

Türkiye

YAYIMLAYAN

Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği

T. 0358 212 91 55
www.yesilirmak.org.tr

YAPIMCI

Ceren Tanıtım Organizasyon ve Tic. Ltd. Şti.

T. 0 212 275 43 70
www.cerentanitim.com.tr

BASIM

Sanat Çevresi
T. 0 216 305 10 61

*Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Bu yayının tamamı veya bir kısmı,
yayımlayanın izni alınmadan, alıntı yapılamaz.*

2010

ISBN

978-975-8329-88-5

SAMSUN: GÜNEŞİN DOĞDUĞU ŞEHİR**TARİHÇE -----12**

SAMSUN ADININ KAYNAĞI -----14

SAMSUN'UN KISA TARİHİ -----15

COĞRAFİ ÖZELLİKLER -----20**ADIM ADIM SAMSUN -----26****İLKADIM -----28**

AMİSOS ANTİK KENTİ -----28

BARUTHANE / KALKANCA TÜMÜLÜSLERİ -----29

DÜNDARTEPE (ÖKSÜRÜKTEPE) ÖREN YERİ -----30

BÜYÜK CAMİİ -----30

YALI CAMİİ -----30

KALE CAMİİ (KALE KAPISI MESCİDİ/KUYUMCULAR CAMİİ) -----31

HANÇERLİ CAMİİ -----32

ŞEYH SEYYİD KUDBİDDİN CAMİİ VE TÜRBE Sİ -----32

SÜLEYMAN PAŞA MEDRESESİ -----33

MATER DOLOROSA KATOLİK KİLİSESİ -----33

ACEM TEKKESİ -----34

TAŞHAN -----34

BEDESTEN -----35

ÇİFTE HAMAM -----35

ŞİFA HAMAMI -----35

ALEMDARZADE ÇEŞMESİ -----35

SAMSUN BELEDİYE BİNASI -----36

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

KÜLTÜR VE SOSYAL İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI -----37

İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ -----38

REJİ SİGARA FABRİKASI -----38

ESKİ TEKEL BAŞMÜDÜRLÜK BİNASI -----39

YOL-İŞ SENDİKASI BİNASI -----39

ESKİ İNGİLİZ KONSOLOSLUĞU BİNASI -----39

ÇARŞI KARAKOLU -----40

İSTİKLAL İLK TİCARET MEKTEBİ -----40

FAZIL KADI İLKOKULU -----40

SOSYAL BİLİMLER LİSESİ -----40

ATATÜRK ANADOLU LİSESİ -----41

BELEDİYE KONSERVATUVARI -----41

SELANİK BANKASI -----41

ZİRAAT BANKASI -----42

MERKEZ BANKASI	42
GARANTİ BANKASI	42
VARYETE SİNEMASI	43
ESKİ SARAY OTELİ	43
SAHİL PALAS OTELİ	44
SAMSUN ŞEHİR KULÜBÜ	44
SAMSUN RUH SAĞLIĞI ve HASTALIKLARI HASTANESİ	44
SAMSUN KONUT MİMARİSİ	45
SAMSUN ARKEOLOJİ ve ETNOGRAFYA MÜZESİ	46
GAZİ MÜZESİ	48
SAAT KULESİ	49
ATATÜRK ANITI - ONUR ANITI	50
ATATÜRK PARKI	50
İLKADIM ANITI	50
SAHİL GEZİ YOLU	51
BATI PARK, TELEFERİK VE BARUTHANE	53
SAMSUN SAHİLLERİ	54

CANİK	55
TOPTAPE TÜMÜLÜSLERİ	56
BANDIRMA GEMİ MÜZESİ VE MİLLİ MÜCADELE AÇIK HAVA MÜZESİ	56
DOĞU PARK	57
MEŞE KÜLTÜR PARKI	57
KOZLU KÖYÜ CAMİİ	57

ATAKUM	58
AKALAN KALESİ	58
BÜYÜK KOLPINAR TÜMÜLÜSÜ	58
ATAKUM SAHİLLERİ	58

TEKKEKÖY	59
TEKKEKÖY MAĞARALARI	61
KABACEVİZ ŞELELELERİ	61
COSTAL ORMANI	61
HACI OSMAN KORUSU	61
KELTEPE KİLİSESİ	62
ATATÜRK EVİ	62
ÇINARALAN KİLİSE-CAMİİ	62
ŞEYH YUSUF ZEYNUDDİN CAMİİ VE TÜRBESİ	62
ÇIRAKMAN YEL DEĞİRMENİ	62

ÇARŞAMBA	-63
YEŞİLIRMAK	-64
GÖĞCELİ (GÖKÇELİ) CAMİİ	-65
ŞEYHHABİL CAMİİ	-65
ESKİ KENT KİLİSESİ	-66
BEDESTEN	-66
TERME	-67
ÇAMLIK KAMPI	-70
MİLİÇ ÇAMLIĞI	-70
YUKARI SÖĞÜTLÜ CAMİİ	-70
AŞAĞI SÖĞÜTLÜ CAMİİ	-71
SALIPAZARI	-73
GARPU KALE	-75
ÇATAK AHMET AĞA KÖYÜ AHŞAP CAMİİ	-75
SAMZAMA KADEM TÜRBESİ VE TOPAL HACI TÜRBESİ	-75
ALBAK CAMİİ VE KÖPRÜSÜ	-75
AYVACIK	-77
AYVACIK BARAJLARI	-78
ONDOKUZ MAYIS	-79
NEBİYAN DAĞI	-80
ENGİZ ÇAYI	-81
AHŞAP CAMİİ	-81
ŞEYH BEYK (ŞAHBEY) TÜRBESİ	-81
YÖRÜKLER HAMAMI	-82
TAŞ KÖPRÜ	-82
BAFRA	-83
KIZILIRMAK	-84
BAFRA KIZILIRMAK DELTASI KUŞ CENNETİ	-85
BAFRA AKALAN ŞELELELERİ	-85
ALTINKAYA BARAJI	-86
DERBENT BARAJI	-86
İKİZTEPE	-86
ASAR KALE	-88
MARTI KALESİ	-88
BÜYÜK CAMİİ	-88
TAYYAR PAŞA CAMİİ	-89
ÇARŞI CAMİİ	-89
EMİR MİRZA BEY TÜRBESİ	-89
HIZIR BEY TÜRBESİ	-89

ŞİFA HAMAMI	-90
BEDESTEN	-90
ALİBEY ÇEŞMESİ	-90
HÜSEYİN BEY ÇEŞMESİ	-91
BAFRA DENİZ FENERİ	-91
ÇETİNKAYA KÖPRÜSÜ	-91
ALAÇAM	-93
ALAÇAM KONAKLARI	-94
ALAÇAM KOYU	-94
GEYİK KOŞAN MESİRESİ VE TÜRBESİ	-94
YAKAKENT	-95
ÇAM GÖLÜ	-96
KUNDUZ BALIK GÖLÜ	-96
PİLAVTEPE TÜMÜLÜSÜ	-96
KAVAK	-97
KALE DORUĞU HÖYÜĞÜ	-98
DERE CAMİİ	-98
BEKDEMİR KÖYÜ CAMİİ	-99
ÇAKALLI HAN	-99
ÇAKALLI KÖPRÜSÜ	-100
MESİRELER	-100
ASARCIK	-101
AKYAZI KÖYÜ (GÖKGÖL) CAMİİ	-102
KOŞACA KÖYÜ CAMİİ	-102
AYAKLIALAN KÖYÜ KİLİSE KALINTISI	-102
HAVZA	-103
HAVZA ATATÜRK EVİ	-104
LERDÜĞE (ÇAM YATAĞI) TÜMÜLÜSLERİ	-106
TAŞ MEKTEP BİNASI	-106
SİVRİKESSE CAMİİ	-106
YÖRGÜÇ MUSTAFA BEY CAMİİ	-106
ŞEYH SAVCI TÜRBESİ	-107
FİRUZ AĞA MEDRESESİ	-108
HAVZA İMARETİ	-108
HAVZA KAPLICALARI	-108
ASLANAĞZI-KIZ GÖZÜ KAPLICASI / SADİ PAŞA HAMAMI	-110
KÜÇÜK HAMAM	-111
MAARİF OTELİ VE HAMAMI	-111
HAVZA KONUT MİMARİSİ	-111

VEZİRKÖPRÜ	-113
TÜMÜLÜSLER	-115
ESENKÖY KAYA MEZARI	-116
TÜRKMEN KÖYÜ	-116
KALE (TAŞKALE) CAMİİ	-116
ABDÜLGANİ (NAMAZGÂH) CAMİİ	-117
BEDESTEN KERVANSARAY	-117
TAŞHAN	-118
ABDÜLKERİM AĞA MEDRESESİ	-118
FAZIL AHMET PAŞA MEDRESESİ	-119
ÇİFTE HAMAM	-119
KALE HAMAMI	-119
ÇEŞMELER	-119
SAAT KULESİ	-120
KURT KÖPRÜSÜ	-120
KÖPRÜLÜ MEHMET PAŞA ANITI	-120

LADİK	-121
LADİK GÖLÜ VE KUŞ CENNETİ	-123
TERSAKAN IRMAĞI	-124
AKDAĞ YAYLASI	-124
KÜPECİK YAYLASI	-124
BÜYÜKKIZOĞLU ŞEHALESİ VE GÖLÜ	-125
LADİK KALESİ	-125
BÜLBÜL HATUN CAMİİ	-125
ŞEYH SEYYİD AHMED-İ KEBİR TÜRBESİ	-126
ESKİ HAMAM	-127
HAMAMAYAĞI KAPLICASI	-127
SAAT KULESİ	-127

GELENEKSEL KÜLTÜR	-129
EL SANATLARI	-131
GELENEKSEL GİYİM	-131
GELENEKSEL HALK OYUNLARI	-131
GELENEKSEL MUTFAK	-133
SÖZLÜ KÜLTÜR	-137

KRONOLOJİ	-138
------------------------	-------------

KAYNAKÇA	-139
-----------------------	-------------

PRATİK BİLGİLER	-141
------------------------------	-------------

HARİTALAR	
------------------	--

Sevgi Köprüsü

GÜNEŞİN DOĞDUĞU ŞEHİR

Samsun, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurtuluş ve kuruluşuna giden yolda ilk adımın atıldığı yerdir. Başka bir deyişle kurtuluş ve kuruluş için güneş Samsun'dan doğmuştur. İlk yerleşmenin başladığı günden bugüne kadar Anadolu'nun önemli bir kültür ve ticaret merkezi olan ve değişik kültür ve medeniyetlere ev sahipliği yapan Samsun, 5500 yıllık tarihi zenginliğini bir marka şehir olarak yaşamakta ve yaşatmaktadır. Bafra İkiztepe ve Tekkeköy kazılarının ardından Hititlerin kutsal şehri Nerik'in izlerinin sürüldüğü Vezirköprü Oymaağaç'ta devam eden kazılarda elde edilen bulgular Samsun ve ülkemizin tarihi zenginliklerine ayrı bir değer kazandıracaktır. Samsun'a geldiğinizde Amazon Savaşçıları ve Amisos Hazineleeri ile geçmişte yolculuk yaparken, Ulu Önder Atatürk ve silah arkadaşlarıyla Bandırma Vapurunda Tütün İskelesi'ne inerek Samsun'a ilk adımı atmanın heyecanını hissedersiniz. Şehir merkezinde yer alan ve tarihe tanıklık eden onlarca yapının arasında oralarda yaşayanların seslerinin duvar ve sokaklarda yankılandığını duyar gibi olursunuz. Selçuklular, Beylikler ve Osmanlı dönemine ait birçok esere sahip olmanın yanında ülkemizin kutsal kurtuluş hareketinin başladığı şehir olmanın gururunu yaşayan Samsun, tarihin kendisine sunduğu ve emanet ettiği bu değerleri ya-

şama ve yaşatma adına önemli çalışmalar yapmaktadır. Samsun tarih boyunca sahip olduğu coğrafi konumu itibariyle Karadeniz'de bir çekim merkezi olmuştur. Karadeniz ve Orta Anadolu çevresindeki illerden sosyal, kültürel, ekonomik, sağlık ve eğitim gibi imkânlarıyla öne çıkan gelişmiş bir büyükşehirdir. Bunun yanı sıra cana yakın insanları, bozulmamış doğası, kaplıcaları, yaylaları ve yapılmakta olan yeni yatırımlarıyla turizm merkezi olma yolunda önemli adımlar atmaktadır. Samsun; birikimleri, stratejik konumu, kalkınma adına kullanılabilir kaynakları ve güçlü kent kimliği ile bölgesinin belirleyici bir İli'dir. Bu yönüyle, yakın gelecekte Karadeniz kıyısı ve çanağındaki ülkelerin, başta kültürel konularda olmak üzere birçok alanda buluşma merkezi olacaktır. Bu tanıtım kitapçığında geçmişten günümüze ilimizin geçirdiği evreleri kısaca göreceğiz, ayrıca tarihi, doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik değerlerinin yanında modern zamanların kazanımlarını Samsun'a kazandırma yolunda yaptığımız çalışmalara şahit olacaksınız. Her yönüyle büyük bir gelişim içinde olan şehrimizin tanıtımına katkı sağlayacağına inandığım bu kitapçığın hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür eder sevgi ve saygılarımı sunarım.

Hasan Basri GÜZELOĞLU
Samsun Valisi

TARİHÇE

Samsun Genel Görünüm

SAMSUN ADININ KAYNAĞI

Antik çağ yazarları Amisos'un ilk adının Enete olduğunu bildirmektedir. MÖ 6.yy başlarında Sinope'den gelen Miletoslu bir grup "Amisos" adındaki küçük bir yerleşmeyi zapt ederek emporion (pazaryeri) kurar. MÖ 6.yy ilk yarısında Kapadokyalılar gelip Amisos'a yerleştiler. MÖ 6.yy ortasında Kapadokyalı lider Phokaia'ların "Eski Foça" Amisos'ta yerleşmelerine izin verir. MÖ 437'de daha önce Atina'dan Sinope'ye gelenlerden bir grup Athenokles liderliğinde Amisos'a yerleşir ve adını Peiraieos olarak değiştirir.

Helenistik, Roma ve Bizans Dönemi Sikkeleri

Roma imparatoru Pompeius MÖ 64 yılında Amisos'a geldiği zaman şehrin ismini Pompeiopolis'e çevirmişse de bu isim kalıcı olmamış ve bundan sonraki dönemlerde kentin ismi Amisos olarak kullanılmıştır. Bugün kullandığımız Samsun adının ortaya çıkışı, Türklerin buraya hâkim olmasından sonradır.

12. ve 13. asırlardaki Türk kaynaklarında, Samsun ismi kullanılırken, aynı yıllardaki batı kaynaklarında ise Sampson adı kaydedilmektedir. Gerek Samsun, gerekse Sampson kelimelerinin Amisos'tan türettiği bilinmektedir. Osmanlı dönemi kaynaklarında ise yazılış farkları olsa bile Samsun kelimesinin kullanıldığı görülmektedir.

Ancak bu dönemde şehrin adı Samsun olarak anılmakla birlikte şehrin bağlı olduğu sancak adı olarak Canik ismi kullanılmıştır. Cumhuriyet döneminde idari düzenleme ile vilayet haline getirilen şehir, günümüzde de Samsun adı ile anılmaktadır.

Kadın Heykelciği,
Helenistik Dönem

İdol, Eski Tunç Çağı

SAMSUN'UN KISA TARİHİ

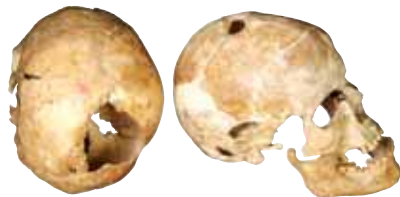
Samsun'daki pek çok höyük ve tümülüste yapılan araştırmalar sonucunda ele geçen buluntular bölgenin Eski Tunç Çağı'nda yaygın olarak iskân edildiğini göstermektedir.

Samsun bölgesinde yapılan araştırmalarda bölgedeki en erken insan izlerinin Tekkeköy'de ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Buradaki kaya sığınaklarında, mağaralar ve düz yerleşmelerde yapılan kazı ve araştırmalar sonucunda Alt Paleolitik Çağ, Mezolitik Çağ, Tunç Çağı ve Hitit Çağı'na ait eserler ele geçmiştir.

Bu bölgedeki açık hava yerleşmelerine en erken Geç Kalkolitik Çağ'da rastlanır. Geç Kalkolitik - Eski Tunç Çağına tarihlenen yerleşmeler Bafra, Kavak, Havza dolaylarında; Orta Tunç Çağı'na tarihlenen yerleşmeler ise Bafra'nın batı ve güneyinde yoğunluk kazanır. Son Tunç Çağı'nda ise Kaşka istilaları nedeni ile hiçbir yerleşme olmamıştır. Ayrıca Vezirköprü Oyumağaç Höyükte yapılan kazı çalışmaları

ında ise Hititlerin kuzeydeki kült kenti Nerik'in lokalizasyonu ve Hitit araştırmaları açısından önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Batı Anadolu'da, Ege Denizi kıyılarında gelişen önemli şehir devletleri özellikle Miletos ve Phokaia, MÖ 7. yüzyılda Akdeniz ve Karadeniz'de çeşitli kentler kurmuşlardır. Ticaret amacıyla kurulan bu kentlerden biri de Amisos'tur. Bu şekilde kurulan diğer kentler arasında Giresun (Kerassos) ve Sinop (Sinope) da vardır. Günden güne gelişen Karadeniz ticareti ile güçlenen kent, MÖ 550'deki Pers istilasına kadar bağımsız şehir devleti olarak yaşamıştır. Pers İmparatoru I.Dareios'un (MÖ 522-485) yaptığı yeni örgütlemeye Samsun ve çevresi Kapodakya Satraplığı

Kafatası, Eski Tunç Çağı

tarihçe

Amisos Hazinesi, Altın Küpe, Helenistik Dönem

(Askeri valilik) sınırlarında kalmıştır. Samsun (Amisos), Sinop (Sinoppe) ve Giresun (Kerasos) üzerinde etkili olamayan Persler Büyük İskender'in Anadolu içlerine ilerlemesiyle etkisini kaybetmiştir. MÖ 4. yüzyılın başında giderek güçlenmeye başlayan Pontus Kralı VI.(Evpataros) Mithridates, Yeşilirmak ve çevresini de egemenliğine alarak Karadeniz kıyılarına ulaşmıştır. Bu dönemde Samsun (Amisos) deniz ticareti sayesinde ekonomik olarak gelişmiş ve şehir genel çehresi itibarıyla gelişme göstermiştir. MÖ 88'de Ro-

Augustus Başı, M.Ö. 1. yüzyıl

ma'nın kışkırttığı Bithynia Kralı, Mithridates topraklarına saldırdı. Mithridates savaşı kazandı ve Batı Anadolu'ya doğru ilerledi. MÖ 71 yılında Mithridates, Roma ordusu ile girdiği savaşta yenilince Karadeniz kıyıları Roma'nın eline geçti. Dönem dönem saldırılara uğrasa da Roma hâkimiyeti devam etmiştir. MS 50'lerden sonra doğudaki Trapezos (Trabzon) giderek önem kazanmaya başlamıştır. MS 276'da doğu Karadeniz kıyıları ve Trabzon Got saldırılarına maruz kalmışlarsa da Samsun bu saldırılardan etkilenmemiştir. 395 yılında Roma imparatorluğu ikiye bölündükten sonra Amisos Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun idaresine geçmiştir. Bu dönemde Amisos, piskoposluk merkezi haline getirilmiştir. Bizanslılarla Müslüman Araplar arasında başlayan savaşlar Amisos'u da etkilemiştir. Nitekim Malatya Emiri Ömer B. Abdullah tarafından Anadolu'ya yapılan bir akın sırasında Amisos şehri 863 yılında alınmıştır.

Mozaik, Roma Dönemi

Ancak Ömer B. Abdullah'ı yenen Bizans ordusu burayı geri almış ve şehir Türkler tarafından fethedilinceye kadar Bizans hâkimiyetinde kalmıştır. Samsun Malazgirt Zaferi'nin ardından Anadolu'ya yayılan Türklerin ilk fetihlerindedir (1072). Bu tarihten sonra Samsun tekrar Bizans yönetimine girmiştir. 1086' da Samsun'u kuşatan Danişmentliler, kenti Bizanslılardan alamamışlar ama çok yakınına başka bir kent kurmuşlardır. Bu kenti "Yeni Samsun" ya da " Müslüman Samsun" olarak adlandırmışlardır. İki kent arasında zamanla ticaret ve dostluk ilişkileri başlamıştır. Samsun, Selçuklu hükümdarı II. Kılıç Arslan tarafından alındıktan sonra Müslüman Samsun Selçuklulara geçmiştir. Eski Samsun da Cenevizliler ve Bizans hâkimiyetinde kalmıştır. Trabzon Rum İmparatorluğu Samsun'u zaman zaman kuşattıysa da alamamıştır. 14. yüzyılda Eretna Beyliği'nin idaresinde olan Samsun daha sonra Kubadoğullarına geçmiştir. Kent 1398

yılında I. Bayezid'e teslim edilince Samsun'da Osmanlı hâkimiyeti başlamıştır. Osmanlılar Yeni Samsun'u aldıktan sonra Eski Samsun'a dokunmadılar. Eski Samsun, Cenevizlilerden alınan vergilerle Osmanlı Devleti için önemli bir gelir kapısıydı. 1419 yılına kadar Cenevizlilerin elinde kalan Eski Samsun, bir yangın felaketinin ardından boşaltıldı.

Heykelcik, Helenistik Dönem

Kilise Kabartması, Bizans Dönemi

18 Kentin bu durumundan faydalanan Çelebi Mehmet Han, kenti Osmanlı topraklarına kattı. Bu tarihten itibaren Osmanlı idaresinde gelişen kent, imar faaliyetleri ile çeşitli anıt ve yapılar kavuşmuştur. 17. yüzyılın önemli seyyahlarından Evliya Çelebi, Samsun halkının gemicilik ve kendircilikle uğraştığını, Samsun Kalesinin deniz kıyısında taştan yapılmış sağlam bir yapı olduğunu belirtmektedir. Samsun'un lezzetli suyu olduğuna dikkat çeken Çelebi, evlerin kiremitli, bağlı bahçeli olduğunu, eğitim kurumlarının ise çok az olduğunu kaydetmektedir. Gemi palamarları için imal edilen kendir ipinin bütün dünyaya

yetecek kadar çok olduğunu söylemektedir. 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım'ın elden çıkması sonucu Samsun'un ticari önemi de iyice gerilemiştir. Ancak 19. yüzyıl ortalarından itibaren Samsun ve Canik Sancağı yeniden gelişmeye başlamıştır. Tütün ekiminin yaygınlaşması ve buharlı gemi işletmesinin Karadeniz'de de başlaması bu gelişmede önemli bir etken olmuştur. Şehrin ve sancağın ticari ve ekonomik potansiyeli geliştiği gibi nüfusu da o oranda artmıştır. 1869'da büyük yangında şehrin tamamına yakını tahrip olmuştur. I.Cihan Harbi yıllarında ticareti felce uğrayan Samsun çok sıkıntı

Kemer Tokası, Osmanlı Dönemi

Gazi Müzesi

çekti. 1915 yılında Rus harp gemileri şehri topa tuttu. Harbin son yıllarında ve mütareke senelerinde Samsun yakınlarına Pontus çetelerinin faaliyeti dikkat çekmektedir. Mondros Mütarekesi'nden sonra 4000 kişilik bir İngiliz Hintli kuvveti Samsun'u işgal etti ki bu kuvvetler Milli Mücadele sırasında memleketi terk etmişlerdir. Kurtuluş savaşı süresinde çok önemli bir rol üstlenen Samsun, Atatürk'ün 19 Mayıs 1919 da kente ilk gelişinin ardından bu sürecin en önemli simgelerinden olmuştur. 9. Ordu Müfettişi olarak Samsun'a gelen Mustafa Kemal Paşa, bugün Gazi Müzesi olarak kullanılan "Mıntıkâ Palas Oteli"nde kal-

mıştır. Samsunda geçirdiği 4-5 gün içerisinde ilk tespitlerini içeren bir Samsun Raporu hazırlamıştır. Ardından 25 Mayıs'ta Havza'ya geçen Mustafa Kemal Paşa, burada İzmir'in işgalini protesto eden bir miting düzenlemiştir.

Ardından milli mücadelede çok önemli bir yeri olan Havza Genelgesi yayınlanmış ve tüm yurda telgraflar çekilerek gönderilmiştir.

Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk Samsun'a 20 Eylül 1924 tarihinde bir kez daha gelmiştir. 1925 yılında il olan Samsun, takip eden yıllarda önemli atılımlarla Türkiye'nin gelişmiş kentlerinden biri haline gelmiştir.

Milli Mücadele Anıtı

COĞRAFI ÖZELLİKLER

Ayvacık Barajı, Ayvacık

Karadeniz sahil şeridinin orta bölümünde Yeşilirmak ve Kızılırmak nehirlerinin Karadeniz'e döküldükleri deltalar arasında yer alan Samsun, 9.579 km²lik yüzölçümüne sahiptir. Coğrafi konum olarak enlem kuzey 40° 50' - 41° 51', boylam doğu 37° 08' ve 34° 25'dir. Kuzeyinde Karadeniz'in yer aldığı Samsun'un komşuları doğuda Ordu, batıda Sinop, güneyde Tokat ve Amasya, güneybatıda ise Çorum'dur. Samsun yeryüzü şekilleri bakımından üç ayrı özellik gösterir. Birincisi güneyindeki dağlık kesim, ikincisi dağlık kesimle kıyı şeridi arasında kalan yaylalar, üçüncüsü yaylalarla Karadeniz arasındaki kıyı ovalarıdır. Kızılırmak ve Yeşilirmak akarsularının delta alanlarında oluşmuş kıyı ovalarında, Türkiye'nin tarımsal potansiyeli en yüksek ovalarından Bafra ve Çarşam-

ba ovaları yer almaktadır. Samsun ili topraklarının Karadeniz kıyıları düzlüklerle, güneye uzanan iç kesimleri ise, yükseklikleri fazla olmayan dağ sıraları ile kaplıdır. Bölge, Karadeniz kıyıları ile bu kıyıya içeriden paralel olarak uzanan yüksek dağlar arasındadır. Bu dağlar Ünye-Çarşamba kesiminde doğu-batı, Samsun-Bafra kesiminde doğu-güney ve batı-kuzeybatı yönünü takip eder. Doğudan batıya doğru uzanan ve birbirinin devamı olarak görünen başlıca iki sıra dağ vardır. Bunlardan doğudakine Canik Dağları, batıdakine ise Çangal Dağları denir. Büyük bölümü Ordu ilinde bulunan Canik Dağları'nın batı uçları Samsun topraklarında bulunur. Yükseklikleri az olan bu dağ sıraları, Karadeniz ile iç kesimler arasındaki ulaşım engel olmazlar. Samsun sınırlarının batı ucundan içeri giren

Akdağ, Ladik

Çangal Dağları'nın büyük bir kısmı Sinop ili sınırları içerisindedir. Çangal Dağları'nın ortalama yüksekliği 1500 m'dir. Samsun'un en yüksek dağı olan Akdağ'ın yüksekliği 2062 m'dir. Ladik ilçesi ve Amasya arasında bulunan Akdağ zengin orman yapısına sahiptir.

Yeşilirmak nehri Sivas'taki Köse Dağları'ndan (2801 m) çıkar ve Çarşamba-Civa Burnu'ndan Karadeniz'e dökülür.

Yeşilirmak, Civa Burnu'ndan Karadeniz'e dökülürken arkasında çok kıymetli alüvyonlu Çarşamba Ovası'nı meydana getirir. Kirazlık'tan başlayan Çarşamba Ovası'nın yüzölçümü 89.500 hektardır. DSİ tarafından yaptırılan su kanalları sayesinde arazinin % 70'i tarıma elverişli hale getirilmiştir. Geri kalan % 30'luk kısım ise ormanlık, sazlık ve bataklıktır. Çarşamba'yı ortadan ikiye bölen Yeşilirmak'ın uzunluğu 519 km'dir.

Türkiye'nin en uzun akarsuyu olan Kızılırmak'ın uzunluğu 1151 km'dir. Sivas'taki Kızıl Dağ'dan doğan Kızılırmak, Or-

ta Anadolu'da geniş bir yay çizmektedir.

Bafra'ya ulaşan Kızılırmak, Bafra'da çeşitli kollara ayrılmaktadır. Bafra Burnu'ndan denize dökülen nehir, ardında geniş ve alüvyonlu topraklar oluşturmaktadır. 76.000 hektarlık bir sulama alanına sahip olan ova, Türkiye'nin en verimli ovalarından biridir. DSİ tarafından yaptırılan sulama kanallarıyla sulanan ovanın kuzey kesiminde ise hayvancılık yapılmaktadır. Bafra'nın batısında kollara ayrılan ırmağın, Bafra Burnu'ndan Karadeniz'e dökülür. Delice, Devres ve Gökirmak, Kızılırmak'ın önemli kollarındandır.

Kara Orman'dan doğan Terme Çayı ise genişliği 30 metreye varan ve çeltik tarlalarına hayat veren önemli bir akarsudur. Bölgede Hasan Uğurlu, Suat Uğurlu, Bafra Altinkaya ve Derbent barajları hizmet vermektedir. Enerji üretimi ve sulama amacıyla kurulan barajlar aynı zamanda tatlı su balıkçılığı da yapılan mesirelerdir. Bu barajların hizmete girmesi ile bölgedeki enerji

Galeriç Ormanı, Ondokuz Mayıs

24 sorunu tamamen sona ermiştir. Hasan Uğurlu Barajı, elektrik enerjisi üretimi amacı ile 1971-1981 yılları arasında inşa edilmiştir. Keban'dan sonra Türkiye'nin en büyük barajlarından biri olan baraj inşaatı tamamen Türk firma ve mühendisler tarafından gerçekleştirilmiştir. Hasan Uğurlu Barajı'ndan 18 km uzaktaki

ikinci baraj olan Suat Uğurlu Barajı Yeşilirmak üzerinde kurulmuştur ve hem elektrik üretimi için, hem de sulama amacıyla 1975-1981 yılları arasında yapılmıştır.

Bafra ilçe merkezinin 35 km güneybatısında Kızılırmak üzerinde yer alan Altınkaya Barajı, kaya dolgu tipinde bir barajdır. Baraj çevresi ağaçlık

FLORA (BİTKİ ÖRTÜSÜ)

Değişik ekolojik karakterdeki habitatların varlığı Kızılırmak Deltası'nı bitki çeşitliliği yönünden de zengin kılmıştır. Göl kıyıları, sazlıklar ve bataklıklar yoğun vejetasyonla kaplıdır. Göllerde su sümbülleri cinsine ait türler hâkimdir. Kıyılarda ise kamış, saz, sivri hasırotu bulunmaktadır. Bazı yerlerde nilüferlere de rastlanmaktadır. Kuru kesimlerde vejetasyon daha zayıftır. Bu kesimlerde hasırotu vejetasyonu içerisinde ayrıkotu, sinirotu, beşparmakotu ve sütleğen türleriyle, göl soğanı, engerekotu ve orkide

yayılış göstermektedir. Kumulların yer aldığı sahil kesimleri bitki örtüsünden yoksundur. Diğer kesimlerde sütleğen, sığırkuyruğu yaygındır. Daha çok eski kumullarda olmak üzere yer yer defne, kocayemiş, mersin, süpürge otu, şimşir, orman gülü, çıkırsan ve erkek kızılık gibi bodur ağaç ve çalılarla kaplı alanlar mevcuttur. Türkiye'deki nadir subasar ormanlardan biri olan Galerich ormanının hâkim ağaç türü dişbudaktır. Diğer önemli ağaç türleri ise; meşe, söğüt, peruka çalısı ve yemişendir.

Simenit Gölü, Terme

alanlarla kaplıdır. Çevrede mesire ve piknik alanı olta ve ağılı balık avcılığı yapılmaktadır. Yazın, sazın ve benzeri tatlı su balığı bulunmaktadır. Kızılırmak üzerinde Altinkaya Barajı'nın aşağısına inşa edilmiş olan Derbent Barajı, Altinkaya Barajı gibi enerji üretiminde kullanılmaktadır. Aynı zamanda sulama amacıyla da kullanılmaktadır.

Bafra civarında Kızılırmak'ın denize döküldüğü yerde, irili

ufaklı göller oluşmuştur. Liman Gölü, Balık Gölü, Karabogağaz Gölü buradaki önemli göllerdendir. Bafra'da Kızılırmak tarafından meydana gelmiş diğer göller arasında Karagöz, Duldibi, Çernek, Uzungöl ve Tombul Gölü'nde sayılmaktadır. Buradaki bazı göllerde kefal ve sazın balığı avcılığı yapılmaktadır.

Diğer göller: Simenit Gölü, Akgöl, Ladik Gölü

FAUNA (YABAN YAŞAM)

Kızılırmak Deltası, biyolojik üretim yönünden bol gıda ihtiva eden karakterde bir sulak alan ekosistemidir. Deltada bulunan göller, sazlıklar ve bataklıkların plaktonlar ve omurgasız canlılar bakımından zengin oluşu alanın değişik türde zengin faunaya sahip olmasını sağlamıştır. 16.000 hektarlık alanda 100.000 su kuşunun barınması, deltanın besin maddesince ve fauna elemanlarınca zenginliğinin en iyi göstergesidir. Deltada bulunan göllerde, sa-

zan, sudak, has kefal, mersin morinası, alabalık türlerine ait zengin balık popülasyonları mevcuttur. Ayrıca bol miktarda kerevit bulunmaktadır. Yeşilkurbağa, sıçrayıcı kurbağa, ağaç kurbağası ile su kaplumbağaları ve su yılanları deltanın değişmez ve önemli sakinlerindedir. Delta ve yakın çevresi memeliler bakımından da oldukça zengindir. Yörede görülen başlıca memeli türleri su samuru, yaban kedisi, çakal, ağaç sansarı, sincap ve yaban domuzudur.

ADIM ADIM SAMSUN

Amisos Hazinesi, Altın Bilezik, Helenistik Dönem

İLKADIM İLÇESİ

İlkadım ilçesi Samsun ilinin merkezinde yer alır. İlçenin batısında Atakum, doğusunda Canik, güneyinde Kavak ilçeleri ve kuzeyinde ise Karadeniz ile komşudur. Yeryüzü şekilleri bakımından dağlar, yaylalar ve kıyı ovaları gibi çeşitlilik gösteren ilçede, sahil şeridi uzunluğu toplam 7.5 km'dir.

I. Dünya Savaşı sonrasında ülkeyi istila eden düşmanlardan kurtarmayı hedefleyen Büyük Önder Atatürk, kurtuluşun milli birlik ve beraberlik içinde olacağına inanarak Anadolu'ya yönelmiştir. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basmasıyla bu mücadele başlamış olur. İşte böyle tarihi bir adımın atıldığı bir bölgedir İlkadım ve adını Türk tarihinin kaderini değiştiren bu adımdan alır.

Sikke, Helenistik Dönem

AMİSOS ANTİK KENTİ

Antik kentin kalıntıları bugünkü Samsun'un kuzeybatısında yer alan Kalyon Burnu üzerinde, Cedit Mahallesi'nin bulunduğu bölgede yer almaktadır. Kent, MÖ 6. yüzyılın başlarında, İonialılar tarafından kurulmuştur ve ilk adının Enete olduğu ileri sürülür. Bazı antik kaynaklar ise kentin kurucuları olarak Miletosluları, bazıları ise Phokaialıları gösterir. Amisos MÖ 5. yüzyılda Atinalılar tarafından ele geçirilir ve adı "Peiraeus" olarak değiştirilir. Antik kaynaklardan bilindiğine göre kent, en parlak zamanını Pontus kralı VI. Mithridates zamanında yaşamıştır. Bu dönemde kent; tapınaklar, saraylar, evlerle süslenmiştir. Limanı ve tersanesi olduğu, kentin etrafında önemli derecede zeytinlikler yer aldığı bildirilmektedir. MÖ 1. yüzyıl içinde Amisos toprakları artarak, zenginleşmiştir. Roma döneminde kentin yerleşim sınırları genişlemiş, Toraman Tepe sırtlarında ve yamaçlarında yer alan Amisos Limanı'na kadar inmiş ve aşağı şehir kuru-

Baruthane Tümülüsleri

arak yayılım alanı büyümüşür. Ancak bugün Amisos'ta birkaç kalıntı dışında hiçbir şey görülmemektedir. Ele geçen eserlerden kentin Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerinde yerleşime sahne olduğu anlaşılmaktadır. Helenistik döneme ait çok miktarda bulunan bronz sikke-ler üzerinde Amisos adı geçmektedir. Roma Döneminde de sikke basımı devam etmiştir. Bir ticaret ve üretim merkezi olan kentten kereste, balık, şarap, zeytinyağı, tuz, fındık, yarı kıymetli taşlar, yün ve yünlü kumaş, balmumu, tahıl, miltos (demir oksit), demir gibi mallar ihraç edilmekteydi. Bu ürünler özellikle kuzey ve kuzeydoğu Karadeniz kıyıları ve Ege'ye gönderiliyordu. Roma İmparatorluğu ikiye bölününce Doğu Roma (Bizans) topraklarında kalan kent, Amisos adıyla bir piskoposluk merkezi olmuştur.

BARUTHANE / KALKANCA TÖMÖLÖSLERİ

Kalkanca Mahallesi'nde, Samsun-Sinop karayolu üzerinde,

kentten 4 km uzaklıkta Baruthane mevkiinde yer alan iki tümölüs yığma tepe olup, eski çağlarda soylu kişilerin gömüldüğü mezarlardır. Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığı desteği ile Müze Müdürlüğü'nce yapılan bilimsel kazıların sonunda iki ayrı mezar ortaya çıkartılmıştır. Güneydeki tümölüs 15 m yüksekliğinde ve 40 m çapındadır.

Baruthane Kuzey Tümölüs Girişi

Büyük Camii

Bu tümülüsün altında krem rengi sıvalı iki odalı bir mezar bulunmuştur.

Ön odada, kırmızı renk boyalı iki şerit halinde süsleme görülmektedir. Arka odada ise bir kline (ölü yatağı) görülmektedir.

8 m yüksekliğinde ve 30 m çapında olan kuzeydeki tümülüsün altında arka arkaya sıralanan 3 odalı bir mezar yapısı bulunmuştur. Odaların duvarları yalancı sütunlarla süslenmiştir.

Mezarlar daha önce soyulduğundan sadece kırık kap parçaları, bronz çivi ve kemik gibi buluntular ele geçmiştir.

Buluntulara ve mezarın yapı özelliklerine göre bu tümülüsler MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir.

DÜNDARTEPE (ÖKSÜRÜKTEPE) ÖREN YERİ

Kent merkezinin 3 km güneydoğusunda bulunan 15 m yüksekliğindeki höyükte; Kalkolitik, Eski Tunç Çağı ve Hititlere ilişkin üç kültür katı bulunmuştur.

BÜYÜK CAMİİ

Kent merkezinde Saathane Meydanı'ndadır. Batumlu Hacı Ali Efendi tarafından 9 Eylül 1884 tarihinde yaptırılmıştır. Sultan Abdülaziz'in annesi tarafından onarıldığı için Valide Camii olarak da anılmaktadır. Kesme taştan yapılan cami, iki minarelidir. Büyük ana kubbe çevresinde küçük kubbeler şeklinde inşa edilmiştir. Cami çok sayıda pencereye sahip olduğu için iç mekân aydınlık ve ferahdır. Duvarlardaki yıldız formlu pencereler vitrayla renklendirilmiştir. Kubbenin iç kısmında renkli kalem işi süslemeler bulunmaktadır. Caminin ahşap minberi de süslemelidir. Mihrap açık pembe mermerden yapılmıştır ve yüksektir.

YALI CAMİİ

Buğday Pazarı'nda bulunan cami, kitabesine göre 1485 yılında Hoca Hayrettin isimli bir kişi tarafından yaptırılmış, 1894 yılında ise Sadık Bin Abdullah tarafından onartılmıştır. Sekizgen bir kasnak üzerine oturan merkezi tek kubbeli

Yalı Camii

bir camidir. Caminin içi sade, mihrabı taştan yapılmıştır. Küçük bir minaresi olan cami zarif bir görünüme sahiptir. Caminin avlusunda Samsun'un en eski çeşmelerinden olan Abdullah Paşa Çeşmesi bulunmaktadır. Çeşme gördüğü onarımlarda özgün görünümünü kaybetmiştir.

KALE CAMİİ (KALE KAPISI MESCİDİ / KUYUMCULAR CAMİİ)

Cami, Kale Mahallesi'nde Be-desten denilen üstü açık çarşının başında, Namık Kemal Caddesi'nin sonunda yer alır. Samsun Kalesi'nin batı kapısının hemen iç tarafında yer almasından dolayı "Kale Kapısı Mescidi" adıyla anılırdı. Günümüze dek onarımlar ve değişiklikler geçiren caminin kitabesinde, 1314 yılında İlhanlıların Anadolu Valisi Emir Timur-

taş Paşa adına yaptırıldığı yazmaktadır. Kare planlı, kubbe ile örtülü yapı büyük ölçüde orijinallliğini kaybetmiştir.

Kale Camii

ilkadım

Hançerli Camii

HANÇERLİ CAMİİ

Samsun'da 1869 yılında çıkan büyük yangın sonucunda yanan caminin yerine, Mehmet Reşit adında bir kişi tarafından 1871'de yaptırılmıştır.

Şahbazzade lakabıyla tanınan Bafıralı bir mimara yaptırılmıştır. Hançerli Camii 1939 depreminde minaresi dışında tamamen yıkılmıştır.

Daha sonra yerine günümüzde görülen cami yapılmıştır. Hançerli Camii'nin özelliği Samsun'da varlığını sürdürebilen en eski minareye sahip olmasıdır.

Diğer camiler:

Pazar Camii, Kurşunlu Camii, İsa Baba Camii ve Türbesi

ŞEYH SEYYİD KUDBİDDİN CAMİİ VE TÜRBESİ

Türbe ve cami kent merkezinde Eski Mezarlık alanında yer almaktadır. İslam bilgini Abdulkadir Geylani'nin torunu olan Şeyh Kudbiddin, 1322 yılında şehit olmuş ve şehit olduğu yerde gömülmüştür. Türbe kesme taştan kare planlı olarak yapılmıştır. Üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Caminin kitabesi günümüze ulaşmadığı için yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Cami kesme ve moloz taştan dikdörtgen planlıdır. Kısa minare, kare kaide üzerinde sekizgen gövdeli ve tek şerefelidir. Cami ve türbenin bulunduğu mezarlık alanında Selçuklu ve Osmanlı Dönemine ait çok sayıda mezar taşı bulunmuştur.

Şeyh Seyyid Kudbiddin Camii ve Türbesi

Mater Dolorosa Katolik Kilisesi

SÜLEYMAN PAŞA MEDRESESİ

Süleyman Paşa Medresesi, Saathane yakınındadır. Bina-
nın vakıf tarihi 1813'tür. At na-
lı şeklinde bir plana sahip iki
katlı bir yapıdır. Alt katı taş,
ikinci katı ise kâgirdir.

MATER DOLOROSA KATOLİK KİLİSESİ

İlk kilisenin yapımı 1846 yılın-
da Kapusen Rahipleri tarafın-

dan gerçekleştirilmiştir. Bu ki-
lise 8x12 m ölçülerinde küçük
bir yapı idi. 1876 yılında Sul-
tan Murat tarafından verilen
izin fermanı ile günümüzdeki
kilise inşa edilmiştir.

1885 yılında Mater Dolorosa
(Acı Çeken Anne-Hz. Meryem)
Kilisesi'nin yanına mezarlık ve
manastır yapılmıştır. Kilisenin
tavanı ve apsisi resimlerle
süslenmiştir. Kilise ziyarete
açıktır.

Mater Dolorosa Katolik Kilisesi

Acem Tekkesi

ACEM TEKKESİ

Tekke, Haçerli Mahallesi, 100. Yıl Bulvarı üzerindedir. Yapının inşa tarihi hakkında bilgi yoktur.

Ön cephesi bulvara bakmaktadır. Bodrum kat üzeri tek katlı, yaklaşık kare planlı, kırma çatılı ve kâgîr yapının birinci katına, bulvardan iki yanda bulunan taş merdivenlerle çıkılmaktadır.

Bu katta bir hol ve hole açılan mutfak, oda ve büyük bir ayin salonu bulunmaktadır. Yapı geçirdiği restorasyonun ardından "Acem Tekkesi-Kültür ve Sohbet Evi" adı altında hizmet vermektedir.

Taşhan

TAŞHAN

Samsun'daki Osmanlı sivil mimarisinin güzel bir örneği olan han 17. yüzyıl sonlarına tarihlenmektedir. Dikdörtgen planlı ve iki katlı olan hanın iki girişi vardır. Alt katta revaksız bir avlu yer almaktadır. Avlunun etrafındaki hücrelerin ahır olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Hanın batıdaki ana girişinde sokağa bakan beş dükân vardır. Hanın en orijinal cephesi batı cephesidir. İkinci katta 24 hücre bulunmaktadır. Kapılarla revaka açılan bu hücrelerin pencereleri de vardır. Han 1974-1975 yılları arasında onarım görmüştür.

ilkadım

Bedesten

BEDESTEN

Samsun'da bedesten olarak adlandırılan çarşı, bir sokağın ucundaki sağlı sollu dükkânlar ve aralarındaki kapılardan oluşmaktadır. Bugünkü görünümüyle klasik bedesten tanımından daha çok, bir arastayı andırmaktadır. Bedesten'de günümüze kadar ulaşabilen iki kapıda da kitabe yoktur. Bu nedenle yapım yılı hakkında kesin bir tarih verilememektedir. 1864 yılında bedestende onarım yapılmış, bazı dükkânlar kapıya çevrilerek çarşı ferahlatılmıştır. Bedestenlerin çoğunda olduğu gibi burada da değerli kumaş satanlar, sarraflar, antikacılar, kuyumcular, altın-gümüş ile uğraşanların dükkânları bulunuyordu. Bedesten esnafı zamanla çarşı içine taşınmış ve yerlerine farklı ürünler satan dükkânlar açılmıştır. 20. yüzyılın başında da bazı değişiklikler yapılarak ihtiyaca cevap verecek hale getirilmiştir.

ÇİFTE HAMAM

Samsun'da Kaneoğlu Mahallesi'ndedir. 17. yüzyıl ortalarına

tarihlenen yapıyı Ayşe Sultan yaptırmıştır. Soyunmalık kubbeli olup, ortasında şadırvan bulunmaktadır. İlıklık bölümünden geçilen kare planlı sıcaklık dört eyvanlı ve dört köşe hücreli olarak yapılmıştır.

ŞİFA HAMAMI

Mehmet Paşa Mahallesi'nde, 17. yüzyıl sonlarında Köprülü Mehmet Paşa'nın kızı tarafından yaptırılmıştır. Soğukluk kare planlı ve kubbelidir. Orta kısımda bir şadırvan bulunmaktadır. İlıklikten geçilen kare planlı sıcaklıkta iki halvet odası yer almaktadır.

ALEMDARZADE ÇEŞMESİ

Tarihi çeşmeler arasında tarihi özelliğini koruyabilmiş bir örnektir. Eski stadyum yanında olduğu için Stad Çeşmesi olarak da bilinmektedir.

19. yüzyılın sonunda yapılmıştır. Kare planlı kesme taştan yapılmış çeşmenin her yüzünde, köşelerde ve ortada sütun-celer bulunmaktadır. Yuvarlak kemerlerin üzeri bir friz halinde triglif sırasıyla çevrelenmiştir.

Belediye Binası

Frizin üstünde kesme taşan kitabe, ön yüzde dikdörtgen mermer tuğra, tuğranın iki yanında da bitkisel motifler bulunmaktadır. Çeşmenin üstü yuvarlak kubbeli olup dilimli motiflerle belirlenmiştir. Orijinal yerinde değildir. Kitabesinde “Alemdarzade Hafız Mehmet Aziz Hayratıdır.” yazısı görülmektedir.

ÇEŞMELER

1870 Trabzon ili salnamesine göre Samsun’da 54 çeşmenin varlığından söz edilmektedir. Zaman içinde bu çeşmelerden çoğu yok olmuş ya da kullanılamaz hale gelmiştir. Günümüze ulaşan çeşmelerden çoğu özgün niteliklerini kaybetmişlerdir. Baruthane Çeşmesi (1893) ve İsmail Efendi Çeşmesi (1854) gibi çeşmeler iyi durumda olmasalar da varlığını korumaktadırlar. Fazıl Kadı İlkokulu’nun (eski adı “De-de Avlu Mektebi”) Yeni Hamam Sokağı’na bakan duvarının dış yüzünde görülen Kadı Çeşmesi (1901), taş işçiliği ile dikkat çekmektedir.

SAMSUN BELEDİYE BİNASI

Samsun Büyükşehir Belediyesi Başkanlık binası olarak kullanılan bina kuşkusuz Türkiye’nin en güzel tarihi belediye binalarından biridir. 1913-1916 yılları arasında dönemin Belediye Başkanı Gebilizade Necip Bey tarafından yaptırılmıştır. Gebilizade Necip Bey, belediye binası için gereken araziye, daha önce burada bulunan Nalbant Han’ı değeri karşılığında istimplâk ederek temin etmiştir. Belediye başkanı binanın yapımı için teklifler almış, sonuç olarak binanın, İtalyan Mimar Mösyö Ricci (Samsun’a ilk defa sinematografı da getiren kişi) tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Dış yüzü Ünye taşı ile kaplanmış olan yapı, cephe süslemeleri ve mimari uyumuyla Samsun’daki özel yapılardan biridir. Üç katlı binanın girişinde aynı zamanda ikinci katın balkonunu taşıyan kolonlar görülmektedir. Girişin yanlarında dükkân olarak kullanılan mekânlar vardır. İkinci katta ortada yer alan balkonun iki yanında kemerli dörder pencere yerleştirilmiştir. Üçüncü katta

Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Binası

ortada sütunlu ve üç kemerli bir balkon ile her iki yanında üçgen alınlıkla tamamlanmış pencereler vardır. Bu katta yer alan kitabede, “1329-1331 Sultan Beşinci Muhammed Reşat Han Hazretleri'nin Saltanatı zamanında Gebilizade Necip Efendi'nin Riyaseti yıllarında inşa edilmiştir.” yazılıdır. Bina, 26 Aralık 1913 Perşembe günü bitirilerek resmî açılışı gerçekleştirilmiştir. Belediye Başkanı Gebilizade Mustafa Necip Efendi tarafından verilen açılış davetine mülki memurlar ve askerler, ulema ve Samsun'da bulunan din önderleri katılmıştır.

Ayrıca törene Samsun'da bulunan İtalyan Konsolosluk yetkilileri, İngiltere Samsun Konsolosluk memuru, Fransa Samsun Konsolosluk memuru, Avusturya-Macaristan Samsun Konsolosu, Rusya Samsun Konsolos yardımcısı, Yunanistan Samsun Konsolos yardımcısı, Belçika Samsun Konsolos vekili, Samsun A.B.D. Konsolosluk memuru, Almanya Samsun Konsolos yardımcısı, İsveç-Norveç Sam-

sun Konsolos vekili ve Samsun halkı da katılmıştır.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR VE SOSYAL İŞLER DAİRE BAŞKANLIĞI (ESKİ POLİHRON OTELİ/ ASKER HASTANESİ)

Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı olarak hizmet veren Asker Hastanesi için 1890 yılı tapu kayıtlarında önceden Polihron Otel olarak kullanıldığı yazmaktadır. Bina mübadele sonrasında hazineye aktarılmıştır. 1930-1940 yılları arasında adliye binası olarak kullanılan yapı, daha sonra da Asker Hastanesi olarak hizmet vermiştir. Gerçekleştirilen restorasyonun ardından bina Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Dört katlı binanın cephesi süslemelidir. İkinci katta yer alan uzun balkon dikkat çekicidir. Yapının üst üç katında pencereler değişik tarzlarda yapılmıştır; ikinci katta geniş kemerler, üçüncü katta basık kemerler, en üst katta ise küçük, çift kemerler kullanılmıştır.

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Binası

Yapının yan cephelerinde ise kemerli ve üçgen alınlıklı pencereler bulunmaktadır.

İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ (BORLUOĞLU EVİ/ TİCARET LİSESİ/ ESKİ ÖĞRETMENEVİ)

1890 yılında Banker Borluoğlu tarafından yaptırılan bina 19. yüzyıl Fransız mimarisinin etkilerini taşımaktadır. Mübadele sonrasında Milli Emlak Müdürlüğü'ne geçmiş ve 1936 yılına kadar konut olarak kullanılmıştır. Sonraki dönemlerde Ticaret Lisesi, Namık Kemal Ortaokulu, Halk Eğitim Merkezi, Öğretmenevi, Öğretmen Sağlık Merkezi olarak kullanılmıştır. Günümüzde Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü olarak hizmet veren iki katlı bina, sütunlarla süslü cephesiyle ilgi çekmektedir.

Reji Sigara Fabrikası

ilkadım

REJİ SİGARA FABRİKASI

Bugün kent merkezinde görülen büyük yapı, 1883 yılında kurulan Fransız Reji şirketi tarafından 1884'te yaptırılan sigara fabrikasıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli üretim ürünlerinden tütün işlenmesi için kurulmuş olan fabrika 1970'li yıllara kadar büyük üretim hacmine sahipti. Üretim bakımından İstanbul ve İzmir fabrikalarının ardından gelen Samsun Sigara Fabrikası, 1980'lerden sonra önemini kaybetmeye başlamış ve 1997'de Samsun Ballıca Fabrikası'nın açılmasıyla kapatılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu 20. yüzyıl başlarında en kötü zamanlarını yaşarken, Avrupa ülkelerinden alınan borçlar ödenemez hale gelince devlet, batılı devletlerin mali kontrolü altına girmiş ve gelirlerini kiraya vermek zorunda kalmıştır. 1881 yılında Avrupalıların alacaklarının tahsilini denetlemek için Düyun-u Umumiye İdaresi kurulmuştur.

Batılılar, alacaklarını Düyun-u Umumiye İdaresi ile garanti al-

Eski Tekel Başmüdürlük Binası

tına aldıktan sonra tütün tarımını düzenleyip vergilendirmek için, 1883 yılında Reji şirketinin kurulmasını sağlamışlardır.

Böylece Osmanlı devletindeki tütün tarımı ve ticareti Reji şirketinin kontrolüne geçmiştir. Reji İdaresi 1884 yılında tütün imtiyazını alırken, tütünün yurt içinde imalat tekelini de alarak Anadolu'daki imalathaneleri kapattırmış ve büyük sigara fabrikaları kurmuştur. Samsun Sigara Fabrikası da bu dönemde yapılan fabrikalardan biridir.

ESKİ TEKEL BAŞMÜDÜRLÜK BİNASI (ESKİ AVUSTURYA-MACARİSTAN BAŞKONSOLOSLUĞU)

Geçmişte Avusturya-Macaristan Konsolosluğu olarak kullanılan yapı, Cumhuriyet Meydanı yakınındadır. Bina günümüzde Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne devrolmuştur. İki katlı bina yüksek pencereleri ve çatısındaki üçgen alınlıklı kısım ile dikkat çekmektedir.

YOL-İŞ SENDİKASI BİNASI (ESKİ FRANSTZ KONSOLOSLUĞU)

Bugün Yol-İş Sendikası Binası olarak kullanılan bina mübadele sonrasında hazineye geçmiştir. Fransız Konsolosluğu olarak hizmet veren yapı iki katlıdır. Binaya giriş, stilize Korinth başlıkları taşıyan sütunların arasından sağlanmaktadır. Bu sütunlar ikinci kattaki çıkmayı taşımaktadır ve bu çıkma üçgen alınlıktır. Yapının arka cephesinde de bir çıkma bulunmaktadır.

ESKİ İNGİLİZ KONSOLOSLUĞU BİNASI

Samsun'daki konsolosluk binaları arasında en eskilerden biri olan İngiliz Konsolosluğu

Yol-İş Sendikası Binası

ilkadım

Fazıl Kadı İlkokulu

binası günümüzde Askerlik Şubesi olarak kullanılmaktadır. İki katlı binanın ilk katı bodrum şeklindedir ve binaya giriş merdivenlerle sağlanmaktadır.

ÇARŞI KARAKOLU (İTTİHAT VE TERAKKİ BİNASI)

Saathane Meydanı'ndaki Çarşı Karakolu önceleri İttihat ve Terakki Derneği'nin Samsun şubesi olarak kullanılmıştır. Bina iki katlıdır.

İSTİKLAL İLK TİCARET MEKTEBİ

Samsun'daki ilk İdadi Mektebi 1890 yılında açılmıştır. 1921 yılında bu binada, Samsun'da yabancı dil eğitimini gerçekleştirmek amacıyla İstiklal Numune Mektebi adıyla, beş sınıflı bir ilkokul açılmıştır. Bu okulda öğleden önce Türkçe, öğleden sonra Fransızca eğitim yapılmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın, 22 Eylül 1924 tarihinde İstiklal İlk Ticaret Mektebi'nde Samsunlu öğretmenlerin onuruna verdiği çaya katılmış ve burada öğretmenlere seslenmiştir. Ünlü "en hakiki

mürşit ilimdir" cümlesi bu binada söylenmiştir.

FAZIL KADI İLKOKULU (DEDE AVLU MEKTEBİ)

19. yüzyılın sonunda okul olarak inşa edilen yapının giriş katı revaklıdır. Yapının orta kısmındaki çıkma, ikinci ve üçüncü katta da devam ederek üçgen alınlıkla son bulmaktadır. Genel görüntü olarak yapı ortada üç katlı, yanlarda iki katlıdır.

Çıkma ve pencere kenarlarında görülen başlıklar Korinth düzenindedir. Okulun, Yeni Hamam Sokağı'na bakan duvarının dış yüzündeki Kadı Çeşmesi (1901), taş işçiliği ile dikkat çekmektedir. Çeşme kullanılmamaktadır.

SOSYAL BİLİMLER LİSESİ (ÇİNEKLİYON LİSESİ)

Günümüzde Sosyal Bilimler Lisesi olarak kullanılan yapı, 1912'de Çineklilyon Lisesi olarak yaptırılmıştır. Bina bir süre Hilal-i Ahmer Hastanesi olarak da kullanılmıştır. Daha sonra çeşitli okullara ev sahipliği yapan bina geçirdiği resto-

Sosyal Bilimler Lisesi

rasyonun ardından Sosyal Bilimler Lisesi olarak kullanılmaktadır.

ATATÜRK ANADOLU LİSESİ (SAMSUN LİSESİ-SAMSUN TİCARET İDADİSİ)

1911 yılında yapımına başlanan bina 1913-1914 öğretim yılında Ticaret İdadisi olarak öğretime başlamıştır. 1914'te I. Dünya Savaşı'nda asker hastanesi olarak kullanılmıştır. Ticaret İdadisi 1914'te Okul Sultanı'ne dönüştürülmüş ve günümüzde Astsubay Orduevi olarak kullanılan Frerler Mektebi binasına taşınmıştır. Okul, 1926-1927 yılında bugün Atatürk Anadolu Lisesi olarak kullanılan binaya taşınmıştır.

BELEDİYE KONSERVATUVARI (ŞAHİNZADE REMZİ BEY EVİ)

Samsun'u dört defa ziyaret eden Mustafa Kemal Paşa'nın ikinci gelişinde (1924) kaldığı bu ev Şahinzade Remzi Bey Evi olarak bilinmekteydi. Günümüzde Samsun Belediye Konservatuarı olarak hizmet veren

bina Samsun'un değerli sivil mimari örneklerinden biridir.

SELANİK BANKASI

Adı Selanik Bankası olmakla birlikte merkezi İstanbul'da bulunan banka, 1888 yılında kurulmuştur. Bankanın Selanik, Manastır, Kavala, İzmir, Edirne, Beyrut, Dedeoğaç, Üsküp, Drama, İskeçe ve Samsun'da birer şubesi bulunuyordu. Bir zamanlar Selanik Bankası'nın Samsun şubesi olarak kullanılan yapı, Bankalar Caddesi'nde görülebilmektedir. Yapı üç katlıdır. Bir dönem Nemlizade Bankası ve otel olarak da kullanılmıştır.

Belediye Konservatuarı Binası

ilkadım

Ziraat Bankası

ZİRAAT BANKASI (ESKİ ATİNA BANKASI)

1910 yılında Atina Bankası olarak hizmet veren bina günümüzde Ziraat Bankası Özel İşlem Merkezi olarak kullanılmaktadır.

1893 yılında kurulan bankanın dünyanın çeşitli yerlerinde şubeleri bulunuyordu. İstanbul, İzmir, Samsun ve Trabzon'da da şubeleri vardı. 1923 yılında Cumhuriyet döneminde banka kapanmıştır. Bankalar Caddesi'nin zarif tarihi yapılarından olan bina, anıtsal giriş ve geniş pencereleri ile dikkat çekmektedir.

Merkez Bankası

MERKEZ BANKASI

Düzgün kesme taştan yapılmış iki katlı binaya ön cephedeki geniş kapıdan girilmektedir. Yapı anıtsal ve güçlü bir etki bırakmaktadır.

GARANTİ BANKASI (ESKİ OSMANLI BANKASI)

1863 yılında kurulan Bank-ı Osmanî-i Şahane (Osmanlı Bankası), 1914 yılında, 37'si Anadolu'da, 11'i Suriye ve Filistin'de, 5'i Mısır'da, 3'ü İstanbul'da, 5'i Trakya'da, 6'sı Makedonya'da ve diğerleri Kıbrıs, Mezopotamya, Arabistan ve Arnavutluk'ta olmak üzere 80'i aşkın şubesi bulunan önemli bir banka idi. Bankanın Samsun şubesi 1891 yılında açılmıştır.

Günümüzde Garanti Bankası olarak hizmet veren bina farklı mimari özellikleri ile ilgi çekmektedir. Bodrum, giriş katı ve çatı katından oluşan banka binasının en ilgi çeken bölümü kulesidir. Yapının ortasındaki anıtsal giriş kule şeklinde devam etmektedir. Kapının üzerinde Bank-ı Osmanî-i Şahane'nin (Osmanlı Bankası),

ilkadım

Garanti Bankası

Fransızca karşılığı olan “Banque Imperiale Ottomane” yazısı okunmaktadır. Bina, çatısındaki dört yuvarlak penceresi, cephe süslemeleri, ferforjeleri, çatı örtüsü ve elbette kulesiyle Samsun’un tarihi mimari dokusunda özel bir yere sahiptir.

VARYETE SİNEMASI

Samsun’da ilk sinema gösterimi 1909’da Meşrutiyet Tiyatrosu’nda gerçekleştirilmiştir. Mösyö Rici (Samsun Belediyesi binasının projesini de çizmiştir.), İstanbul ve Selanik’ten sonra Samsun’da sinematograf gösterimi yapmıştır. Samsun’da ilk sinema binası 1910 yılında Boduroğlu Kiryaki tarafından yaptırılmıştır.

1922 yılında Alemdarzade ismini alan sinema, 1925 yılında Zafer Sineması adını almıştır. 1912 yılında Samsun’un ikinci sineması olan Venüs Sineması açılmıştır.

Giderek artan sinema salonları arasına 1913’te Pathé, 1915’te ise Kristal ve Osmanlı sinemaları da eklenmiştir. Bankalar Caddesi üzerinde yer

alan Varyete Sineması da Samsun’daki sinemaların arttığı bu dönemde hizmet vermiştir. Yapı, üç katlıdır.

ESKİ SARAY OTELİ

Zarif cepheleriyle dikkatleri çeken üç katlı, taş yapının ana girişi kemerli bir kapıdan sağlanmaktadır. Giriş katında zamanında dükkân olarak kullanılan mekânlar vardır. İkinci ve üçüncü katlarda büyük taş balkonlar vardır. Yapının genel hatlarına bakıldığında süsleme olarak korinth düzeninde sütun başlıklarının kullanıldığı ve bitkisel süslemelerin tercih edildiği görülmektedir.

Eski Saray Otelini

ilkadım

Şehir Kulübü

SAHİL PALAS OTELİ

1930 yılında yaptırılmış olan Sahil Palas Oteli Samsun'un tarihi otellerindedir. Bina üç katlıdır.

SAMSUN ŞEHİR KULÜBÜ

Rum Tüccar Kulübü olarak kullanılan iki katlı yapının birinci katı kesme taş, ikinci katı bağdadi üzerine sıvalıdır. Birinci katta çıkmalı giriş kısmı yer almaktadır. Bu kısım kesme taştır ve sonradan yapılmıştır. İkinci katta geniş bir teras bu-

lunmaktadır. İkinci katta üçgen alınlıkla sonlandırılmış bir çıkma görülmektedir. Yapının ilgi çeken bölümü batısındaki dairesel planlı kısmıdır. Yapı mübadele sonrasında okul olarak kullanılmıştır. Tapu kayıtlarında, günümüzde Samsun Şehir Kulübü olarak kullanılan bina ile ilgili olarak; "Arzuoğlu Todoraki ve 2/3 hissesi İngiltere Devleti tebaasından Mösyö İstefanos Frankiyedis'ten metruk" açıklaması bulunmaktadır.

Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi

SAMSUN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİ

Pazar Mahallesi'nde yer alan bina Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi olarak hizmet vermektedir. 1895 yılında Canik Mutasarrıfı Hamdi Simavi Bey'in talimatı ile başlanan hastane inşaatı 1902 yılında tamamlanmıştır. Devrin padişahı II. Abdülhamit'in adından dolayı hastaneye "Canik Hamidiye Hastanesi" adı verilmiştir. Çeşitli dönemlerde farklı isimlerle anılan hastane iki katlıdır. Ön cephede iki sütunla vurgulanmış bir giriş var-

Çarşambalılar Derneği

dır. Sütunlar ikinci kattaki çıkmayı taşımaktadır. Bu çıkma da üç tane büyük sivri kemerli pencere bulunmaktadır.

SAMSUN KONUT MİMARİSİ

Genellikle zemin üzeri iki katlı olan binaların dış cephesi yağma tuğladan (bazı büyük yapılar taştan) iç bölmeleri bağda di olarak yapılmıştır. Günümüze ulaşan örneklerin genelinde ikinci katta bir çıkma mevcuttur. Çıkmanın yanı sıra, balkonlu örnekler de vardır. Çıkma, bazı yapılarda iki, bazı yapılarda dört direk ya da sütunla taşınmaktadır. Sütun başlıkları da kullanılmış örnekler vardır. Sütunlar ahşaptan ya da taştan yapılmışlardır. Aynı

zamanda sütundan çok daha sade olarak, direklerin taşıdığı uygulamalar da vardır. Bazı yapılarda çıkmalar, konsol gibi demir çubuklarla desteklenmektedir.

Evlerin kırma çatısı alaturka kiremitle örtülü, saçak altları ahşaptır. İç mekânda ortada bir sofa yer almaktadır ve diğer odalar bu sofaya açılmaktadır. Taban ve tavan ahşap malzemedir. Samsun'un genelinde dağınık olarak görülebilen tarihi konut mimarisi örneklerine toplu olarak Ülkü Sokak'ta rastlanmaktadır. Büyük çoğunluğu koruma altında olan bu evler Samsun geleneksel mimarisine ışık tutmaktadırlar.

Ülkü Sokak

Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müze Müdürlüğü Binası

46 Bu sokaktaki evler arasında evlerin cephe düzenlerinde çeşitlilik görülmektedir. Kimileri sütunları ile dikkat çekerken, kimileri de çıkmaları ya da balkonları ile hayranlık uyandırmaktadırlar. Tarihi konut mimarisinin yoğun olarak görüldüğü yerlerden biri de Selahiye Mahallesi'dir. Eskiden Ermeni Mahallesi olarak bilinen Selahiye Mahallesi'nin deki 30 Ağustos İlköğretim Okulu'nun bulunduğu yerde Ermeni St. Nigoğayos Katolik Kilisesi yer almaktaydı.

SAMSUN ARKEOLOJİ ve ETNOGRAFYA MÜZESİ

Samsun'daki Arkeoloji ve Etnografya Müzesi 1981 yılından beri Samsunlular ve ziyaretçilerini, kentin zengin geçmişi ile buluşturmaktadır. Orta salon ve simetrik olarak yapılmış iki yan salondan oluşmaktadır. Orta salonda ve sağdaki salonda arkeolojik eserler, soldaki salonda ise etnografik eserler sergilenmektedir. Müzeye gi-

Atlet Heykeli, Roma Dönemi

rer girmez ilk göze çarpan eser hiç kuşkusuz gerek büyüklüğü, gerekse ince işçiliği ile göz okşayan orta salondaki mozaiktir. 1958 yılında Amisos antik kentinde bulunmuş olan taban mozaïği Alexander Severus (222-235) zamanına tarihlenmektedir. Mozaik 5. yüzyılda Bizanslılar tarafından onarılmıştır. Arap istilası sırasında yer yer zarar görmüştür. Amisos taban mozaïği; 10 panodan oluşmaktadır. 7 x 8 m ölçülerindedir. Mozaïğin dört köşesinde mevsimleri sembolize eden kadın figürleri bulunmaktadır. Mozaïğin ortasındaki ana panoda antik Yunan kahramanı Akhilleus ve annesi tanrıça Thetis'in betimleri görülmektedir. Taban mozaïğinin ön kısmında ev sahibini kurban adarken gösteren bir sahne yer almaktadır. Mozaïğin kenarlarında ise Nereidler (deniz tanrıçaları) ve Hippocampusların (kari-

Akhilleus ve Tanrıca Thetis Mozaïği, Roma Dönemi

şik, mitolojik denizatları) betimlendiği sahneler görülmektedir. Mozaikte bitkisel ve geometrik betimler de bulunmaktadır. Amisos mozaığının önemi, Karadeniz'in kuzey sahillerinde, Batı Anadolu'da, Ege adalarında, Kıta Yunanistan'da ve aşağı İtalya'da bilinen Akhilleus kültürünün varlığının, Karadeniz'in güney kıyılarında da görülmesinin örneği olmasından ileri gelmektedir. Mozaığın hemen arkasında yine orta salonda yer alan üç vitrinde Amisos Hazinesi sergilenmektedir. 1995 yılında Samsun kent merkezinde gerçekleştirilen yol genişletme çalışmaları sırasında bulunan mezar odası buluntuları Amisos Hazinesi olarak anılan grubu oluşturmaktadır. Altın eserler arasında kadın başlı bilezik, aslan başlı bilezik, 10 aplik, 13 düğme, yüzük, defne yapraklı bir taç ve kolyeler ilk akla gelenlerdir. Buluntular arasında cam, mermer, pişmiş toprak ve madenden yapılmış eserler de bulunmaktadır. Yine orta salonda Klasik, Helenistik, Roma,

Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait sikkelere de sergilenmektedir. Müzenin sağdaki salonunda Samsun çevresinde ele geçirilen Kalkolitik, Eski Tunç çağlarına ve Hitit, Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait buluntular sergilenmektedir. Bu salonda, 1. yüzyıla tarihlenen bronz atlet heykeli ilk bakışta dikkatleri çekmektedir. Müzenin etnografya bölümünde ise yörenin sosyal, dini ve ticari yaşantısını yansıtan etnografik değeri olan eserler sergilenmektedir. Müzenin bahçesinde de lahitler, steller, kabartmalar ve yazıtlar sergilenmektedir.

Amisos Hazinesi, Altın Aplik, Helenistik dönem

ilkadım

Gazi Müzesi

GAZİ MÜZESİ (MANTİKA PALAS OTELİ)

Günümüzde Gazi Müzesi olarak hizmet veren yapı, 1902 yılında Jean İnnis Mantika tarafından alt katta dört mağazası olan bir otel olarak yaptırılmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın 9. Ordu Müfettişi olarak 19 Mayıs 1919 tarihinde geldiği Samsun'da ilk kaldığı yer bu binadır. Mantika Palas Otel'i'nin anahtarları bu ziyaretin anısına 1926 yılında Mustafa Kemal Atatürk'e hediye edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, 1928 ve 1930 yıllarında yaptığı Samsun gezilerinde de bu binada konaklamıştır. Samsun Belediyesi'nin girişimiyle 1940

yılında Gazi Müzesi olarak ziyarete açılmıştır. 1995 yılında Kültür Bakanlığı'na devredilen bina restore edildikten sonra 1998'de yeni düzenlemeyle açılmıştır. 1968'den beri ziyarete açık olan, Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nin yanında bulunan Atatürk Müzesi koleksiyonları da Gazi Müzesi'ne dahil edilmiştir. Gerçekleştirilen büyük çaplı restorasyon sonrasında Gazi Müzesi, 2006 yılında yenilenen sergi düzeniyle, çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak yeniden ziyarete açılmıştır.

Gazi Müzesi'nde Atatürk'ün kullanmış olduğu eşyalar ve fotoğraflar sergilenmektedir.

Gazi Müzesi

İlkadım

Saat Kulesi

Atatürk'ün yatak odası ve çalışma odası da müzede ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir. Ayrıca üst kattaki salonda 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa ile beraber Samsun'a çıkan on sekiz silah arkadaşının balmumu heykelleri de bulunmaktadır.

SAAT KULESİ

Sultan II. Abdülhamit'in emriyle 1886 yılında Samsun'da Belçika asıllı Fransız bir mühendise yaptırılan saat kulesinin zamanı göstermenin yanı sıra, yangın ve gözetleme kulesi gibi işlevleri de bulunmaktaydı. 1933 yılında saat kulesindeki eski sistem saat kaldırılarak yerine yeni sistem elektrikle çalışan ve yangınlarda

kullanılmak üzere ayrıca siren düzeni de bulunan yeni saat konulmuştur.

Saat kulesi, 1944 yılındaki Samsun depreminde büyük hasar görmüştür. Onarılması mümkün olmayınca kule yıktırılmış, saati de 1948 yılında Ladik Belediyesi'ne satılmıştır. 1977 yılına kadar saat kulesi olmayan Saathane Meydanı'na, Samsunlu mimar Kemal Taner tarafından planı çizilen saat kulesi, Samsun Belediyesi tarafından yaptırılmış ve saatleri İsviçre'den getirilmiştir. 2001 yılında Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından Saathane Meydanı yeniden düzenlenerek saat kulesinin orijinalinin bir benzeri yeniden yaptırılmıştır.

Atatürk Anıtı

ATATÜRK ANITI - ONUR ANITI

Samsun'un kentsel simgesi olan Samsun halkı tarafından Avusturyalı heykeltıraş Heinrich Krippel'e yaptırılmıştır. Bronzdan yapılmış heykelin kadesiz yüksekliği 4.75 m kaideli yüksekliği ise 8.85 m'dir. Yüksek bir kaidede şahlanan bir atın üzerinde Atatürk'ü bütün heybeti ile görmek mümkündür. Gururlu bir anlatımla batıya ve çok uzaklara dikilen bakışları azim doludur. Bu anıt tümüyle Atatürk'ü anlatmış, kuvvetin, azmin, cesaretin ve üstünlüğün simgesi olmuştur. Kaidenin iki yan yüzünde kabartmalar, ön ve arka yüzlerinde ise yazıtlar bulunmaktadır. Kabartmalardan birinde savaş sırasında, iskelede sandalın yanında, mermi ve cephane taşıyan kişiler görülmektedir. Diğer kabartmanın ortasında Atatürk tüm özellikleri ile dimdik, büyük bir zafer simgesi olarak durmaktadır. Başı halka dönük, halk ile el ele durmaktadır. Atatürk'ün iki yanında da Türk ulusunun yaşlısı, köylüsü, kentlisi görülmekte-

dir. Heykelin kadesindeki yazılar şöyledir; "Vatanda Milli Mücadeleye başlamak için Gazi 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıktı."

"Bu heykel Samsun Vilayet halkı tarafından 29 Birinci Teşrin 1931 tarihinde dikildi."

ATATÜRK PARKI

Samsun'un ilk parkı olan bu yeşil alan tam anlamıyla bir Samsun klasiğidir. Samsun'a gelen herkesin mutlaka anılarında yer eden parkın en ilgi çeken ögesi kuşkusuz Atatürk Anıtı'dır. Çevre düzenlemesi ve süs havuzlarıyla da öne çıkan Atatürk Parkı kentin önemli cazibe merkezlerinin başında sayılmaktadır.

İLKADIM ANITI

19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a ayak bastığı yerde yer alan anıt, 1981-1982 yılları arasında heykeltıraş Hakkı Atamulu tarafından yapılmıştır. Atatürk'ün doğumunun 100. yılında Samsun halkı tarafından yaptırılan anıtın, öndeki üç figürü, Atatürk ve beraberindekilerin Sam-

İlk Adım Anıtı

sun'a ilk ayak basışlarını simgelerken Kurtuluş Mücadelesinin buradan başlatıldığını ifade etmektedir. Elinde güvercin tutan erkek figürü barışa inancı, defne çelengi tutan genç kız figürü ise zaferi simgelemektedir.

SAHİL GEZİ YOLU

Yeni düzenlemesiyle Samsun'un en güzel yürüyüş parkurlarından olan Sahil Gezi Yolu çeşitli eğlence ve dinlenme olanaklarıyla da giderek popüler bir yer olmaktadır.

Yaz aylarında faytonlarla tur lanabilen Sahil Gezi Yolu, Doğu Park ile Batı Park arasında uzanmaktadır.

Sahil Gezi Yolu'nun doğusunda, Sevgi Gölü ve Parkı ile Hayvanat Bahçesi bulunmaktadır.

Sevgi Gölü ve Parkı: Göl etrafında yürüyüş parkurları, cafe-restaurant, oturma ve dinlenme mekânları vardır. Suni göl olarak hazırlanan alanda kuşlar, ördekler başta olmak üzere çeşitli su kuşları bulunmaktadır.

Sahil Gezi Yolu

İlkadım

Sevgi Gölü

Sahil yoluna ve Sevgi Gölü etrafına yerleştirilen heykeller sahil yolunu gezenleri küçük sürprizler olarak karşılamaktadırlar.

Samsun Hayvanat Bahçesi: Sahil Gezi Yolu'nun doğusunda, Sevgi Gölü ve Parkı'nın yanında bulunan hayvanat bahçesi Samsun'un son dönemlerde en çok ilgi çeken mekânlarından. Çocuklar başta olmak üzere her yaştan ziyaretçiği ağırlayan hayvanat bahçesinde, aslan, kaplan, maymun, deve, devekuşu, sülün, çeşitli

su kuşları, tavus kuşları, ge-yik, keçi, ayı, midilli ve köpekler bulunmaktadır.

Kurtuluş Yolu (Tütün İskelesi): Sahil Gezi Yolu'nun ortasında Kurtuluş Yolu (Tütün İskelesi) düzenlemesi yer almaktadır. Bandırma Vapurunun modern bir sergilemesi ve 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal Paşa ile on sekiz arkadaşının heykelleri bu iskelede açık havada sergilenmektedir. Buradan başlayarak Yabancılar Pazarı'nın önünden geçerek kent merke-

Sevgi Gölü

Kurtuluş Yolu (Tütün İskelesi)

zine uzanan yol, modern şehir-
cilik anlayışı ile düzenlenmiş-
tir. Zarif sokak lambaları, ren-
gârenk ışıklarla aydınlatılan
havuzlarıyla Kurtuluş Yolu,
kentin her zaman ilgi gören
yerlerinden biri halini almıştır.
Yalova Gemisi: 1948 Hollanda
yapımı Yalova Gemisi, 1995 yı-
lına kadar İstanbul Şehir Hat-
ları Vapuru olarak İstanbul-Ya-
lova seferlerini yapmıştır.
1998 yılında Samsun Büyük-
şehir Belediyesi tarafından sat-
ın alınmış ve Sahil Gezi Yolu
projesi kapsamında Samsun

Limanı'na taşınmıştır. Geminin
özgün şekline müdahale edil-
meden cafe-restoran olarak
düzenlenmiştir.

BATI PARK, TELEFERİK VE BARUTHANE

Samsun Limanı'nın batısında
kalan Batı Park, tıpkı Doğu
Park gibi kente ve kentlilere
soluk aldırarak şekilde düzen-
lenmektedir. Batı Park'taki te-
leferik Samsun'un ilk teleferi-
ğidir ve ziyaretçilerine eşsiz
Karadeniz manzarası sunmak-
tadır.

Hayvanat Bahçesi

Teleferik

Batı Park ile Baruthane tümülüsleri arasında çalışan bu teleferikte gidiş ve geliş olmak üzere altışar kişilik üç kabin bulunmaktadır ve hattın uzunluğu 323 m'dir. Baruthane Tümülüsleri'nin bulunduğu tepe, hem yeşil alan hem de arkeolojik gezi parkı olarak düzenlenmiştir. Bilimsel kazıların ardından ortaya çıkartılan mezar odaları gezilebilmektedir. Tepede Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan Amisos isimli lokanta ve cafe bulunmaktadır.

SAMSUN SAHİLLERİ

Çok uzun bir sahil şeridine sahip olan Samsun'da Samsun-

19 Mayıs İlçesi arasında bulunan yaklaşık 35 km'lik sahil şeridinin %90'lık bölümü denize girmeye elverişlidir. Atakum, Kurupelit, Atakent, Çatalçam, İncesu, Dereköy, Tafan, Erenköy, Engiz ve Muştaya yerleşim merkezlerinin tamamında özel plajlar, kamp alanları ve çeşitli büyüklüklerde konaklama alanları bulunmaktadır.

Bu sahil şeridinde yelken, sörf, jet ski vb alternatif su sporları yapma imkânı bulunmaktadır. Sahil şeridinde birçok eğlence merkezi de ziyaretçilere gece geç saatlere kadar eğlence hizmeti sunmaktadır.

ULUSLARARASI HALKDANSLARI FESTİVALİ

Türkiye'nin en eski ve içeriği sadece Halkdansları olan tek festivalidir. İlk kez 1980 yılında düzenlenmeye başlayan festival o tarihten beri kesintisiz olarak sürdürülmektedir. Büyükşehir Belediyesince her yıl 17-30 Temmuz tarihleri arasında yapılan festivale dünyanın dört köşesinden 20-25 ül-

ke katılmakta ve bölge insanına Dünya Kültürü Mozaïği sunmaktadır. Kapsamı içerisinde sülünün Anadolu'daki anavatanı olması nedeniyle "Altın Sülün Uluslararası Halkdansları Yarışması" olarak adlandırılan festival, Avrupa'nın en önemli beş festivali arasında gösterilmektedir.

Bandırma Vapuru

CANİK İLÇESİ

Canik, Samsun'un Devgeriş deresiyle Mert Irmağı arasında Karadeniz'den içeri doğru uzanan ilçesidir. Güneyinde Asarcık, doğusunda Tekkeköy, batısında İlkadım ilçeleri, kuzeyinde ise Karadeniz bulunmaktadır. Yerli halk dilinde 'Cenik' şeklinde, sürülerin kışın barındıkları çukur yer anlamında kullanılan kelime, coğrafi ve idari bir bölgeyi ifade etmektedir.

Coğrafi olarak Karadeniz bölgesinin orta kısmına ve bu bölgedeki dağlara verilen bir addır.

İlçenin eski tarihine ait bilgiler çok azdır. 1960'lı yıllara kadar Canik, yerleşim alanı olarak Hasköy, Hacıismail, Tekkepınar köylerinden ibaretti. Ordu-Ankara karayolunun geliştirilmesi, küçük sanayi sitelerinin kurulması, ilçenin gittikçe büyümesini sağlamıştır.

Bandırma Vapuru İç Görünüşü

Bandırma Vapuru

TOPTETE TÖMÖLÖSLERİ

Hasköy'deki Toptete Tömölüsleri, Belediye Evleri Mahallesi'nde Samsun-Çarşamba Karayolunun üzerinde yer alan biri büyük, diğeri küçük Helenistik döneme tahirlenen iki tepeden oluşmaktadır.

BANDIRMA GEMİ MÜZESİ VE MİLLİ MÜCADELE AÇIK HAVA MÜZESİ

Bandırma Vapuru, Türkiye tarihinde önemli bir yere sahiptir. Modern Türkiye'nin kurulmasının ilk ve en önemli adımı olan Kurtuluş Savaşı'nın başlatılması için on sekiz arkadaşı ile Anadolu'ya giden Mustafa Kemal Paşa'yı taşıyan gemi Bandırma Vapuru'dur.

Bandırma Vapuru, 1878 yılında İngiltere'de yük ve yolcu vapuru olarak yapılmıştır. Geminin ilk sahibi Dussey and Robinson şirketi gemiyi "Torocaderto" adı ile 5 yıl çalıştırmıştır. Gemi 1883 yılında Yunanistan'da H. Psicha Preus Firmasına satılmış ve adı "Kymi" olarak değiştirilmiştir.

Daha sonra İstanbul'da bir firmaya satılmış ve "Panderma" adı verilmiştir. Gemi Osmanlı Denizcilik İşletmesi'ne geçince adı "Bandırma" olarak değiştirilmiştir.

Aslına uygun olarak yeniden yapılan Bandırma Vapuru, Samsun'da Doğu Park sahilinde düzenlenen Milli Mücadele Parkı ve Açık Hava Müzesi ile birlikte, yakın tarihin önemli bir simgesi olarak gelecek kuşaklara aktarılmaktadır.

Gemi-Müzedede Atatürk'ün ve arkadaşlarının balmumu heykellerinin bulunduğu kamara, kaptan köşkü bulunmaktadır. Milli Mücadele Parkı ve Açık Hava Müzesi'nde, Çanakkale Savaşı'ndan Türk Ordusunun İzmir'i almasına kadar olan mücadeleyi temsil eden seramik kabartmalar, Samsun ve ilçelerinden verilen 1200 şehidin adlarının yazılı olduğu şehitler yazıtı, bronz kabartmalar, Milli Kurtuluş Anıtı ile Kurtuluş Savaşı'nda kullanılan savaş malzemeleri (top, torpido, mayınlar vb.) de bulunmaktadır.

Milli Mücadele Anıtı

DOĞU PARK

Kentin doğusunda sahil boyunca uzanan park, modern şehircilik anlayışında yeşil alanların, dinlenme ve eğlence aktiviteleri ile birlikte uygulanmasının Samsun'daki başarılı örneklerindedir.

Mert Irmağ'ının girişinden başlayarak Bandırma Vapuruna kadar olan alanın çevre düzenlemesi yapılarak oluşturulan Doğu Park yürüyüş yolları, her mevsim bakımlı bahçeleri, oyun ve spor alanları ile kent sakinlerinin ve kenti ziyaret edenlerin ilgi odaklarından biridir.

Özellikle yaz aylarında çok sayıda kültür ve sanat etkinliğine ev sahipliği yapan antik tiyatro formundaki yapı da Doğu Park'tadır. Doğu Park'ta Bandırma Gemisi Müzesi, Milli

Mücadele Parkı ve Açık Hava Müzesi de gezilmesi, görülmesi gereken kültür duraklarındadır.

MEŞE KÜLTÜR PARKI

Toptepe'deki Meşe Tesisleri yemyeşil orman içinde huzur ve sessizlikle vakit geçirmek için idealdir. Burada ziyaretçilerin rahatı için her türlü altyapı düşünülmüştür.

KOZLU KÖYÜ CAMİİ

Kozlu Köyü'nde bulunan yapı kareye yakın dikdörtgen planlı ve kırma çatılıdır. Yapım tarihi bilinmeyen yapı, kiliseden camiye çevrildiği yerel halk tarafından söylenmektedir. Tek mekanlı yapı kesme taştan inşa edilmiştir. Yapının batı ve güney pencereleri dikdörtgen olup yuvarlak kemerlidir.

Atakum Sahili

ATAKUM İLÇESİ

Atakum, Samsun'un merkez ilçelerindedir. Güneyinde Kavak, doğusunda İlkadım, batısında Ondokuz Mayıs ilçeleri, kuzeyinde ise Karadeniz yer almaktadır.

Samsun şehir merkezine 5 km mesafeden başlar. Samsun'un diğer bölgelerine göre daha düz bir alana yayılmış ve yeni yapılanan bir ilçe olduğundan daha planlı bir şehircilik anlayışına sahiptir.

AKALAN KALESİ

Atakum ilçesi, Çatmaoluk ve Kulacadağ Köyleri arasında kuzey, güney ve batısı Karadere Çayı ve kollarıyla sınırlanan yüksekçe bir platonun yamacında kurulmuştur. Uzunluğu yaklaşık 350 m genişliği ise 50-70 m.'dir. Etrafı yaklaşık bir km uzunluğunda ve 4,5-5 m yüksekliğinde surlarla çevrilidir. Bugün bir kısmı hala top rak altında olan surlar, Kıkloptik duvar tekniğinde

büyük taş bloklarından yığma olarak yapılmış, duvar boşlukları küçük taşlarla doldurulmuştur. Surların yapımında keskin dönüşler yerine yuvarlatılmış dönüşler tercih edilmiştir. Kalenin ortasında höyük olduğu tahmin edilen yükselti bulunmaktadır. Kalede çıkan çanak-çömlek parçaları bugün İstanbul Arkeoloji Müzesinde korunmaktadır.

BÜYÜK KOLPINAR TÜRÜMÜSÜ

Atakum ilçesi, Esenevler Mahallesi, Büyük Kolpınar Mevki-i'nde yer almaktadır. Samsun-Ankara karayolunun 250 m kadar üst tarafında denize hakim bir noktada bulunmaktadır. 40 m çapında, 8 m yüksekliğindedir.

ATAKUM SAHİLLERİ

Atakum, Akdeniz'i aratmayan ince kumlu, uzun sahil şeridi her türlü deniz aktivitesinin yapıldığı bir sayfiye yeridir.

TEKKEKÖY

Tekkeköy Genel Görünüm

60

Tekkeköy ve civarında yapılan araştırmalarda, ilçede Paleolitik dönemden itibaren yerleşimin olduğu saptanmıştır. İlçedeki araştırmalarda Hitit dönemi kültür katlarına ve Frig eserlerine de rastlanmıştır. Yöre MÖ 3. yüzyıl ortalarında Mithritades Krallığı sınırları içine girmiş, daha sonra sırasıyla Roma, Bizans ve Anadolu Selçuklu devletinin eline geç-

Kabaceviz Şelaleleri

tekkeköy

miştir. Anlatıma göre Selçuklular, Anadolu'ya geçmeye başladıkları zaman Bizans devletinin egemenliği altında olan bu yöreyi Türkleştirmek ve Müslümanlaştırmak için, bölgenin önemini de dikkate alarak büyük Türk velisi Şeyh Yusuf Zeynüddin'i buraya göndermişler ve bir tekke kurdurmuşlardır. Tahminen 1250-1330 yılları arasında yaşayan Şeyh Zeynüddin, kurduğu tekke yolcuları, düşkünleri, fakirleri doyurmuştur. Tekkeköy adının buradan geldiği söylenmektedir. 1399'da Tekkeköy Osmanlı egemenliğine girmiştir. 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra Kubatoğulları'nın eline geçmiştir. 1419'da Çelebi Mehmet Tekkeköy'ü tekrar Osmanlı topraklarına katmıştır. Osmanlılar döneminde burada Türkler ve Bizans döneminden kalma Rum halkı barış içerisinde yaşamışlardır. Kurtuluş savaşı sonrasında yapılan Lozan Antlaşması gereği burada ki Rum halkı Batı Trakya Türkleri ile yer değiştirmiştir. Tekkeköy'ün doğusu ve güneyinde Çarşamba, batısında Ca-

Tekkeköy Mağaraları

nik ilçesi ve kuzeyinde Karadeniz yer almaktadır. İlçe topraklarının üçte birini Çarşamba ovasının devamı oluşturmaktadır.

TEKKEKÖY MAĞARALARI

Samsun'un 14 km doğusunda Tekkeköy ilçesi sınırları içerisinde yer alır. 1941 yılında K. Kökten tarafından yapılan araştırmalarda burada çok sayıda prehistorik mağara, sığınak ve düz yerleşim keşfedilmiştir. Yapılan arkeolojik kazılar sonucunda Paleolitik, Tunç Çağı ve Hititlere ait buluntular ele geçirilmiştir.

Buluntular Samsun Müzesi'ndedir. Çınarcık ve Fındıcak vadilerinin birleştiği yerde ve her iki vadiye hâkim durumda bulunan bir kaya kitlesi ise "delikli kaya" adıyla bilinmektedir.

Burasının bir Frig Kalesi olduğu yapılan araştırmalar sonucunda anlaşılmıştır.

KABACEVİZ ŞELELELERİ

Samsun'a uzaklığı 32 km, Tekkeköy ilçe merkezine uzaklığı 22 km olan Kabaceviz Şelele-

leri bölgenin görülmeye değer turizm alanlarından. Üç aşamalı şelaleler birleşiminden oluşan alan, gezi, trekking, dağcılık, piknik ve foto safari imkanları sunmaktadır. İkinci kademede yaklaşık 60 m su düşümü olan şelalede Ağustos ayı sonuna kadar su akışı bulunmaktadır. Bölgeyi ziyaret için en iyi dönem; Mayıs ayının sonu - Ekim ayının başı arasındadır.

COSTAL ORMANI

İlçedeki Gelemen Mevkii'nde yer alan Costal ormanları, Karadeniz'de ender kalmış kıyı ormanlarına güzel bir örnektir. Burası Samsun ilindeki doğal değeri yüksek alanlardan biri olarak belirlenmiştir.

HACI OSMAN KORUSU

Costal mevki doğal plaj özelliği de taşımaktadır. Kıyıdaکی Hacı Osman Korusu ve içeriye girildikçe yüksekliği 700-800 m civarında olan Kapaklı Pınartepesi, Kırantepe, Azman Tepesi, sahile yakın Asarağaç tepesi piknik ve mesire olarak ideal mekânlardır.

Keltepe Kilisesi

KELTEPE KİLİSESİ

Taştan yapılmış kilisenin kubbesinin bir bölümü yıkılmış olsa da yapının mimari özellikleri hâlâ kendini hissettirmektedir. Yapı içindeki sütunlar ve kemerler yapının eski görünümünü, hayal gücüne gerek kalmadan gözler önüne sermektedir.

ATATÜRK EVİ

Atatürk'ün Selanik'teki evinin birebir örneği olan Atatürk Evi, ilçenin ilgi gören mekânlarındandır.

Çırakman Yel Değirmeni

tekkeköy

ÇINARALAN KİLİSE-CAMİİ

Eski kilise yapısı 1994 yılında cami olarak düzenlenmiştir. Kiliseden günümüze ulaşan tek duvar (kuzey duvarı), bugün caminin bir duvarı olarak varlığını sürdürmektedir. Cami kesme taştan yapılmıştır ve tek minarelidir.

ŞEYH YUSUF ZEYNUDDİN CAMİİ VE TÜRBESİ

Caminin Anadolu Selçuklu Devleti zamanında yaşamış büyük İslam velisi Şeyh Yusuf Zeynüddin tarafından 1285 yılında yaptırıldığı hakkında görüşler bulunmaktadır. Türbesi de caminin bahçesinde yer almaktadır.

ÇIRAKMAN YEL DEĞİRMENİ

Çırakman Köyü'nün 1 km kadar dışındaki köy mezarlığındadır.

6 m çapında 7 m yüksekliğinde silindirik bir yapıdır.

Moloz taşın dışa gelen yüzleri düzenlenerek örülmüş yukarıya doğru hafifçe daralmaktadır.

20. yüzyılın başında yapıldığı kabul edilmektedir.

ÇARŞAMBA

Çarşamba Ovası

Çarşamba yerleşimi ilk olarak Yeşilirmak'ın doğu yakasındaki Çay ve batı yakasındaki Sarıcalı Mahalleleri çevresinde gelişmeye başlamıştır. Çarşamba'nın tüm ovada rolünü üstlenmesinde, ilki 1370'te kurulan panayırın etkisi büyüktür. Bu panayır çarşamba günleri kurulduğundan ilçe bu adı almıştır. Bulduğu bölge gibi çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapan Çarşamba, 1428'de Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında da idari teşkilatta önemli bir ilçe olarak yerini almış olan Çarşamba'da, Cumhuriyet'in ilanının ardından 1925'de Belediye teşkilatı kurulmuştur. Çarşamba ilçesinin doğusunda Ter-

me, batısında Tekkeköy, kuzeyinde Karadeniz, güneyinde ise Ayvacık ve Salıpazarı ilçeleri bulunmaktadır. İlçe, Yeşilirmak'ın oluşturduğu verimli delta ovasında kurulmuştur.

YEŞİLIRMAK

Yeşilirmak, Sivas'taki Köse Dağları'ndan (2801 m) çıkar ve Çarşamba-Civa Burnu'ndan Karadeniz'e dökülür.

Çarşamba'yı ortadan ikiye bölen Yeşilirmak'ın uzunluğu 519 km'dir.

Çarşamba Ovası: Yeşilirmak nehri Civa Burnu'ndan Karadeniz'e dökülürken taşıdığı topraklarla çok verimli alüvyonlu Çarşamba Ovası'nı meydana getirir. Çarşamba Ovası arazisinin % 70'i tarıma elverişli hale getirilmiştir. Geri kalan % 30'luk kısım ise ormanlık, sazlık ve bataklıktır. Çarşamba Ovası'nın denize yakın kesimlerinde, irili ufaklı pek çok delta gölü oluşmuştur. En önemlileri Akgöl, Simenit, Sazlık, Akarcık, Dumanlı ve Kaynarca gölleridir.

Göllerin etrafı sazlık ve bataklık alanlarla kaplıdır.

HÖYÜKLER

Çarşamba ilçesi sınırları içerisinde Tepecik (Beyyenice), Kilise Tepe (Beyyenice), Tümbü Tepe (Eğnel Köyü) höyükleri tespit edilmiştir. Bu höyüklerin Eski Tunç Çağı'na ait yerleşmeler oldukları düşünülmektedir.

Göğceli Camii

GÖĞCELİ (GÖKÇELİ) CAMİİ

Anadolu'daki ahşap mimari geleneğinin en önemli temsilcilerinden olan Göğceli Camii, Göğceli Mezarlığı içinde yer almaktadır. Yapıda inşa ve tamir kitabesi mevcut değildir. Bazı yayınlarda yapının inşa tarihi 1195 olarak verilmekle birlikte yapılan dendrokronolojik (ağaçların yaş halkalarından tarihinin tespit edilmesi) çalışmalarda yapının 1206 yapıldığı, giriş revaklarının ise 1335 yılında onarıldığı anlaşılmıştır. Caminin kimin tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Göğceli Camii hem ahşap mimarisi hem de Türkiye'de günümüze kadar ulaşabilen en eski ahşap camilerden olması özelliğiyle önemli bir yapıdır. Oldukça büyük boyutlu olan yapı mihrap duvarı dışında üç taraftan revaklarla çevrelenmiştir. Yapı harim ve son cemaat yerinden oluşmaktadır. Yapının son cemaat yeri mihrap duvarına paralel üç sahin olarak düzenlenmiştir. Harim ise yine mihrap duvarına paralel olarak üç sahindir. Harimde tavan yapılmamış olup kırma çatı ile örtülmüş-

tür. Camii tamamen ahşaptan ağaç perdelerle çantı ve yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının mihrabı orijinal değildir. İlk mihrabın dışa çıkıntılı olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Caminin giriş ve çatı tahtalarında kalemişi tekniğinde yapılan zengin süslemeler bulunmaktadır. Palmet, rumi ve kıvrımdalar ile farklı biçimlerdeki yapraklardan oluşan kompozisyonların yapısı Selçuklu örnekleriyle benzeşmektedir.

ŞEYHHABİL CAMİİ

Yaycılar Köyü, Şeyhhabil mezarlığında bulunan Şeyhhabil Camii de Göğceli Camii gibi Çarşamba'nın bir diğer ahşap camisidir. İnşa kitabesi olmayan yapıda 1692 ile 1916 yılı arasında çok sayıda tarih bulunmaktadır.

Göğceli Camii

çarşamba

Rıdvanbey Camii

Ancak bu tarihin sonradan yazıldığı, yapının ilk evresinin Göğçeli Camii'ne yakın bir dönemde olasılıkla 13. yüzyılda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yapının sonraki yıllarda onarıldığı bezemelerdeki üslup özelliklerinden anlaşılmaktadır. Dikdörtgen planlı yapının doğu ve batı cephesi önünde tek sıra revak yer almaktadır. Yapı son cemaat yeri ve harimden oluşmaktadır. Son cemaat yeri mihrap duvarına paralel iki, harim ise dört sahnalıdır. Harimin güney duvardaki yarım yuvarlak mihrap dışı doğru çıkıntılıdır. Yapı çanti ve ahşap yığma tekniğinde inşa

Bedesten

edilmiştir. Camide süsleme olarak aşı boyasından kalem işi geometrik ve bitkisel motifler görülmektedir.

ESKİ KENT KİLİSESİ (GÜLÖREN KÖYÜ)

Geniş bir alan üzerine yayılmış kalıntıların Bizans dönemine ait olduğu söylenmektedir.

BEDESTEN

Çarşamba ilçe merkezinden bulunan bedestenin yapım tarihini belirten bir kitabe yoktur ancak yapının 1826 yılında yapıldığı kabul edilmektedir. Bedesten iki katlı, dikdörtgen planlı bir yapıdır. Üst örtüsü semerdan çatılı ve kiremitle kaplıdır. Ortada boydan boya bir hol, iki tarafta dükkânlar yer almaktadır. Girişi yuvarlak kemerli, çıkışı dikdörtgen bir açıklıktır. Üst katta, giriş ve çıkışın üzerinde yan yana ikişer adet kemerli pencereler vardır. Günümüzde de Çarşamba ilçe merkezinin önemli alışveriş ve ticaret mekânlarından birisidir.

Diğer Cami ve Türbeler: Rıdvanbey Camii, Yeni Keten Camii, Gazi Hasan Bey Türbesi

çarşamba

TERME

Miliç Çamlığı

İlçe ve civarında, Hitit, Frig, Kimmer, Med, Pers ve Roma uygarlıkları hüküm sürmüştür. Bizans idaresinin ardından bölge, Anadolu Selçuklularının yönetimine girmiştir. Moğol istilaları nedeniyle dağılan Selçuklu İmparatorluğunun topraklarında Türk Beylikleri kurulmaya başlamıştır. Bu dönemde Amasya - Samsun - Tokat - Sivas - Kayseri bölgesinde Eretna Beyliği kurulmuştur. 1381'de Kadı Burhannettin, Eretna Beyliği'ni ele geçirince Terme onun idaresine bağlanmıştır. Bu arada yörede Canik Beyliği de kurulmuştur. 1389'da Yıldırım Beyazıt, Amasya ve Karadeniz kıyılarındaki bütün beylikleri Osmanlı topraklarına katmış-

tır. Cumhuriyete kadar Terme, Canik Mutasarrıflığı'nın idaresinde yönetilmiştir.

İlçenin kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Ünye (Ordu) ve İkizce (Ordu), güneyinde Akkuş (Ordu), batısında Salıpazarı ve Çarşamba ilçeleri yer almaktadır.

Terme'nin kuzeyinde kıyı ovası uzanmaktadır. Güneyinde ise Canik Dağları yer almaktadır. Terme'nin yüksek noktası 450 m'dir. Kara Orman'dan doğan Terme Çayı ilçeyi tam ortasından ikiye bölerek Karadeniz'e dökülür. Karadeniz ile Terme ilçesi arasında denize yakın bölgede birbirlerine doğal kanallarla bağlı olan Akgöl ve Simenit (Simenlik) gölleri yer alır.

Amazon Heykeli

AMAZONLAR

Terme tarihi ile ilgili en önemli efsane Amazonlardır. Amazonların en önemli özelliği savaşçı oluşlarıdır. Bu yiğit kadınlar, kadınsı güzelliklerinin yanı sıra; hem çevik ve hızlı hem de sert ve disiplinli olmalarıyla ünlüydüler. Özellikle at binme konusundaki yetenekleri ve at üstünde kazandıkları savaşların ünü, çok kısa zamanda tüm Anadolu'ya hatta komşu ülkelere yayılmıştır. Babaları olan savaş tanrısı Ares'ten aldıkları iyi savaşma özelliğinin yanı sıra; anneleri olan, uyumu ve barışı simgeleyen Harmonia'dan aldıkları barışı sağlama ve koruma bilinçleri ile kendilerine haklı bir ün yapmışlar. Antik Yunan mitolojisinin en önemli kahramanlarından olan bu kadınlar özellikle Troya'ya saldıran Yunan askerlerine karşı önemli savunmalarda hazır bulunmuşlar ve çarpışmalara katılmışlar. Termeli Amazonların kah-

ramanlıklarını anlatan antik çağ sanat eserlerine bugün dünyanın pek çok müzesinde rastlamak mümkündür. Özellikle Bodrum'daki (Halikarnasos) Mozole'nin (mezar anıtı) kabartmalarındaki Amazon savaşı sahneleri, arkeoloji ve sanat dünyasının değer verdiği eserlerdendir. At üstünde savaşan, çeşitli silahları ustalıkla kullanabilen bu kadınlar Anadolu'da birçok kentin de kurucusu olmuşlardır.

Örneğin İzmir'in eski adı olan Smyrna, bu savaşçı kadınların kraliçelerinden birinin adını almıştır.

Efes (Ephesus), Çandarlı (Pitane), Sinop (Sinope) ve daha birkaç günümüz kenti de isimlerini bu savaşçı kadınlardan almıştır. Terme adının da, kıyısında Amazonların Themiskyra adlı kentlerini kurdukları Thermodon'dan (bugünkü Terme Çayı) geldiği kabul edilmektedir.

Terme ayı

70

Simenit gl, Terme ayı'nın yatağının değişmesi sonucu oluşmuştur. İki gln de balık varlığı açısından zengin oluşlarının sebebi denizin basmasıdır. Gllerin evresi sazlık ve bataklıktır. Karadeniz ile Terme arasındaki bölgede yer alan, doğal kanallarla birbirine bağlı Akgl, Simenit ve Silindir glleri ile civarı yüzlerce türde kuşu bünyesinde barındıran sulak alanlardandır. Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce Yaban Hayatı Koruma Sahası olarak belirlenen göller derin değildir.

ÇAMLIK KAMPI

Adını aldığı amlık, bu yeşil alanı huzurlu bir hale getir-

Simenit Gölü

mektedir. n deniz, arkası amlık olan amlık Kampı, adır ve karavanlarla doğayla baş başa tatil yapmak isteyenler için ideal bir yerdir. Geniş kamp alanında, ocuk oyun alanları ve günübirlik deniz keyfi için gelenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için altyapı bulunmaktadır.

MİLİÇ AMLIğI

Terme'nin Yalı Mahallesi'nden Akçay'a kadar uzanan Mili amlığı, hem mesire yeri hem de temiz denizi ve kumsalıyla doğal bir plajdır.

YUKARI SÖĞÜTLÜ CAMİİ

Bu cami Karacalı Camii'si olarak da bilinmektedir. Tek katlı

terme

Yukarı Söğütlü Camii

aşşap yapı yığma tekniğı ile yapılmıştır. Cami kalın aşşap kütüklerden oluşan bir plat-formda yükselmektedir. Kuzeyde cephede son cemaat yeri, doğu ve batıda da revaklar bulunmaktadır. Camideki süslemeler bazı yerlerde kaba, basit, oyma olarak yapılmış geometrik süslemelerden oluşmaktadır. Bu süslemeler aşı boyası ile boyanmıştır. Bazı süslemelerde aşı boyasıyla yapılmış kalem işi görülmektedir. Caminin kitabesi yoktur ancak cami duvarlarına kazınmış tarihlerin en eskisi olan 1700 tarihi, yapım yılı olarak kabul edilmektedir.

AŞAĞI SÖĞÜTLÜ CAMİİ

19. yüzyılda yapıldığı tahmin edilen cami aşşaptan çantı ve yığma tekniğı ile yapılmıştır. İki katlı cephe düzenine sahiptir. Kareye yakın planlı olan aşşap caminin hariminde mahfil bulunmaktadır. Mahfil dört sütunla taşınmaktadır. Caminin minaresi vardır. Camide aşşap oyma tarzında zengin süslemeler görülmektedir.

*Diğer Cami ve Türbeler:
Pazar Camii, Dağdıralı Camii,
Avcı Sultan Mehmet Camii,
Cuma(Davut Paşa) Camii,
Cüneyd-i Bağdadı Türbesi*

Çamlık Kampı

terme

Simenit Gölü

SALIPAZARI

Çağlayan Köyü Şelalesi

Salıpazarı ilçesi yeni bir yerleşmedir. İlçenin adının kaynağı konusundaki anlatıma göre; 1960'lı yıllarda burada kurulan ilk pazar salı günü kurulduğu için adı "Salıpazarı" olarak anılmaya başlanmıştır. Terme ve Çarşamba ilçelerinde Alanyaykın, Düzköy ve Bereket köylerinin birleşmesiyle 1973 yılında belediye olmuştur. 1987-88 yıllarında da ilçe teşkilatı kurularak Samsun'a bağlanmıştır.

Salıpazarı ilçesinin güneyi Erbaa (Tokat) ve Akkuş (Ordu), doğusu Terme, batısı Aycılık,

kuzeyi ise Çarşamba ilçeleriyle çevrilidir. Samsun'a uzaklığı 54 km'dir. İlçenin kuzeyi düzlük, güneyi engebelerdir. Yeşilçay ve Terme Çayı ilçe merkezinde kesişmektedir. Bu çaylar üzerinde üç köprü vardır. Salıpazarı ile Gökçeli Köyü'nü Kurt Köprüsü, Yavaşbey Köyü'nü ise Maviren Köprüsü birbirine bağlamaktadır.

Kara Orman'dan doğan Terme Çayı, genişliği 30 m'ye varan ve çeltik tarlalarına hayat veren önemli bir akarsudur.

Salıpazarı merkezine 7 km uzaklıkta yer alan Çağlayan

Salıpazarı Genel Görünüm

Köyü ve yakınındaki şelaleler, doğal bitki örtüsü ve su kaynaklarının oluşturduğu önemli doğal güzelliklerden biridir.

GARPU KALE

Garfu ya da Gerfu olarak da anılan kale, Konakören ve Kuşçuağz köyleri arasında bulunmaktadır. MÖ 7. yüzyıla ait olduğu ileri sürülen kalede önemli mimari kalıntılar yoktur. Giriş kapısı kayadan oyularak, merdivenler ise kayalar yontularak yapılmıştır.

ÇATAK AHMET AĞA KÖYÜ AŞŞAP CAMİİ

Çatak Ahmet Ağa köyündeki (Gökçeli Mh.) 105 senelik camidir.

İlçedeki Yeşil Köyü Aşşap Camii, Kayadibi Aşşap Camii ve Kızılot Aşşap Camii'nin de tarihi yapılar olduğu düşünülmektedir.

SAMZAMA KADEM TÜRBEŞİ VE TOPAL HACI TÜRBEŞİ

Halk tarafından çok saygı gösterilip, evliya kabul edilen kişilere ait türbelerdir.

ALBAK CAMİİ VE KÖPRÜSÜ

İlçe merkezine 1 km uzaklıktadır. Yeşil çayının derince bir kayalıktan geçmesiyle oluşmuş doğal alanda eski ağaçtan bir köprü vardır. Bu alanın yanındaki tahta camiyle birlikte güzel bir gezinti yeridir.

Çağlayan Köyü

Çağlayan Köyü Şelalesi

AYVACIK

Suat Uğurlu Baraj Gölü

Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber Ayvacık Osmanlı İmparatorluğu zamanında bir Rum köyü idi. Rumlar Cumhuriyetin ilanı ile bölgeden ayrılınca, Türkler yerleşmiştir.

1990 yılında Ayvacık köyü, Keskinöğlü köyü ile birleştirilerek Ayvacık ilçesi oluşturulmuştur.

Ayvacık, Canik Dağları'nın kuzey eteklerinde, Yeşilırmak Vadisi'nde yer almaktadır. İlçenin en yakın komşusu 28 km

kuzeyindeki Çarşamba'dır. İlçenin Samsun'a uzaklığı ise 62 km'dir.

AYVACIK BARAJLARI

Ayvacık'ta, Yeşilırmak üzerinde iki baraj bulunmaktadır. Hasan Uğurlu Barajı, elektrik enerjisi üretimi amacı ile 1971-1981 yılları arasında inşa edilmiştir. 18 km uzaktaki ikinci baraj olan Suat Uğurlu Barajı hem elektrik üretimi için hem de sulama amacıyla 1975-1981 yılları arasında yapılmıştır.

Hasan Uğurlu Baraj Gölü

ONDOKUZ MAYIS

Ondokuz Mayıs Genel Görünüm

Milattan önceki yıllardan beri yerleşim yeri olarak kullanılmış ilçe toprakları Çelebi Mehmet döneminde (1428) Osmanlı hâkimiyetine katılmıştır. İlçeye yerleşen ilk Türk ahali Orta Asya'dan göç eden Türkmenlerdir. Daha sonra 93 Harbi (1877-1878) sırasında Kafkasya ve Dağıstan'dan göç edenler yerleşmişlerdir. Yine Balkan Savaşları sonunda Avrupa'dan gelen Osmanlı Türkleri, 1913 yıllarında 19 Mayıs'a gelerek çevre köylere yerleşmişlerdir. İlçeye Kurtuluş Sa-

Engiz Çayı

ondokuz mayıs

vaşı sonrasında Selanik'ten mübadele yoluyla gelenler, Doğu Karadeniz'den gelenler, Alaçam'dan gelenler olmuştur.

19 Mayıs ilçesinin doğusunda Samsun, batısında Bafra, kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Samsun Merkez ve Bafra ilçeleri yer almaktadır. İlçenin Samsun'a uzaklığı 33 km'dir. 19 Mayıs ilçesi, Kızılırmak'ın meydana getirdiği delta ovasının doğu ucunda yer almaktadır. İlçe merkezinin kuzeyinde kalan topraklar, Kızılırmak Ovası'nın bir bölümünü oluşturmaktadır. İlçedeki Balık Göllerinin bir kısmı da bu alanda bulunmaktadır.

NEBİYAN DAĞI

19 Mayıs ilçesinin en yüksek yeri Nebiyan Ormanları'nın da bulunduğu güneyindeki tepedir. Nebiyan Dağı, ilçe merkezine 30 km uzaklıktadır ve tipik Karadeniz yayla görünümüne sahiptir. Nebiyan Yaylası olarak da anılan alanda, dağcılık, trekking, yayla turizmi, foto safariler ve kuş gözlemciliği yapılmaktadır.

Ahşap Camii

ENGİZ ÇAYI

Engiz Çayı ilçenin en önemli akarsuyudur. Nebiyan Dağı'ndan doğduktan sonra 30 km'lik bir yatağı takip ederek Kumcağız-Engiz sınırından Karadeniz'e dökülmektedir. 2001 yılında tamamlanan 19 Mayıs Barajı, Engiz Çayı üzerinde yer almaktadır ve sulama-içme suyu sağlamak amacıyla yapılmıştır.

AHŞAP CAMİİ (ENGİZ CAMİİ)

İlçe merkezinde Fatih Bulvarı üzerinde bulunan ahşap Engiz Camii'nin 19. yüzyılda yapıldığı

kabul edilmektedir. Ahşap yapıma tekniğinde ve tek katlı olarak yapılmıştır. Cami ahşap kütüklerden oluşan bir platform üzerinde yükselmektedir. Üç taraftan revaklarla çevrili yapının kuzeyindeki revaklar üç sıra olarak düzenlenmiştir. Bu bölümün bir son cemaat yeri olarak düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Dikdörtgen planlı harimin kuzeyinde mahfil bulunmaktadır. Mahfil iki sütunla taşınmakta ve bu sütunlar harim tavanına kadar devam etmektedir. Caminin mihrabı harime doğru çıkıntılıdır.

Balık Gölü

HÖYÜKLER VE TÜMÜLÜSLER

19 Mayıs ilçesinde bulunan höyüklerde Eski Tunç Çağı'na ait malzeme ve tümülüslerde genel olarak Roma dönemine ait küçük bulunmalar bulunmuştur. İlçedeki belli başlı antik yerleşimler Hızır-İlyas Höyüğü, Dağköy Tümülüsü, Yörükler Tümülüsü ve Köfteroğlu Tümülüsü'dür.

ondokuz mayıs

Yörükler Hamamı

ŞEYH BEYK (ŞAHBEY) TÜRBESİ

Orta Asya'dan ilçeye göç eden Türkmenler döneminde yapıldığı ve Anadolu evliyelerinden biri olduğu ifade edilen Şeyh Bey'in gömülü olduğu sanılmaktadır.

YÖRÜKLER HAMAMI

Balık Gölü yakınında bulunan hamam, moloz ve kesme taş ile yer yer tuğladan yapılmıştır. Günümüze ulaşan bir kitabesi olmadığı için yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 19. yüzyılda yapıldığı kabul edilmektedir.

TAŞ KÖPRÜ

Yörükler-Kalaba Mahallesi'ndeki Taş Köprü 19. yüzyıl Osmanlı eseridir. Düzgün kesme taştan yapılmış olan köprü basık kemerli ve tek gözlüdür. Büyük bir bölümü toprak altındadır.

Ondokuz Mayıs Sahili

ondokuz mayıs

GALERİÇ ORMANI (SUBASAR ORMAN)

Kızılırmak Deltası, barındırdığı kuş varlığı açısından çok büyük öneme sahiptir. Deltada bulunan Galerîç Ormanı, ülkemizdeki ender subasar ormanlardandır. Biyolojik çeşitlilik bakımından oldukça zengin olan ormanda 35 ötücü kuş türü kuluçkaya yatmaktadır. Bu bölgenin yaban hayatı açısından en ilginç yeri, ilkbaharda tabanı tamamen suyla kaplanan ve yapraklarını döken ağaçlardan oluşan ormanlardır. Bu ormanlar günümüzde parçalanmış olmakla birlikte Yörükler Beldesi kuzeyinde kalan Galerîç Ormanı henüz bütünlüğünü korumaktadır.

MESİRELER

19 Mayıs ilçesinin doğal yeşil alanlarında halkın mesire yeri olarak kullandığı, doğa yürüyüşlerinin yapıldığı ve doğa fotoğrafçılığına uygun alanlar bulunmaktadır. Bunlar Hasan Tekke Tepesi (ilçe merkezi manzaralı tepede Kurtuluş Savaşı'nda şehit olan bir askerin de mezarı bulunmaktadır), Adacık Mesiresi, Çobandüzü Mesiresi ve Değirmen'dir.

BAFRA

Derbent Barajı

Bafra'daki en eski yerleşimlerden olan İkiztepe'deki kazılar sonucunda Kalkolitik Çağ'ın Geç Kalkolitik (MÖ 4300-3200) evresinde yerleşmenin var olduğu saptanmıştır. Eski Tunç Çağı'ndan, Erken Hitit Çağına (MÖ 2100-1700) kadar kesintisiz yerleşime sahne olan İkiztepe terk edilmiştir. Ancak Geç Demir Çağı'nda yerleşim tekrar görülmüştür. Perslerin ardından Helenistik Dönem, sonrasında da Roma Dönemi başlamıştır. Bizans hâkimiyetinde geçen yüzyılları Anadolu Selçuklularının hükümdarlığı takip etmiştir. 1071

Malazgirt Savaşı'ndan sonra Selçukluların eline geçen Bafra'ya 1214 yılında Anadolu Selçuklu Hükümdarı İzzettin Keykavus, Türkmen aşiretlerini yerleştirmiştir. 1243'de başlayan Moğol istilaları, Selçuklu İmparatorluğu'nun yıkılıp yerinde birçok Türk Beyliğinin kurulmasına neden olunca, bu topraklarda da küçük bir Selçuklu Beyliği olan Bafra Beyliği kurulmuştur. 1460'da ise Bafra Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Bafra, Osmanlı İmparatorluğu devrinde Trabzon vilayetine bağlı Canik Sancağı'na ait bir yerleşim durumunda idi. Salname kayıtlarına göre 1854 sonunda kaza merkezi olduğu sanılmaktadır. Bafra'nın doğusunda ve kuzeyinde Karadeniz, batısında Alaçam, güneyinde ise Kavak ilçeleri bulunmaktadır. Sam-sun'a uzaklığı 51 km'dir. Kızılırmak'ın birikintisinden oluşan ova üzerine kurulmuş bir ilçemizdir.

GÖLLER

Kızılırmak'ın denize döküldüğü yerde irili ufaklı göller oluşmuştur. Liman Gölü, Balık Gölü, Karaboğaz Gölü buradaki önemli göllerdendir. Bafra'da diğer göller arasında Karagöz, Dutdibi, Çernek, Uzungöl ve Tombul Gölü de sayılmaktadır. Buradaki bazı göllerde kefal ve sazan balığı avcılığı yapılmaktadır.

KIZILIRMAK

Türkiye'nin sınırları içerisinde doğup denize dökülen en

Kızılırmak Deltası

uzun akarsuyu olan Kızılırmak'ın uzunluğu 1151 km'dir. Sivas'taki Kızıl Dağ'dan doğan Kızılırmak, Orta Anadolu'da geniş bir yay çizmektedir. Bafra'nın batısında kollara ayrılan ırmak, Bafra Burnu'ndan Karadeniz'e dökülür. Delice, Devres ve Gökirmak, Kızılırmak'ın önemli kollarındandır.

Bafra yakınlarında yapılan ölçümlere göre en kurak zamanda genişliği 46 m, derinliği 1.30 m'dir.

BAFRA KIZILIRMAK DELTASI KUŞ CENNETİ

Kızılırmak Deltası, Avrupa Kuş Alanları Envanteri'ndeki en önemli dört kriterden üçüne

sahip bulunmaktadır. Delta ayrıca irili ufaklı çok sayıda gölü, sazlık alanları, ender subasar çayırları, 10 bin hektarı bulan sulak alanları ve barındırdığı canlı türleri ile Türkiye'nin önemli doğal sistemlerinden birini oluşturur. Bafra Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'nde, 320 değişik türdeki binlerce kuşu bir arada görmek mümkündür.

BAFRA AKALAN ŞELALERİ

Bafra ilçesine bağlı Kolay beldesinin Akalan köyü sınırları içinde bulunan ve ilçe merkezine yaklaşık 35 km uzaklıktaki Akalan Şelaleleri, büyüklü küçüklü 18 şelaleden oluşmaktadır.

HÖYÜK VE TÜMÜLÜSLER

Bafra ilçesinde başta İkiztepe olmak üzere çok sayıda höyük ve tümülüs bulunmaktadır. Bazılarının yüzey ya da kazı araştırmaları yapılmış olan höyük ve tümülüslerin diğerleri de tespit edilmiş durumdadır.

Bunlar arasında Beylikköy Höyüğü, Böğürtlen Höyüğü, Elmalık Tepe Höyüğü, Hacı

Baba Tepesi Höyüğü, Katırdamı Höyüğü, Kelbeştepe Höyüğü, Tepecik Höyüğü, Tepe Tarla Höyüğü, Tedigün Tepe Höyüğü, Zahna Höyüğü, Külcüler Tepesi, Hacıbaba Tepesi, Yörükler Mevkii, Köfteroğlu Mevkii, Som Tepe, Sorgunluk Tepe, Özübüyük, Aşağı Tepe, Tingiller Tepesi ve Azaytepe sayılmaktadır.

İdol, Eski Tunç Çağı, İkiztepe Buluntusu

Suyun bulunduğu alandaki akustik ortam, bitki örtüsü ve ağaç çeşitliliği bakir bir güzellik sunmaktadır.

ALTINKAYA BARAJI

Bafra ilçe merkezinin 35 km güneybatısında Kızılırmak üzerinde yer alan Altinkaya Barajı, kaya dolgu tipinde bir barajdır. Baraj çevresi ağaçlık alanlarla kaplıdır. Baraj gölünde olta ve ağ ile balık avlanabilmektedir. Yazın, sazın ve benzeri tatlı su balığı bulunmaktadır. Baraj suyu enerji üretiminde kullanılmaktadır. Şahin Geçidi Kanyonu, doğa sporcuları ve fotoğrafçılar için keyifli bir parkur sunmaktadır.

DERBENT BARAJI (BAFRA)

Kızılırmak üzerinde Altinkaya Barajı'nın aşağısına inşa edilmiş olan Derbent Barajı, Altinkaya Barajı gibi enerji üretiminde kullanılmaktadır. Aynı zamanda sulama amacıyla da kullanılmaktadır.

İKİZTEPE

Karadeniz'in hatta Türkiye'nin en çok buluntu veren höyüklerinden olan İkiztepe, Bafra'nın 7 km kuzey batısındaki İkiztepe Köyü yakınlarındadır. İkiztepe, aslında dört yükseltiden oluşmaktadır. En büyük ve en yüksek olan 1. Tepe, Bafra ovasından yaklaşık 30 m kadar yüksektir. Diğer tepele-

Kapıkaya

rin yükseklikleri sırasıyla 2. Tepe, 22.5 m, 3. Tepe, 12.5 m ve 4. Tepe ise 16 m'dir. Burada yapılan kazılar sonucunda Kalkolitik Çağ, Eski Tunç Çağı I-II-III evreleri ile Erken Hitit Çağı'na ait kültür katmanları bulunmuştur. İkiztepe'deki yerleşmeler MÖ 1700'lere kadar kesintisiz olarak devam etmiştir. Bin yıllık bir sessizliğin ardından MÖ 650-30 yılları arasında da kesintisiz yerleşime sahne olmuştur. 1.Tepe'de höyüğün ikinci yerleşim evresine ait tümülüs tipi, iki odalı ve dromoslu bir mezar bulunmuştur. İkiztepe'de ele geçirilen buluntular arasında çok sayıda ve büyük ustalıkla işlenmiş metal eserler, yörenin metal işlemedeki başarısını binlerce yıl öncesine taşımaktadır. İkiztepe'de kültür izleri bırakanların metal işçiliğinin yanı sıra, dokumacılıkta da ileri oldukları, bulunan çok sayıda dokuma tezgâhı ağırlıkları ve ağırşaklardan anlaşılmaktadır. Bulunan pişmiş toprak idoller ve kaplar da eklenince burada önemli bir uygarlığın yaşam sürdürdüğü anlaşıl-

maktadır. Avcılık, hayvancılık ve balıkçılıkla yaşamlarını sürdürdükleri anlaşılan İkiztepe sakinlerinin, bulunan kadın idolleri nedeniyle Anadolu'nun en eski kültü olan ana tanrıça kültüne taptıkları anlaşılmıştır. Ayrıca bulunan pişmiş topraktan yapılmış boğa figürinleri ve boynuz betimleri ile boğa kültürünün de İkiztepe'de saygı görüldüğü anlaşılmaktadır. Yapılan kazılar sonucunda İkiztepe'deki 1. Tepe'nin, Eski Tunç Çağı'nda mezarlık olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Burada bulunan altı yüzden fazla mezarda yapılan incelemelerde burada gömülü olanların Akdeniz ırkı özellikleri yerine Kafkasya ile Romanya ve Bulgaristan civarının ırk özelliklerini taşıdığı ortaya çıkmıştır. Mezarlarda bulunan bazı kafataslarında görülen deliklerden anlaşıldığına göre İkiztepe'de ameliyat uygulamalarının (kafatasından parça çıkartma) yapıldığı da tespit edilmiştir. Ameliyatlı kafataslarından bir grup, Samsun Müzesi'nde sergilenmektedir.

Asar Kale, Kaya Mezarı

ASAR KALE

Yüksek bir kaya kütleğinde yer alan Asar Kale, Bafra İlçesi'nin 30 km güneybatısında, Kızılırmak Vadisi içerisinde ve Altınkaya Barajı yakınındadır. Helenistik Çağa ait olduğu düşünülen Asar Kale kalıntılarının, savunma (korunma) amacıyla yapıldığı kabul edilmektedir. Asar Kale'deki kaya oyma mezarların da aynı döneme ait olduğu kabul edilmektedir.

Büyük Camii

bafra

MARTI KALESİ

Doğankaya sınırları içindedir. Kızılırmak'ın 500-700 m doğusunda doğal bir tepe üzerine kurulmuştur. 100 x 250 m ebatlarında, 20 m yüksekliğindedir. Tahrip edilmiş durumdaki kalenin tepe noktasında su sarnıcı ve batı yamaçlarında küçük mağaralar bulunmaktadır. Helenistik Döneme ait olduğu düşünülen kalenin eteklerinde rastlanan bazı seramik parçaları, burada Tunç Çağı yerleşiminin de bulunduğuna işaret etmektedir.

BÜYÜK CAMİİ (CAMİ-İ KEBİR)

Bafra'nın en eski camilerinden olan Büyük Camii, Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde bahsettiği iki camiden birisidir. İlk yapıldığında, zamanın Bafra Beyi olan İsfendiyarogulları'ndan Emir-i Mirza tarafından ahşap olarak yaptırılmıştır. Bugünkü caminin üze-

Tayyar Paşa Camii

rinde yer alan kitabede, 1670 yılında, Osmanlı paşalarından Köprülü Mehmet Paşa'nın kızı olan Ayşe Hatun tarafından yaptırıldığı okunmaktadır.

TAYYAR PAŞA CAMİİ

Eski özelliklerini koruyan tek şerefeli minaresi ile ilgi çeken cami 19. yüzyılda yaptırılmıştır. Tayyar Paşa tarafından yaptırıldığı için onun ismiyle anılan camiye son dönemde ek ibadet yeri yapılmıştır.

ÇARŞI CAMİİ

1856 yılında yapılmıştır. Kâgir yapının güney cephesinde kitabesi bulunmaktadır. Son cemaat yerinden kemerli kapıyla ana mekâna geçilmektedir. Caminin iki ahşap direk taşıyan ahşap mahfili mevcuttur.

EMİR MİRZA BEY TÜRBESİ

Bafra'ya 5 km uzaklıktaki Türbe Köyü'nde bulunan Emir Mirza Bey Türbesi, kitabesinden okunduğuna göre 1381 yılına aittir. Emir Mirza Bey'in veba salgını sırasında ölen yakınları için yaptırılmıştır. Bazı lahitlerin üzerinde ölüm tarihi

olarak aynı tarihin okunması bu bilgiyi doğrulamaktadır. Moloz taştan yapılan türbe sivri kubbe ile örtülmüştür.

HIZIR BEY TÜRBESİ

Türbe, Bafra'ya 2 km uzaklıktaki Çetinkaya beldesinin güneybatısında yer alan Kümbet Tepe'dedir. Bu yüzden Kümbet Dede Türbesi olarak da anılmaktadır. Türbede, Bafra'nın eski beylerinden Candaroğlu İsfendiyar Bey'in oğlu Hızır Bey yatmaktadır. Mezar tahrip edilmiştir. Bina moloz taşından harçla yapılmış ve üzeri kümbet ile örülmüştür. Orijinal hali ile günümüze ulaşmıştır.

Çarşı Camii

Bafra Evi (Son Osmanlı Dönemi-1850 ve sonrası)

ŞİFA HAMAMI (ESKİ HAMAM)

17. yüzyıla tarihlenen Şifa Hamamı kubbeli, tipik bir hamam yapısıdır. Çok geniş olmamakla birlikte zamanın en büyük hamamlarından birisidir.

Şifa Hamamı'nın yanı sıra, Eski Han Hamamı, Uzun Hamam ve Paşa Hamamı da bir zamanlar Bafra'da herkesin uğrak yeri olan hamamlardandı.

BEDESTEN

17. yüzyıl yapısı olan bedesten, bir zamanlar Bafra'da ti-

caretin ve alışverişin kalbi durumundaydı. Doğu-batı yönünde giriş ve çıkışları bulunan bedestenin üç arastası bulunmaktadır. Bafra Bedesteni günümüzde de çeşitli dükkânlarla renklenmiş ve alışveriş manzaralarıyla hareketlenen bir mekândır.

ALİBEY ÇEŞMESİ

1751 yılında, düzgün kesme taştan yapılan çeşmenin en göze çarpan özelliği, ön cephesindeki iki sütun ile taşınan yuvarlak kemeridir. Duvarda sekiz satırlık bir kitabe, bunun

Alibey Çeşmesi

Hüseyin Bey Çeşmesi

altında kemerli bir niş içinde dört satırlık bir kitabe daha bulunmaktadır. Kuzey cephesinde iki yarım sütunla taşınan büyük bir yuvarlak kemer içinde, üç kemerli bir bölüm vardır. Ortadaki kemerin üzerinde üç satırlık bir kitabe vardır.

HÜSEYİN BEY ÇEŞMESİ

Altıgen plana sahip çeşmenin köşelerinde burmalı sütunçeler bulunmaktadır. Altı yüzde de yer alan nişlerin içinde bitkisel motifler yer almaktadır.

Çeşmenin iki yüzünde kitabe mevcuttur: **1. Kitabe:** Bafra Eşrafından Kazan Hacı Abdurrahman Ağa'nın mahdumu merhum Hüseyin Bey'in eseri 1327 H. (1909 M.) **2. Kitabe:** Maaşallah 1326 H. (1908 M.)

BAFRA DENİZ FENERİ

1880 yılında Fransızlar tarafından Kızılırmak'ın denize döküldüğü yerdeki delta üzerine inşa edilen fener daha sonra deltanın aşınması nedeniyle daha sağlam zeminli bir yere alınmıştır. Daha önce Fransız-

ların kontrolünde olan fener, 1937 yılında zamanın Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine devredilmiştir. Hâlâ işlevini sürdüren fenerin özelliği, çelik konstrüksiyon olarak tasarlanmış olmasıdır.

ÇETİNKAYA KÖPRÜSÜ

Kızılırmak üzerinde bulunan Çetinkaya Köprüsü yapılmadan önce, nehrin iki kıyısı 650 m uzunluğundaki ahşap bir köprü ile birleştiriliyordu. 1937 yılında yapılan Çetinkaya Köprüsü, dönemin Ulaştırma Bakanı Ali Çetinkaya'nın katkıları ile yapıldığı için onun adı ile anılmaktadır. Köprü 7 kemerli ve 250 m uzunluğundadır. Köprü ile ilgili en önemli özellik yeni evli çiftlerin köprüyü ziyaret etmeleridir. Gelin ve damat, Çetinkaya Köprüsü'nü yürüyerek geçip Kızılırmak'a taş atarlar. Böylece kötü şansın kovulacağına inanılmaktadır.

*Diğer çeşmeler:
Kadı Çeşmesi, Mescit
Çeşmesi, Taşlı Çeşmesi*

ALAÇAM

Alaçam Konağı

İlçe tarihi oldukça eski devirlere gitmektedir. Alaçam'daki höyüklerde Kalkolitik ve Eski Tunç Çağı yerleşmelerine ait izlere rastlanmaktadır. Tarih boyunca çeşitli uygarlıkların hâkimiyetinde kalan Alaçam, 1100'lerde Selçuklu topraklarına, 1418'de de Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1944 yılında Samsun'un bir ilçesi olmuştur. Alaçam antik çağda Zalikhos, Zaliscus ve Leontopolis isimleriyle anılmıştır. Alaçam, adını yerleşimin ortasından geçen Uluçay'ın kenarındaki Uluçam denilen büyük çam ağaçlarından almıştır. 19. yüzyılın başında yörede gezen Avrupalı seyyahların yazılarında "Aladgiam" olarak geçmektedir.

ALAÇAM KONAKLARI

Genellikle büyük bahçelerin içinde yer alan cumbalı zarif evler, Alaçam sivil mimarisini gözler önüne sermektedir. İki katlı, zemin katı genellikle taş, üst katı ahşap olan eski evlerin bir bölümü hala ayakta. Bu tarihi evlerin birçoğu 1870 yıllarına tarihlenmektedir. Yıkılma tehdidi al-

Alaçam Yaylası

alaçam

tında bulunan 1870 yıllarından kalan 24 konağı Alaçam Kültür Şehri çalışması kapsamında restorasyon projesi hazırlanmıştır. Yerel yönetimin de büyük önem verdiği bu tarihi doku uzun yıllar boyunca tarihe meydan okuyarak geleceğe taşınacaktır.

ALAÇAM KOYU

Alaçam ilçe merkezine yakın bir konumda olan Alaçam Koyu, Karadeniz'in hırçın dalgalarına karşı korunaklı, yeşil ağaçların çevrelediği bir doğa harikasıdır. Özellikle yaz aylarında pek çok kişi denize girmek ve doğa yürüyüşleri yapmak için Alaçam Koyu'nu tercih eder.

GEYİK KOŞAN MESİRESİ VE TÜRBEŚİ

İlçe merkezinde bulunan Geyik Koşan Mesiresi, temiz kumsalı ve çeşitli ağaçların oluşturduğu korusuyla ilçe sakinlerinin ve ilçeyi ziyaret edenlerin mutlaka uğradıkları bir yerdir. Söylenceye göre burada ölen Geyik Baba isimli bir Arap komutanın türbesi de buradadır.

HÖYÜKLER

Alaçam'da Sivritepe, Gökçeboğaztepe ve Dedetepe höyükleri bulunmaktadır. Sivritepe, Dedetepe, Gökçeboğaztepe'de Hitit dönemine ait kültür tabakaları bulunmuştur.

YAKAKENT

Yakakent Sahili

Yakakent'te milattan önceki yıllara ait bazı kalıntılar bulunmuştur. Bizanslıların yaşadığı dönemde adı Kominos olan şehrin adı, daha sonra Gümenez olarak anılmıştır. Bugünkü Yakakent, 1800 yılında Sinop-Gerze'den gelen üç-dört aile tarafından kurulmuştur. 1893-1895 yıllarında Rus işgalinden kaçan Doğu Karadenizliler ve 1922 yılında Selanik'ten gelen göçmenlerle Yakakent büyümüştür.

1896 yılında muhtarlık, 1963 yılında belediye teşkilatı kurulmuş ve Gümenez adı Yakakent olarak değiştirilmiştir. Yakakent, 1991 yılından beri Samsun'a bağlı bir ilçedir. Yakakent, Karadeniz kıyısında

Çam Gölü

yakakent

Sinop ile Samsun il sınırları arasındaki geçit noktasındadır. Doğusunda Alaçam, batısında Gerze, güneyinde Canik Dağları ve kuzeyinde ise Karadeniz yer almaktadır.

ÇAM GÖLÜ

İlçeye 4 km uzaklıktaki Çam Gölü mevkiinde, hem denize girip hem de sakin bir ortamda piknik yapılabilmektedir. Çam Gölü mevki farklı derecelerde yürüyüş parkurları da sunmaktadır.

KUNDUZ BALIK GÖLÜ

İlçenin Kayalı Köyü mevkiinde bulunan Kunduz Balık Gölü, ilkbahar ve yaz mevsimlerinde kamp yeri olarak kullanılmaktadır. Burada kamp ve karavan turizmi için de gerekli altyapı bulunmaktadır.

PİLAVTEPE TÜMÜLÜSÜ

İlçe merkezinden yaklaşık 3 km uzaklıkta bulunan Erikçe Köyü'ndeki Pilav Tepe, 1. derece Arkeolojik SİT Alanı kapsamındaki tümülüsün haricinde doğal güzellikleriyle de dikkat çekmektedir.

KAVAK

Kavak Genel Görünüm

İlçe merkezinin kuzeyinde kalan Kaledoruğu Höyüğü'nde 1942'de yapılan araştırmalarda MÖ 3500-2000 yıllarına ait eserlere rastlanılmıştır. Bu verilere göre Kavak, tarihi Tunç Çağına kadar uzanan bir yerleşim yeridir. Kaledoruğu Höyüğü'nde Geç Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait eserlere rastlanması ise buradaki yerleşimin sürekliliğini göstermektedir. 1071'den sonra Selçukluların egemenliğinde kalan ilçe, daha sonra İsfendiyaroğulları'nın hâkimiyetine girmiştir. 1418'de Çelebi Mehmet döneminde ilçe tamamen Osmanlıların eline geçmiştir.

Kavak ilçesinin doğusunda Asarcık, batısında Havza, kuzeyinde Samsun ve Bafra, güneyinde ise Ladik ilçeleri bulunmaktadır. İlçe Samsun-Ankara karayolu üzerinde kurulmuştur ve Samsun'a uzaklığı 51 km'dir. İlçe merkezi, Mert Irmağı Vadisi'nde bulunduğu halde, Canik Dağları'nın engellerine de sahiptir. İlçenin en yüksek dağı, Hacılar Dağı'dır. Bundan başka irili ufaklı tepe-

ler de vardır ve yükseklik kuzeye doğru gidildikçe artar. İlçenin doğusunda yer alan Sıralı Dağlar da önemli yükseltilerdendir. İlçenin en önemli akarsularından Murat Irmağı bu dağlarda doğar. Diğer akarsular, Gökdere ve Çakallı ırmaklarıdır.

KALE DORUĞU HÖYÜĞÜ

Yeni Camii Mahallesi'nde yer alan Kaledoruğu Höyüğü, 350 x 250 m boyutlarında oval biçimli dik yamaçlı bir tepedir. Eski Tunç Çağı buluntuları 1940-1942 yıllarında yapılan kazılar sonucu gün ışığına çıkarılmıştır. Kavak ilçesi sınırları içerisinde Danabasan Tepesi (Höyük), Dingilkalecik Tepesi ve Güney Tepesi isimleri ile anılan antik yerleşimler de bulunmaktadır.

DERE CAMİİ

Yedi köyün Cuma Camii olarak kullanılan cami, Değirmencili Köyü'ndedir. Tek katlı yapı, tamamen ahşap malzemeden yapılmıştır. Seyrek de olsa dövme demir çiviler kullanılmıştır. Kareye yakın

Dere Camii

planı olan caminin dört yanında revak bulunmaktadır. Camiden girilince iki ahşap sütun ve bunların taşıdığı mahfil görülmektedir. Harimin tavanını ise tek bir sütun taşımaktadır. Camide sadece kapı, mihrap ve girişi belirleyen iki sütunun başlıkları ile konsollarda basit oyma süsler görülmektedir. Süslemelerde gülbezeler, yılankavi kıvrımlar ve baklava motifleri göze çarpmaktadır. Camide kitabeye rastlanmamasıyla birlikte duvarında bazı tarihler görülmektedir; H.1221 (M.1806), H.1258 (M.1842), H.1297 (M.1879), H.1345 (M.1926). Bu tarihlerden ilki (1806), caminin yapım tarihi olarak kabul edilmektedir.

BEKDEMİR KÖYÜ CAMİİ

Meşe ağacından çantı ve ahşap yığma olarak yapılan Bekdemir Köyü Camii, iki katlı bir cephe görüntüsüne sahiptir. Kareye yakın planlı caminin, güneyi hariç, üç cephesi revakla çevrilidir. Harime süslü, iki kanatlı ve gösterişli bir kapıdan girilmektedir. Harimde görülen mahfili sekiz sütun ta-

şımaktadır. Caminin mihrap ve minberi orijinaldir ve zengin süslemelere sahiptir. Caminin genelindeki süslemelere bakıldığında süslemeler kalem işi süslemeler, oyma-boyama süslemeler ve renkli ajurlar olarak üçe ayrılmaktadır. Boyamalarda kök boyası kullanılmıştır ve süslemeler genel olarak bitkisel karakterlidir. Cami ilk yapıldığında başka bir yerde olduğu ve günümüzdeki yerine sonradan taşındığı bilinmektedir. Yapım yılı olarak 1596, bugünkü yerine taşınma yılı olarak da 1876 kabul edilmektedir. Bekdemir Camii, ahşap mimarisi ve orijinal süslemeleriyle mutlaka görülmesi gereken tarihi bir camidir.

ÇAKALLI HAN

Samsun-Amasya kervan yolundaki Çakallı Han, Orta Karadeniz Bölgesi'nde Anadolu Selçuklu Döneminin önemli yapıtlarından birisidir.

Diğer Camiler:

Çakallı Camii, Yeni Camii, Yörgüç Paşa (Çarşı) Camii

Çakallı Han

Çakallı Han plan özelliği bakımından kapalı (ahır) – açık (avlu) bölümden oluşan hanlar grubuna girmektedir. Kapalı kısmı birbirine paralel üç sahindan oluşmaktadır. Üst örtüsü tonozdur. Yapıda görülebilen tek süsleme, hanın taç kapısının iki yanında yer alan ve kapının yarı yüksekliğine kadar devam eden motiflerdir. Çakallı Han 13. yy. ilk çeyreğine tarihlenmektedir.

ÇAKALLI KÖPRÜSÜ

Çakallı Köprüsü, Çakallı Köyü yakınlarında bulunmaktadır. Çift kemeri olan taş köprüünün

Çakallı Köprüsü

yüksekliği 10-12 m'dir. Köprü mimari özelliğini korumaktadır.

MESİRELER

Çamlık ve Bükçeğiz mevkileri bunlardan sadece ikisidir. Sulama amacıyla yapılmış göletler ve çevresinde piknik yapmaya uygun alanlar mevcuttur. Bu göletler; Kozansıkı, Divanbaşı ve Güven Barajı göletleridir. Kavak Barajı olarak da bilinen Güven Barajı göleti çevresi piknik alanı olarak düzenlenmiştir. Geğikalan Köyü, Çağlayan Şelalesi de görmeye değer yerlerden birisidir.

kavak

ASARCIK

Asarcık Genel Görünüm

Asarcık Türkiye'nin en küçük ilçelerinden biridir. Asarcık'ın çekirdeğini 1877 - 1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra buraya göç eden Çerkezlerin yerleştiği küçük bir köy oluşturmuştur. Giderek büyüyen ve gelişen yerleşme 1959 yılında nahiye, 1987 yılında ise ilçe olmuştur.

Samsun'un 44 km güneyinde yer alan Asarcık, batıdan Kavak ve doğudan Çarşamba ilçeleri ile çevrilidir.

AKYAZI KÖYÜ (GÖKGÖL) CAMİİ

Akyazı-Gökgöl Köyü'nde bulunan tarihi caminin kesin yapım tarihi belli değildir. Ancak caminin içinde bir kalasta 1870 tarihi ve Osmanlıca onarım yazısı görülmektedir. Buradan yapının daha önce inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ahşap işçiliğiyle ilgi çeken caminin çift kanatlı ahşap kapılarındaki muntazam işçilik hayranlık uyandırmaktadır. Taşıyıcı direklerdeki ahşap işçiliği ahşap oymacılığının iyi örneklerindedir.

KOŞACA KÖYÜ CAMİİ

Ahşap malzeme ile yığma ola-

rak inşa edilen cami, iki katlı revak düzenine sahiptir. Yapım yılı olarak 19. yüzyıl kabul edilmektedir. Harim, harimin kuzeyindeki son cemaat yeri ve yanlardaki çift katlı birer sıra revaktan oluşan bu caminin girişinin üzerinde mahfil bulunmaktadır. Mahfil katını on adet sütun taşımaktadır. Ahşap malzeme ile yapılmış Koşaca Köyü Camii'nin bir özelliği de mekânın içinin tamamen süslenmiş olmasıdır. Kök boyalara yapılmış kalem işi süslemeler ve boyanmış oymalar mekânın içini sanat eserine çevirmiştir. Süslemelerde çiçek ve yaprak motifleri görülmektedir. Dört cepheyi de dolayan üzüm salkımlı süsleme şeridi ilgi çekicidir. Süsleme harimin dışına da taşmış, harim kapısında da görülmektedir. Ayrıca mahfil katına açılan üst kat kapısında da süslemeler görülmektedir.

AYAKLIALAN KÖYÜ KİLİSE KALINTISI

Ayaklıalan Köyü'nde bulunan kilise kalıntısının yapım tarihi belli değildir. Yıkıntı halindeki kilisenin bazı taş duvarları ayaktaadır.

HAVZA

Havza Genel Görünüm

Havza'nın antik çağdaki yerleşimlerine ait en önemli kalıntı, doğusunda yer alan Lerdüğe Tümülüsleri'dir. Burada yapılan arkeolojik araştırmalar, mezar odasının MÖ 1. yüzyıla tarihlenmesini sağlamıştır. Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde sık sık el değiştirmiş ve sonunda Selçuklu topraklarına katılmıştır. Canikoğulları'nın ardından 1414'te Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlılar döneminde Amasya iline bağlı olarak yönetilen Havza, 1882 tarihinde ilçe haline getirilmiş, 1926 yılında ise Samsun'a bağlanmıştır.

Havza'nın adının kaynağına dair bazı varsayımlar bulunmaktadır. Bazılarına göre yerleşim adını eski bir yöneticisinin isminden almıştır. Havza adının farklı şekillerde söylendiği de iddia edilmektedir. Amasyalı antik çağ coğrafyacısı Strabon "Geographika" adlı eserinde (Kitap XII, III, 38) "Ülkenin geri kalan kısmı genellikle ağaçsız ve ekime elverişlidir. Amaseia'luların ülkesinin üst tarafında, Phazemonitis sıcak su kaynakları bulunur,

bunlar sağlık için çok iyidir" diyerek bahsettiği Phazemonitis'in Havza olabileceği düşüncesi de araştırılmaktadır. Bu düşüncenin en önemli dayanağı kuşkusuz Havza'daki sıcak su kaynaklarıdır. Havza ilçesi Hançere, Ancere, Gançere, Hanceze, Koze ve Khavza gibi isimlerle de anılmıştır.

Havza'nın kuzeyinde Bafra, batısında Vezirköprü, doğusunda Ladik ve Kavak ilçeleri ile güneyinde Amasya ve Çorum yer almaktadır. Samsun'a uzaklığı 86 km olan ilçenin kuzeyi sıradağlar ile çevrilidir. Batısında Taşan (Tavşan) dağları yer alır. Bu dağların etekleri yayla konumundadır. En önemli akarsuları, Tersakan, Derinöz ile İstavroz'dur.

HAVZA ATATÜRK EVİ

1900'lerin başında yapıldığı kabul edilen üç katlı bir bina, "Mesudiye Otel"i" adıyla hizmet vermekte iken Mustafa Kemal Paşa'nın 25 Mayıs 1919 tarihinde Havza'ya gelişi ile birlikte kendisine tahsis edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın 25 Mayıs-13 Haziran

Atatürk Evi

1919 tarihleri arasında çalışmalarını yürüttüğü bu binanın odası eşyalarıyla birlikte muhafaza edilerek, “Gazi Odası” olarak ziyarete açılmıştır. Binanın tamamı restore edilerek 2002 yılında Atatürk Evi olarak yeni bir düzenlemeye kavuşmuştur. Alt kat el sanatları sergi alanı olarak değerlendirilirken, ikinci kat Atatürk’ün çalışma odası, yatak odası,

Havza odası ve dinlenme odası olarak, o dönemde kullanılan eşyalarla yeniden düzenlenmiştir. Üçüncü katta ise Amasya, Sivas, Erzurum ve Ankara odaları bulunmaktadır. Bu odalarda o dönemlerde yapılan çalışmalar fotoğraf ve yazılarla yansıtılmıştır. Ayrıca salonlarda Havza ve yöresinden toplanan etnografik eserler sergilenmektedir.

Atatürk Evi

havza

Taş Mektep Binası

LERDÜĞE (ÇAM YATAĞI) TÜMÜLSLERİ

Havza ilçesine 21 km uzaklıkta Çamyatağı/Lerdüğe Köyü'nde beş tümülüs bulunmaktadır. 1946 yılında definecilerce tahrip edilen mezar odaları, aynı yıl bilimsel kazılar yapılarak arkeoloji dünyasına kazandırılmıştır. 4 numaralı tümülüs buluntuları, süslemeleri ve mimari tekniğinden dolayı MÖ 1. yüzyıla tarihlenmiştir. Demir kenetlerle bağlanmış taş kapaktan oluşan girişten, tonoz örtülü dromosa (geçit) ve küçük bir kapıdan mezar odasına girilmektedir. Kesme taştan tonoz örtülü mezar odasının duvarları insan ve hayvan betimleri ile süslenmiştir. Bilimsel kazılarda bulunan altın süs eşyaları, tunç kandiller, çeşitli büyüklükte şişeler, vb. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde korunmaktadır.

TAŞ MEKTEP BİNASI (MERKEZ İLKÖĞRETİM OKULU)

1911 yılında Samsun-Sivas demiryolu keşif heyetinden mühendis Hüseyin Yakup, Sürey-

ya Sami ve Nazif Beyler tarafından projesi hazırlanarak inşaatına başlanan ve Sivas valisi Muammer Bey'in ilgisi sayesinde tamamlanarak ilçenin eğitimine kazandırılan Taş Mektep, Milli Mücadele döneminde toplantılar için kullanılan tarihi bir yapıdır. Günümüzde okul olarak kullanılmaktadır.

SİVRİKESSE CAMİİ

Havza'nın Sivrikese Köyü'nde bulunan cami, 1903 yılında Ali Osman Ağa tarafından Todor Usta'ya yaptırılmıştır.

Camiye girişte 4 ahşap direk taşıyan mahfil dikkat çekmektedir.

Caminin minberi ahşap işçiliği ile hayranlık uyandırmaktadır. Bitkisel motiflerle süslenen minber ahşap süsleme sanatının iyi bir örneğidir.

YÖRGÜÇ MUSTAFA BEY CAMİİ

Yörgüç Mustafa Bey tarafından yaptırılan cami, küçük hamamın bitişiğindedir. Selçuklu mimari tarzında yapılmış olan cami, milli mücadele yıllarında

Yörgüç Mustafa Bey Camii

önemli olaylara sahne olmuştur. Cami kaplıcaların bitişiğinde bulunduğu için Kaplıcalar Camii olarak da bilinmektedir.

ŞEYH SAVCI TÜRBESİ

Şeyh Safi (Umur Bey) Köyü'ndeki türbe çokgen planlı, içte kubbe, dışta külah çatı ile örtülmüş Selçuklu türbe geleceğini yansıtan bir yapıdır. Burada kimin gömülü olduğuna dair çeşitli fikirler varsa da kabul gören görüş; burada Anadolu'daki son Selçuklu Sultanı olan II. Mesud'un şehzadesi ve halefi Gazi Çelebi diye bilinen Sultan Taceddin Altınbaşı Selçuki'nin gömülü olduğudur.

HÖYÜKLER VE TÜRBELENER

Havza ilçesi sınırları içerisinde çok sayıda türbe ve höyük bulunmaktadır. Bunların çoğunun en erken yerleşimi İlk Tunç Çağı'na tarihlenmektedir. Bu arkeolojik alanların başlıcaları; Çeşmetepe, Şeyhsafi Tepesi / Höyüktepe, Belalan/Tepecik Tepesi, Baca Tepe, Çamtepe Höyüğü, Manevra Tepe, Anıttepe, Patlaguç Tepesi, Dökme Tepe, Hakim Tepe 1, Hakim Tepe 2, Cin Tepe 1, Cin Tepe 2, Kayalı Tepe, Ören Tepe, Gargo Tepe / Yusuf'un Tepesi'dir.

Havza İmareti

FİRUZ AĞA MEDRESESİ

Bu medrese devrin büyüklerinin övündüğü baş hazinekar Firuz Ağa tarafından büyük sultan Mehmet Han oğlu Beyazıt zamanında 1495’de yaptırılmıştır. Yapıda bulunan başka bir kitabede burada aynı tarihte bir de mescit yaptırıldığı öğrenilmektedir.

Havza İmareti

HAVZA İMARETİ (AŞEVİ)

İmaret Mahallesi’nde, kaplıcaların batısında bulunan imaret yapısı, 1429 yılında II. Murat zamanında Amasya Valisi Yörgüç Paşazade Mustafa Bey tarafından yaptırılmıştır. Uzun yıllar fakirler, dervişler, askerler burada yemek yemiş, misafir olmuşlardır. Sonraları imaretin etrafı bozulmuş; kubbe-leri yıkılan bina harap olmuştur. 1938 yılında restore ettirilen bina o haliyle günümüze kadar gelmiştir. 1940 yılından 1982 yılına kadar “İlçe Halk Kütüphanesi” olarak kullanılan bina, günümüzde bakımı yapılarak halen amacına uygun olarak kullanılmaktadır. Yapının duvarlarında devşirme malzemeler görülmektedir.

HAVZA KAPLICALARI

Samsun’daki jeotermal kaynaklar ağırlıklı olarak Havza’da yer almaktadır. Kaplıcalar, yaklaşık 2000 yıldan beri kullanılan tarihi sağlık tesisleridir. Şifalı suları bulunan ilçeye eski çağlardan beri bazı hastalıkların tedavisine yaradığı için çevreden hatta bütün

havza

Havza Kent Görünümü

Anadolu'dan çok sayıda insan gelmektedir. Havza'nın içerisinde Samsun-Ankara yoluna yaklaşık 1 km uzaklıkta bir tepenin eteğinde beş kaplıca bulunmaktadır. Bu kaplıcaların üçü eski tarihlerde yapılmış; Aslanağzı-Kız Gözü, Şifa ve Maarif hamamlarıdır. Diğer ikisi ise MTA'nın araştırmaları sonucu 1986 yılında bulunan ve çıkarılan sıcak suyun değerlendirilmesi amacıyla sonradan yapılmış modern Türk Hamamı ve Lokman Hekim Hamamı'dır.

Havza kaplıcalarının şifalı suları; çeşitli romatizma, kırık çıkık ve mevzi ağrıları, sinir, mide, bağırsak, metabolizma rahatsızlıkları ile kansızlık gibi hastalıklara iyileştirici etki yapmaktadır. Suyun kaynak çıkış sıcaklığı 56 °C'dir.

Milli Mücadele yıllarında Atatürk Havza'ya geldiğinde, şifalı kaplıcalardan faydalanma fırsatı da bulmuştur. İmaret Mahallesi Hamam Sokağı'nda Büyük Hamam, Küçük Hamam ve Maarif Hamamı gibi tarihi hamamların yanında 1986 yılından sonra yapılmış hamam-

lar da vardır. Bunlar, Modern Türk Hamamı (1986 yılından sonra Havza Belediyesi tarafından yapılandırılmıştır) ve Lokman Hekim Hamamı'dır.

İmaret (Aşevi) binasının güney cephesinde devşirme olarak kullanılmış antik yazıttaki ifadeden anlaşıldığına göre bu kaplıcalar, antik çağda da başka şehirlerden ziyaretçileri çekmekteydi. Yazıtta "Havza kaplıcalarında seneyi muttaki ve vakur bir tarzda geçirdikten sonra şimdi iyi, sıhhatte olarak, hak ettiği için Tanrı Asklepios hazretlerine ve menfaatlerine şükranlarımı sunarım. Taşrada muvakkaten oturmasına rağmen bana suyu tavsiye eden başrahip Xandrasa ve herkesin dostu olan Silius Lipidus'a teşekkür ederim. Ben Piso, kurtulmuş olarak latif vatanıma dönüyorum, ailemin şükranı ebediyen yaşasın, Pilancius Piso" okunmaktadır.

Diğer Türbeler: Pamuk Dede Türbesi, Mustafa Bey Türbesi, Emir El-Hac Velidüddin Bin Berekat-Şah Türbesi

Aslanağzı - Kızgözü Kaplıcası

ASLANAĞZI-KIZ GÖZÜ KAPLICASI SADI PAŞA HAMAMI (BÜYÜK HAMAM/ VAKIF HAMAMI)

Bu kaplıcanın yerinde Bizanslılardan kalma başka bir kaplıca bulunuyormuş ancak şiddetli bir deprem sırasında yıkılmış. Vakıf kayıtlarına göre 1256 yılında Selçuklu Sultanı II. Mesut tarafından yaptırılmıştır. Sadi Paşa Hamamı veya Sultan Mesut Hamamı olarak da anılmaktadır. Hamamın Sadi Paşa tarafından vakfedildiği bilinmektedir. Günümüzde kaplıcanın büyük kurnasına Aslanağzı denilmektedir. Kur-

nanın sağındaki sütun ise günümüze dek ulaşan bir söylenenin başkahramanıdır. Bu sütuna “kız gözü” denilmektedir yörede. Zamanında üç güzel kız hamamda yıkıyorlarmış. Zorbalar hamama saldırınca kızlar Allah’a yakarmışlar ve “Ya Rab, bizi ya kuş yap ya da taş... Ama n’olur bu insanlara bırakma!” demişler. Kızların duaları kabul olmuş. Bir anda ikisi kuş olmuş uçuvermişler. Diğeri ise hamamın bir köşesinde taş olup kalmış öylece. Sütun üzerindeki oyuktan da kızın gözyaşları akmaya başlamış. Sütundan hâlâ su damlaları akmaktadır.

Aslanağzı - Kızgözü Kaplıcası

Havza Evi

KÜÇÜK HAMAM (ŞİFA KAPLICASI)

1429 yılında Amasya Emiri Mustafa Bey tarafından yaptırılmıştır. Büyük Hamam'a ilave olarak yaptırılmıştır. Mermer kaplı sıcaklığın ortasında sekiz köşeli bir havuz vardır.

MAARİF OTELİ VE HAMAMI

Osmanlı Dahiliye eski nazırlarından ve dönemin Sivas Valisi Mazlum Paşa'nın oğlu Memduh Efendi tarafından yaptırılmıştır. 1890-1894 yılları arasında tamamlanmıştır.

HAVZA KONUT MİMARİSİ

Havza geleneksel konut mimarisinde evler genellikle zemin üzeri iki katlı olarak inşa edilmiştir. Evlerin dış cephesi yığma tuğladan, iç bölmeleri ise bağdadi olarak yapılmıştır. Evlerin ikinci katlarında bir çıkma bulunmaktadır. Bazı evlerde çıkma sayısı iki hatta dört olabilmektedir. Bu çıkmalar ahşap veya taş direkle taşınıp, demir çubuklarla da desteklenmektedir. Kıрма çatı, alaturka kiremitle örtülü ve saçak altları ahşaptır. İç me-

kânda ortada bir sofa yer almakta ve diğer odalar bu sofaya açılmaktadır. Taban ve tavan ahşap malzemedir. Ali Osman Ağa Konağı ve Bayram Efendi Konağı, Havza konut mimarisine tarihi örneklerdir.

Havza Evi

VEZİRKÖPRÜ

Vezirköprü Genel Görünüm

Vezirköprü'nün tarihi, Hititlere kadar uzanmaktadır. Son zamanlarda yapılan araştırmalarla bu tarihin daha da eski dönemlere çekilebileceği düşünülmektedir. Çeşitli uygarlıkların idaresinde kaldıktan sonra Vezirköprü ilçesinin altın çağı Osmanlı yönetiminde olmuştur. İlçe bu dönemdeki Celali isyanlarının yaralarını Köprülü Mehmet Paşa zamanında sarmış ve yeni eserler de kazanmıştır. İlçenin günümüzdeki adı da Köprülü Mehmet Paşa'dan dolayı Vezirköprü olmuştur. Vezirköprü'nün tarihindeki adlardan biri de Neoclaudiopolis'tir. Roma İmparatoru Claudius'un adından dolayı bu şekilde adlandırılan kent, takip eden yıllarda önemli bir kent halini almıştır. İdari bakımdan Sivas Beylerbeyliği'ne bağlı Amasya Mutasarrıflığı içinde olan Vezirköprü, 1925 yılına kadar Amasya'ya bağlı bir ilçe iken 1925 yılında Samsun'a bağlanmıştır. Samsun'un güneybatısında yer alan Vezirköprü'nün doğusunda Havza, batısında Boyabat (Sinop) ve Osmaniçik

(Çorum), güneyinde Gümüşhacıköy (Amasya) ve Merzifon (Amasya), kuzeyinde ise Alaçam ve Bafra ilçeleri bulunmaktadır. Vezirköprü ilçesi toprakları üzerinde bulunan Kunduz Dağları'nın yüksekliği 1783 m'dir. Tavşan Dağı'ndan doğan İstavroz Çayı, Duruçay Köyü'ne kadar Göldağı Deresi olarak bilinmektedir. Duruçay Köyü ile Köprübaşı Bucağı arasında Kuyma Deresi olarak bilinen akarsu, Köprübaşı'ndan itibaren İstavroz Çayı adını almaktadır. Tekkekıran Köyü mevkiinde Kuzdere ile birleşen İstavroz Çayı, Kayalı mevkiinden itibaren Esenli ve Uluçay ile birleşir ve Akçay mevkiinde Altınkaya Barajı'na dökülür. Esenli Çayı, Aydınlı, Başalan ve Büyükkale köylerinin eğimli yamaçlarının kuzey eteklerinden doğar ve akarsu burada Karaböcük Deresi olarak bilinmektedir. Teberük Köyü ile Kavakpınarı Köyü arasında Cambaz deresi adıyla bilinen akarsu, buradan itibaren Esenli Çayı olarak anılmaktadır. Kayalı mevkiinde Uluçay ve İstavroz Çayı ile bir-

Şahin Kanyonu

leşen Esenli Çayı, Akçay'da Altınkaya Barajı'na dökülmektedir. Uluçay, Karapınar ve Derenköy kaynaklarından beslenmektedir. Esenköy'e kadar Sokullu Deresi olarak bilinen akarsu, buradan itibaren Uluçay adını almaktadır. Kayalı mevkiinde Istavroz Çayı ve Esenli Çayı ile birleşmektedir. Vezirköprü Barajı, Bahçekonak, Kületek, Karlıköy, Oymaağaç arasında kalan yaklaşık 10 bin hektar araziye sulamaktadır. 2005 yılında açılışı yapılmıştır. Oymaağaç Höyük, Vezirköprü'nün 7 km kuzeyindedir ve Çal Sırtı ile Oymaağaç vadisi arasında yer almaktadır. Hitit metinlerinde adı geçen ancak yeri henüz bulunamayan, Hititler'in en önemli kült kenti Nerik'in Oymaağaç Höyük'te olabileceği düşüncesiyle yapılan kazı araştırmaları devam etmektedir. İkiztepe kazılarında sonra Samsun bölgesindeki en önemli ikinci kazı olarak bilinmektedir. Adatepe Höyük, MÖ 5500'lü yıllardan başlayıp 2500 yıl süren Kalkolitik Çağın hemen hemen tüm izlerini barındırmak-

tadır. Adatepe doğal bir kale olduğundan, hemen her dönem önemli bir yerleşke olmuştur. Son araştırmaların ışığında höyükteki tapınak araştırılmaktadır. Höyüğün üzerinde Roma döneminden de kalıntılar olduğu düşünülmektedir. Adatepe köyündeki diğer bir yer olan Köytepesi mevki doğal bir tepe olup hemen her dönem önemli bir yerleşme olmuştur. Son araştırmaların ışığında tepedeki tapınak araştırılmaktadır. Tepenin üzerinde Roma döneminden de kalıntılar olduğu düşünülmektedir.

TÜMÜLÜSLER

İlçede yer alan tümülüsler; Yağbasan Tümülüsleri, Çeltek Tümülüsleri, Avdan Köyü Tümülüsü, Çal Köyü Tümülüsü, Yukarı Çal Köyü Tümülüsü, Aşağı Narlı Tümülüsü, Kületek Tümülüsü ve Maltepe Tümülüsü'dür.

Diğer Höyükler: Doğan Tepe Höyük, Kurudere Höyük, Çakmak Höyük, Çörlen Tepe Höyük, Keltepe Höyük

Esenköy Kaya Mezarı

ESENKÖY KAYA MEZARI

Merkeze 12 km uzaklıktaki Esenköy, Zindankaya arkeolojik alanındadır. Kaya oyma mezarda dıştan üç sütun görülmektedir. İç kısımda ise iki oda vardır. Vezirköprü'nün önemli antik çağ eserlerindedir.

TÜRKMEN KÖYÜ

Bu köy ismini yaşayanların Türkmen olmasından almıştır. Söylenenlere göre Türkmenler bu köye, 300-350 yıl önce Buhara civarından hayvancılık yapmak için gelip yerleşmişlerdir.

Kale Camii

vezirköprü

KALE (TAŞKALE) CAMİİ

Kadınlar mahfili ana mekânın kuzeyindedir. Yedi köşeli mihrap nişi mukarnalıdır. Yağlı boyalı mihrabın döşemesi altıgen ve yıldızlarla bezenmiştir. Kıvrık dal, baklava, çiçek bezemeli abanoz ağacından minber Osmanlı'nın Geç Dönem mimari özelliğindedir. Kubbedeki kalem işleri orijinal değildir. Tek şerefeli silindirik gövdeli minare depremde yıkılmış olduğundan yeniden orijinaline benzer bir şekilde yapılmıştır.

ÖREN YERLERİ VE YERLEŞME ALANLARI

Vezirköprü'deki antik çağdan kalma ören yerleri ve yerleşim alanları çoğunlukla Roma Dönemi ve Geç Antik Çağa ait buluntulara sahiptir. Bu tip alanlar arasında Çöğre Köyü Yerleşmesi, Kızılcacören Yerleşmesi, Örenyeri Yerleşmesi ve Tepeören Yerleşmesi ilk akla gelenlerdendir.

Bedesten

ABDÜLGANİ (NAMAZGÂH) CAMİİ

Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1906 depreminde tamamen yıkılmış, sadece mihrap ve minberi kalmıştır. Yıkılan caminin arsası üzerine mahalle sakinleri tarafından 1915 yılında ahşap bir cami yaptırılmıştır.

BEDESTEN-KERVANSARAY

Köprülü Mehmet Paşa'nın eşi Ayşe Hanım'ın babası Yusuf Ağa'nın 1660 yılında yaptırdığı bilinmektedir. İlçe merkezindeki yapı, iç ve dış bedesten olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Dört giriş kapısı ve içerisinde 110 dükkânı bulunmaktadır.

İç bedesten geçmişte kervansaray olarak kullanılmıştır. Be-

desten, Ayşe Hanım tarafından vakfedilmiştir. Arasta bölümü bedestenin çevresinde gelişmiştir.

Dört yandan basık kemerli kapılarla girilen bedesten, kare planlı ve dört kubbeyle örtülü büyük bir yapıdır. Kubbeler duvarlara bitişik tuğla kemerlere oturtulmuştur. Kemer, pandantif ve kubbeler düzgün tuğla örgüsüyle güzel bir görünüm oluşturmaktadır. Ana kubbeyi taşıyan tuğla kemerin ortada dayandığı bölümde içeri girinti yapan kare mekân küçük kubbeyle örtülmüştür.

Diğer camiler: Köprülü Mehmet Paşa Camii, Taceddin Paşa (Kurşunlu) Camii, Yörgüç Paşa Camii (Orta Cami)

Taceddin Paşa Camii

vezirköprü

Taşhan

118

Dışarıdan ana kubbeler arasında görülen bu bölüm dua kubbesidir. Yuvarlak kubbeli kapılarla girilen arastanın kuzeyinde tonozlu dükkânlar yer alır. Bedestene bakan yüzdeki dükkânlar yer kazanmak amacıyla üçgen biçiminde yapılmıştır. İç Bedesten olarak adlandırılan Kervansarayın ülkemizde tek sütun üzerine 4 kubbeli tek kervansaray olduğu iddia edilmektedir. Sütun içerisinde gizli bir oda bulunmaktadır.

Fazıl Ahmet Paşa Medresesi

TAŞHAN

Geç Osmanlı dönemi eseri olan Taşhan, dolgu taştan yapılmıştır ve iki katlıdır.

ABDÜLKERİM AĞA MEDRESESİ

17. yüzyılda Abdülkerim Ağa tarafından yaptırılan medrese depremde zarar görüp yıkılmıştır.

Abdülkerim Ağa Medresesi, öğrencilerin eğitim ve öğrenim gördüğü ve kaldığı 20 odadan ibarettir.

vezirköprü

Çifte Hamam

FAZIL AHMET PAŞA MEDRESESİ (TAŞ MEDRESE)

İlçe merkezinde bulunan medrese, 1662 yılında Fazıl Ahmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1943 depreminde çatlamlar oluşsa da restore edilerek orijinalliği muhafaza edilmiştir. 1964 yılına kadar çeşitli amaçlarla kullanılan Taş Medrese, bu tarihten sonra Kültür Bakanlığına bağlı Halk Kütüphanesi Müdürlüğü hizmet binası olarak kullanılmaktadır. 2002 yılında iç avludaki sütun araları ahşapla birleştirilerek restore edilmiştir. Kütüphanede 20 bin kitap bulunmaktadır.

ÇİFTE HAMAM

Çifte Hamam, 1660 yılında Köprülü Mehmet Paşa'nın eşi Ayşe Hatun tarafından yaptırılmıştır. Bedestene bitişiktir.

KALE HAMAMI (ŞİFA HAMAMI)

Köprülü Mehmet Paşa'nın ailesi için özel olarak yaptırıldığı söylenmektedir. Soyunmalık, soğukluk ve sıcaklık olmak

üzere klasik tarzda üç bölümlüdür. Günümüzde halen hizmet verilmektedir.

ÇEŞMELER

Namazgâh Camii'nin bitişiğinde bulunan çeşme, Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme, günümüzde işlevini korumaktadır.

Kale Hamamı

vezirköprü

Saat Kulesi

Kurşunlu Camii Çeşmesi, Kurşunlu Camii avlusundadır. Bu çeşme geç Osmanlı Devrinde yaptırılmıştır. Ganioğlu Çeşmesi'nin de aynı dönemde yapıldığı bilinmektedir.

SAAT KULESİ

1906 yılında Sivas valisi Reşat Akif Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1943 depreminde büyük hasar görmüşse de aslına uygun olarak tekrar restore edilmiştir. Dört yüzünde yer alan saatleri çalışır durumdadır.

KURT KÖPRÜSÜ

Kurt Köprüsü, Vezirköprü ile Havza'nın sınırlarını çizen İstavroz Çayı üzerinde kurulmuştur ve Tahna Köyü (Havza) ile Tekkekıran Köyü'nü (Vezir-

köprü) birbirine bağlamaktadır. Köprü yüksek bir ayak üzerinde iki büyük sivri kemerlidir. Kemerlerin arasında ve yanlarında sivri kemerli üç pencere bulunmaktadır. Köprüde kesme taş ve düzensiz taşlardan oluşan moloz örgü sistemi görülmektedir. Roma ve Bizans dönemlerine ait mezar stelleri ve mimari parçalar da köprünün yapımında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Köprüdeki mimari tarz ve örgü sistemi 13-14. yüzyıl mimarisine uygundur.

KÖPRÜLÜ MEHMET PAŞA ANITI

Belediye Parkı'ndaki Köprülü Mehmet Paşa Anıtı, 1958 yılında yaptırılmıştır.

LADİK

Ladik Genel Görünüm

Ladik ilçesi'nin tarihi MÖ 3000 yıllarına kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Ladik'in Hititler devrinde de yerleşim yeri olarak kullanıldığı çevre-

de yapılan arkeolojik araştırmalardan anlaşılmıştır. Kenti Mithridates'in karısının kurduğu adının da buradan kaynaklandığı söylenece de bunlar söylenceden öteye gidemeyen varsayımlardır. Romalıların Mithridates Krallığını yenmeleri ile bölge Romalıların hâkimiyetine girmiştir. MS 395'de Roma doğu ve batı olarak ikiye bölününce Ladik, Bizans İmparatorluğu'nun sınırları içerisinde kalmıştır. Bölge 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Selçukluların eline geçmiştir. 1075'de Alparslan'ın komutanlarından Melik Ahmet Danişment Gazi, Amasya ve çevresini egemenliği altına almıştır. Yerleşimin adını komutanın kızı İleduk ya da İldük Hatun'un isminden aldığı da ileri sürülmektedir. Anadolu Beylikleri zamanında Ladik, Kubadoğulları'nın hâkimiyetine girmiştir. Osmanlılar Lâdik'i, 1428'de kesin olarak topraklarına katmışlardır. Ladik Cumhuriyet dönemine kadar Sivas Sancağı'na bağlı Amasya Vilayeti sınırları içinde bulunmuştur. Cumhuriyet

LADİK GÖLÜ ÜZERİNDEKİ YÜZEN ADALAR

Rüzgarla hareket eden yüzen adalar, bitki kök ve saplarının, canlı kök ve çürüklerinin birikmesiyle ve birbirine yapışarak organik madde oranı yüksek sıkı keçemsi bir doku oluşturmasıyla meydana geliyor. Birbirine tutunan bu bitkiler, suyun üstünde sal gibi yüzmeye başladıktan sonra üzerinde bitkiler, hatta ağaçlar yetişebiliyor. Rüzgarın estiği yöne doğru yer değiştiren adalar, büyüklüklerine göre sıklarla da itilebiliyor. Bu şekilde oluşan yüzen adalar Anadolu'nun birçok yerinde karşılaştığımız bir doğal güzellik olarak Ladik Gölü'nde de çok sayıda bulunmaktadır.

Ladik Gölü

kurulduktan sonra Amasya ili- ne bağlı olan Ladik ilçesi 1925'te Samsun'a bağlanmıştır. Samsun'un güneyinde yer alan Ladik ilçesi, kuzeyinde Kavak, doğusunda Taşova ve batısında Havza ilçeleri ile güneyinde Amasya ile çevrilidir. Kuzey Anadolu sıradağlarının batıya doğru alçaldığı ve geçit verdiği bir alanda, Akdağ'ın kuzey eteklerinde kendi ismini alan geniş bir ova kenarında kurulmuştur.

LADİK GÖLÜ VE KUŞ CENNETİ

Tersakan Irmağı'nın kaynağını teşkil eden Ladik Gölü, Ladik'e 10 km uzaklıktadır. Gölde alabalık ve turna balığı bulunmaktadır. Geniş bir sazlık alana sahip olan Ladik Gölü'nden toplanan sazlar hasır yapımında kullanılır.

Ladik Gölü'nde pek çok kuş türü doğal ortamında yaşamaktadır. Bunlar arasında gece balıkçılı, alacabalıkçıl, küçük akbalıkçıl, gri balıkçıl, erguvani balıkçıl, karaleylek, leylek, yeşilbaş, uzunbacak, kızkuşu, karabaş martı, gümüş martı,

sumru, küçük sumru, ak kanatlı sumru sayılmaktadır. Ladik Gölü civarındaki dağlık alanlarda ise kaya güvercini, tepeli toygar, tarlakuşu, kızıl sırtlı örümcekkuşu, boğmaklı ardıç, saka, serçe, kuzgun gibi kuşlar yaşamaktadır.

Ladik Gölü

Akdağ

TERSAKAN IRMAĞI

İlçenin akarsularından Tersakan Irmağı, Yeşilirmak'ın bir kolunu oluşturmaktadır. Ladik Gölü'nden çıkarak batıya, oradan güneye, daha sonra doğuya doğru kıvrılarak Yeşilirmak'la birleşir. Bu akış seyrinden dolayı adı Tersakan Irmağı olarak anılmaktadır.

AKDAĞ KIŞ SPORLARI VE KAYAK MERKEZİ

Ladik merkeze 7 km mesafede bulunan Akdağ Kış Sporları ve Kayak Merkezi, uzun pist alanlarına sahiptir. Doğal çimle kaplı alanda, yaz aylarında çim kayağı yapılabilmektedir.

AKDAĞ YAYLASI

950 m rakımlı yaylanın Ladik merkeze uzaklığı 9 km'dir. Yayla, çam ağaçları ve mevsimine göre çeşitli kar çiçekleriyle kaplıdır.

KÜPECİK YAYLASI

Ladik merkeze 23 km uzaklıktaki Küpecik Yaylası'nın rakımı 1600 m'dir. Bu yaylanın suyunun böbrek taşlarını erittiği halk tarafından söylenmekte olup, halk tarafından bu tür hastalıkların tedavisi amacıyla kullanılmaktadır.

Ladik'te, Büyükkızıoğlu Yaylası (1600 m rakımlı-Ladik'e 10 km), Ladik Yaylası (1500 m rakımlı-ilçeye uzaklığı 7 km), Çakırgümüş Yaylası (1500 m rakımlı-ilçeye uzaklığı 12 km) ve

Akdağ

Gürcü Yaylası (1500 m rakımlı ilçeye uzaklığı 5 km) da bulunmaktadır.

BÜYÜKKIZOĞLU ŞELELESİ VE GÖLÜ

Büyükkızıoğlu Köyü'nden yaylaya doğru 3 km gidildiğinde ormanlık alan içerisinde bulunan muhteşem görünlü şelale ve ulu ağaçlarla çevrili doğal göl gerçekten görülmeye değerdir.

Göl çevresi piknik alanı için çok uygundur. Şelale suyunun kaynağı Akdağ'dadır. Bu nedenle su çok soğuk ve temizdir. Alabalık yetiştiriciliği için son derece elverişlidir.

LADİK KALESİ

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Ladik'in güney batısında olduğu belirtilen kaleden günümüze çok az kalıntı gelmiştir.

Ladik'te yapılan kanal ve benzeri çalışmalarda kale duvarlarına zaman zaman rastlanmaktadır. Kalenin olduğu bölgede Amisos şehir sikkelerine ve Bizans dönemi sikkelerine rastlanmış, kalenin doğu taraflarında ise mızrak uçları bulunmuştur.

BÜLBÜL HATUN CAMİİ

II. Beyazid'in karısı Bülbül Hatun tarafından yaptırılmıştır.

Bülbül Hatun Camii

Eski Hamam

1943 depreminde yıkılan cami, 1966 yılında aynı temeller üzerine, orijinaline uygun olarak yaptırılmıştır.

ŞEYH SEYYİD AHMED-İ KEBİR TÜRBESİ

Mezarlık içerisinde yer alan Seyyid Ahmed-i Kebir-in türbesinin ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Türbe, kesme taş ve tuğladan yapılmıştır. Kare planlı yapı sivri çatılıdır. İçinde yedi sanduka mevcuttur. Önde iki ahşap sütunlu sundurma vardır. Saçaklar ahşap olup iç kısmı

Diğer Türbeler: Dikili Taş Türbesi, Gülabdal Türbesi, Karaabdal Türbesi, Sunullah Paşa Türbesi

LADİK AKDAĞ YAYLA ŞENLİKLERİ

Yayla geleneğini yaşatmak amacıyla düzenlenen Ladik Akdağ Yayla Şenlikleri her yıl Temmuz ayında gerçekleştirilmektedir.

sıvalıdır. Giriş basık kemerli ve sade ahşap kapılıdır.

Kemerin üstünde kitabesi vardır. Taş-tuğla karışımı örgü sistemi ve mimari üslubu Beylikler Dönemi özellikleridir. Orhan Gazi dönemi şeyhlerinden olduğu söylenen Türbe, erkek çocuğu veya hiç çocuğu olmayanların sık sık ziyaret ettiği bir mekândır.

HÖYÜKLER

Ladik'in tarihi MÖ 3000'lere kadar inerse de ilçede kapsamlı araştırılmayı bekleyen pek çok höyük ve tümülüs bulunmaktadır. Bunların çoğunda en erken yerleşim Eski Tunç Çağı'dır. Bunlardan bazılarında kesintili, bazılarında ise kesintisiz yerleşim görülmektedir. İlçedeki diğer arkeolojik yerleşimler arasında İnkaya Mezar ve Ören Yeri, Dökme Tepe, Köyüçü, Tombul Tepe, Kilise Tepe, Kümbet Höyük, Dedealtı Tepesi ve Kale Tepe bulunmaktadır.

Saat Kulesi

ESKİ HAMAM

İlçe merkezinde olup II. Beyazıd'ın annesi tarafından yapıldığı söylenmektedir. Ancak kesin bir kayda rastlanmamıştır. Harap olduğundan kullanılamamaktadır.

HAMAMAYAĞI KAPLICASI

Samsun'a 75 km, Havza'ya 15 km uzaklıkta yer alan kaplıca, Ladik ilçe merkezinin 13 km kuzeyinde bulunmaktadır. İlçenin en önemli turizm alanı olan Hamamayağı Kaplıcası, suyu, piknik alanları ve dinlenme tesisleri ile gözde bir mekândır.

Kaplıcanın suyu, içerdığı mineraller bakımından dünyanın ünlü kaplıcaları arasında yer almaktadır. Kaplıca suyu, 37 °C'lik ısıya sahiptir.

SAAT KULESİ

1889 yılında Kaymakam Reşit Bey tarafından yaptırılan saat kulesi, 1943 yılı depreminde yıkılmış, daha sonra aslına uygun olarak restore edilmiştir. Üç katlı platform üzerinde yer alan kulenin yüksekliği 14 m'dir. Kırmızı renkli düzgün kesme taştan yapılmış çokgen kaideli ve silindirik gövdeli bir eserdir.

GELENEKSEL KÜLTÜR

EL SANATLARI

Samsun ilinde yapımı süregelen el sanatları arasında halıcılık, kilimcilik, bez dokumacılığı, taş işçiliği, oya, kunduracılık, bakır işlemeciliği, hasır dokumacılığı, zembil örücülüğü, çorap, kuşak dokumacılığı, ağaç oymacılığı sayılmaktadır. Günümüzde de bazı köylerde, yaygın olmamakla birlikte, hâlâ kullanım veya ihtiyaç amacı ile üretimi yapılmaktadır.

GELENEKSEL GİYİM

Samsun'un geleneksel kadın giysileri cepken, iç yelek, önlük, üçetek, çorap ve çarıktır. Kıyafet başlıkla tamamlanmaktadır. Yörenin erkek kıyafetleri çarık, çorap, şalvar, aba, gömlek ve bel kuşağından oluşmaktadır.

GELENEKSEL HALK OYUNLARI

Samsun halk dansları, kentin son yüzyıllarda aldığı göçlerle gelen toplulukların kültürleri ile çeşitlilik kazanmıştır.

Samsun'da yaygın ve güçlü olan folklorik değerler, yeni eklenen özelliklerle Samsun'un halk oyunlarını, geleneksel kıyafetlerini ve geleneklerini renklendirmiştir.

Samsun yöresi oyunlarının bazıları eller tutularak, eller tutulup dirsekler birleştirilerek, eller omuza atılarak oynandığı gibi eller tutuşmadan karşılıklı oynanan oyunları da vardır. Çökme figürü, el vurma figürü, çapraz yürüme figürü, topuk vurma ya da ayakucu vurma figürü, dönme figürü oyunlar içerisinde yer almaktadır.

Samsun'da tespit edilen çeşitli halk oyunlarının isimleri; Alaçam, Sarıkız, Tombul Gelin, Samsun sallaması oyunları, Bafra, İkileme, Demirağa, Zirto, Kabadayı, Kasap, Samsun Horonu, Tombul gelin, Rumeli dik horonu, Köroğlu, Kızlar Havası, Çarşamba, Çarşamba Çiftetellisi, Çarşamba düz oyun havası, Çar-

şamba Karşılması, Sağır Perde, Anadolu Çiftetellisi, Karaçalı, Kasap, Kaba Ceviz, Alafranga, Gürcü Horonu, Salı Pazarı, Terme, Üçlü Horon, Gürcü Horonu, Horon Kurma, Ladik, Üç Ayak, Makinalı, Tamzara, Hoşbilezik, Temurağa, Sarhoşbarı, Sarıkız, Oduncular, Ağam Ben Yandım, Yelleme, Ladik horonu, Ladik semahı, Vezirköprü ve Oduncular'dır.

Oyunlar genellikle oyuncuların belli bir alan içerisinde do-laşması şeklinde icra edilir. Az da olsa düz sıra halinde oynanan oyunlara rastlanılmaktadır (alafranga oyunu gibi). Oyunların oynanışında hiçbir zaman daire oluşturulmamaktadır. Oyunlar genellikle yavaş başlar. İlerleyen bölümlerde hızlanır. Bazı oyunlarda oyuncuların nara attıkları (Sarhoş Barı ve Kaba Ceviz) gözlenir. Karşılama türü oyunlarda yaygın bir şekilde omuz sallama figürü vardır. Erkeklerin omuz sallama figürleri kızlara nazaran daha ağır ve diktir. Samsun halk oyunları yönünden ülkemizde geçiş bölgesi sayılan illerimiz arasındadır. Cumhuriyetimizin kuruluşundan sonra bölgeye yerleşen mübaddiller ile Hora Karşılama gibi oyunlar Samsun halk oyunlarına girmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nden şehre gelen göçler nedeni ile horon çeşitleri yaygınlaşmıştır. Semahlara da Samsun ilinde rastlamak mümkündür. Samsun halk oyunlarında kullanılan yöresel

çalgılar: Bağlama, tambura, cura, zurna, klarnet, kaba davul, davulbaz, tef, cümbüş ve kavaldır.

GELENEKSEL MUTFAK

Samsun'un kültüründeki çeşitlilik aynı şekilde yemeklerine de yansımıştır. Mısır, lahana, fasulye, pancar gibi sebzelerin pirinç, et, buğdayla birlikte pişirildiği sebze yemekleri, kaz, tavuk, ördek gibi kümes hayvanlarından yapılan yemekler ve hamur işleri ağırlıktadır. Samsun'un en meşhur yemeği türkülere de konu olan tirittir. Tirit; kaz eti, bulgur pilavı ve evde açılıp kaz yağına batırılmış yufkanın birlikte yendiği oldukça lezzetli ve ilginç bir yöresel yemektir. Bafra Lokumu; Özel üretilmiş lokumun ortasına kaymak yerleştirilir. Silindir şekli verilir ve üzerine nişasta serpilip sunuma hazırlanır. Çok yumuşak ve kolayca şekil alabilen bir lokum olduğundan şekli kolay bozulabilir.

Ancak lezzeti tüm zahmetlere değer. Yöreyle ait diğer yemekler arasında yer pancarı (yazı pancarı), mısır çorbası, yoğurtlu çorba, mercimekli bulgur pilavı, keşkek, karalahana çorbası, hamsili ekmek, hamsili pilav (ili pilav) ve kocakarı gerdanı (burma) sayılabilir. Samsun mutfağında bitkiler de yaygın olarak kullanılmaktadır.

Ayrıca lorgon, kırçan, kaldırayak, madımak, nünük gibi bitkilerden kavurma ya da çorba yapılmaktadır. Kentin en ünlü hamur işi ise Karadeniz, Samsun veya Bafra adıyla bilinen pidesidir. Deniz ve tatlı su balığı açısından zengin olan Samsun'da balık da önemli besin kaynaklarındadır. Mevsimine göre hamsi, barbunya, istavrit, kefal, mezzit, çınakop, palamut ve kalkan gibi deniz balıklarının yanı sıra, saz, yayın, levrek, alabalık ve turna gibi tatlı su balıkları da tüketilmektedir.

Bafra Nokulu

Malzemeler:

1 kg buğday un, 2 adet yumurta, 1 su bardağı yoğurt, 250 gr margarin, 1 su bardağı sıvı yağ, 1 su bardağı ceviz içi, 1

yemek kaşığı tarçın, 2 yemek kaşığı şeker, yeteri kadar karbonat

Yapılışı:

Buğday unu, yumurta (birinin sarısı ayrılır), yoğurt, eritilmiş margarin ve karbonat yoğrularak kulak memesi yumuşaklığında hamur hazırlanır. İçin için, dövülmüş ceviz, tarçın ve toz şeker karıştırılır. Hamur üçe ayrılır. Her biri merdane ile açılır. Yufkanın üzerine sıvı yağ sürülür. İçine harç serpiştirir. Kıvrılarak yuvarlanır. İstenece büyüklükte kesilip tepsiye dizilir. Üzerine yumurta sarısı sürülüp fırına verilir.

Çarşamba Usulü Fındıklı Kıvratma

Malzemeler:

1 su bardağı yoğurt, 1 su bardağı sıvı yağ, 1 su bardağı su, 1 çay kaşığı karbonat, 3 adet yumurta, yarım kg nişasta, yarım paket margarin, 1 kg şeker, 1 kg buğday unu

Yapılışı:

Yoğurt, su, yumurta, sıvı yağ, 1 çay kaşığı karbonat ile birlikte çırpılır. Yeteri kadar buğday unu katılmaktan sonra elle yoğrulur. Hamur kulak memesi yumuşaklığı kıvamına gelene kadar yoğrulur.

Hazırlanan hamur yumurta büyüklüğünde olacak şekilde bir tepsiye konularak dinlendirilir. Yarım kg şeker ve fındık içi birbirisiyle karıştırılır. Dinlenen hamur nişasta yardımıyla açılır. Açılan yufkanın üzerine fındık içi yeteri kadar serpilir. Yufka oklava ile rulo haline getirilir ve sıkıştırılarak yağlanmış tepsiye dizilir. Daha sonra yarım paket eritilen margarin tepsiye dizilen ruloların üzerine fırça ile sürülerek üzeri kızarıncaya kadar pişirilir.

SÖZLÜ KÜLTÜR

Kültürel özellikleri çok çeşitli ve farklı olan Samsun'un sözlü kültür ürünleri de aynı oranda renklidir.

Söylenceler

Amazonlar

Terme tarihi ile ilgili en önemli efsane Amazonlar'dır. Amazonlar'ın en önemli özelliği savaşçı oluşlarıdır. Babaları olan savaş tanrısı Ares'ten aldıkları iyi savaşma özelliğinin yanı sıra; anneleri olan, uyumu ve barışı simgeleyen Harmonia'dan aldıkları barışı sağlama ve koruma bilinçleri ile kendilerine haklı bir ün yapmışlardır. Antik Yunan mitolojisinin en önemli kahramanlarından olan bu kadınlar özellikle Troya'ya saldıran Yunan askerlerine karşı önemli savunmalarda hazır bulunmuşlar ve çarpışmalara katılmışlar. Termeli Amazonların yörede anlatılan bir diğer efsanesine göre, Amazonlar saçlarını toprağa gömmüşler ve bir süre sonra topraktan bir bitki çıkmıştır, bu bitki Samsun'un en

önemli ürünlerinden olan tütündür.

Cini Bağdat (Cüneyd-i Bağdadî) Türbesi Söylencesi

Terme İlçesindeki Cüneyd-i Bağdadî Türbesine ilişkin söylenceye göre, İslam ordularıyla Samsun önlerine gelen Cüneyd adlı bir yiğit, savaşırken bir kolunu yitirir. Savaşmaya devam eden yiğit, bir tepede şehit düşer. Kolunun ve bedeninin şehit düştüğü yerlere birer türbe yaptırılır. Daha sonra kol, gövdenin yanına gömülür ancak ertesi gün kolun eski yerine döndüğü görülür. Burası günümüzde de bir adak ve ziyaret yeridir. Dileğinin gerçekleşmesini isteyenler burayı ziyaret etmektedirler.

Eğri Kale Söylencesi

Söylenceye göre Terme İlçesi'nin Kırgıl Köyü'nde bulunan kale, insan yapısı değildir. Bu kalenin Nuh Tufanı'nda Nuh Peygamberin gemilerini bağlaması için yaratıldığı anlatılmaktadır. Yöredeki ilk karın buraya yağdığına ve üzerine duman çökerse havanın bozacağına inanılmaktadır.

Atasözleri

Altın parayı gümüş parmak tartar. (Ladik)
Aslan varken kediye ciğer düşmez. (Yukarıgerfi-Terme)
Çamur olmayan yerde hamur olmaz. (Çınaralan)
Çuvalın ağızı dururken dibi açılmaz. (Samsun)
Her şey incelikten, insan kabalıktan kırılır. (Çırakman)
Kısmeti kesik köpek, kurban ayında sılaya gider. (Eskicuma)

KRONOLOJİ

MÖ 5500-3000	Kalkolitik Dönem
MÖ 3000-2000	Eski Tunç Çağı
MÖ 2000-1600	Orta Tunç Çağı
MÖ 1600-1200	Geç/Son Tunç Çağı
MÖ 1660-1460	Eski Hitit Dönemi
MÖ 1460-1190	Hitit İmparatorluk Dönemi
MÖ 1190 700 / 650	Geç Hitit Dönemi
MÖ 7. yüzyıl	Kolonizasyon Dönemi
MÖ 550-332	Persler
MÖ 330-30	Helenistik Dönem
MÖ 4.-1. yüzyıl	Pontos Krallığı
MÖ 63-MS 395	Roma imparatorluğu
MS 395	Bizans Dönemi
1071	Malazgirt Zaferi
1086	Yeni Samsun'un kuruluşu.
1178	Danişmentliler'in yıkılışı
14. yüzyıl	Eretna Beyliği ve Kubadoğulları
1398	I. Beyazıt (Osmanlılar)
1419	Eski Samsun'un ve Bafra'nın Osmanlı topraklarına katılması
1428	Çarşamba'nın Osmanlı topraklarına katılması
1869	Büyük Samsun Yangını
1874-1882	Samsun bağımsız mutasarrıflık
1882	Trabzon Eyaletine bağlı
1910	Bağımsız mutasarrıflık
1919	Atatürk'ün Samsun'a gelişi

KAYNAKÇA

- Sarısakal Baki, Samsun Eğlence Tarihi**, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2007.
- Samsun Yemekleri**, Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2006
- Gürcan Hikmet, Samsun Folkloru**, Anadolu Folklor Vakfı Samsun Grubu Kültür Yayınları, 2006
- Önemli Bir Doğa Mirası: Kızılırmak Deltası**
- Can Yılmaz, Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler**, Etüt Yayınları.
- Yurt Ansiklopedisi**, "Samsun",
- Hot Springs and Spas**, Samsun, 2006
- İkiztepe Bafra-Samsun Broşürü**, Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2007
- Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti Broşürü**, Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Gazi Müzesi (Mantika Palas) Broşürü**.
- Amisos Hazinesi Broşürü**, Samsun.
- Samsun Müzeleri ve Örenyerleri Broşürü**.
- Eski Samsun'da (Amisos) Aydınlanan Tarih Broşürü**, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı.
- Bandırma Gemi-Müze ve Milli Mücadele Açık Hava Müzesi Broşürü**, Samsun Büyükşehir Belediyesi.
- Samsun: Güneşin Doğduğu Şehir**, Samsun Valiliği, 2008, Samsun
- Sarısakal Baki**, Samsun'da Unutulmayan Olaylar, 2008, Samsun
- Baskın Refik**, Şu Samsun'un Evleri, 1998, Samsun
- Baskın Refik**, Hey Gidi Karadeniz, 2008, Samsun
- Baskın Refik**, Samsun 1919, 2000, Samsun
- Yılmaz Cevdet**, Geçmişten Geleceğe Samsun, Samsun Büyükşehir Belediyesi, 1. kitap, 2006, Samsun
- Yılmaz Cevdet**, Geçmişten Geleceğe Samsun, Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2. kitap, 2007, Samsun

PRATİK BİLGİLER

GENEL BİLGİLER

YÜZÖLÇÜMÜ VE NÜFUS

Samsun'un yüzölçümü 9,579 km²dir.

2010 yılı Ocak ayında yayımlanan ADNKS sonuçlarına göre 2009 yılı il nüfusu 1.250.076'dır.

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Ambulans	112
Polis	155
Jandarma	156
İtfaiye	110

ORTALAMA EN YÜKSEK SICAKLIKLAR

Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
24.2	26.2	32.3	37.0	34.4	37.4	35.4	35.2	34.8	38.4	29.0	25.4

ORTALAMA EN DÜŞÜK SICAKLIKLAR

Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
-6.6	-6.8	-7.0	-2.4	2.7	9.0	13.6	14.0	7.0	1.5	-3.4	-3.4

Sıcaklıklar °C'dir.

RESMİ KURUMLAR

VALİLİK

Samsun Valiliği Hükümet Konağı 55019 Samsun

☎ 0362 431 64 75 – 78

F. 0362 431 64 77

www.samsun.gov.tr

İL KÜLTÜR TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Samsun İl Kültür Turizm Müdürlüğü Samsun

T. 0362 431 00 14

F. 0362 435 65 48

www.samsunkulturveturizm.gov.tr

BELEDİYE

Samsun Büyükşehir Belediyesi Pazar Mah. Necipbey Cad.

No:35 Samsun

T. 0362 431 60 90

F. 0362 431 22 32

www.samsun.bel.tr

EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ

Samsun Emniyet Müdürlüğü

T. 0362 230 84 10

www.samsun.pol.tr

SAMSUN ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlük Binası 55139

Kurupelit Samsun

T. 0362 312 19 19

F. 0362 457 60 91

www.omu.edu.tr

SAMSUN'A SEYAHAT

TURİZM DANIŞMA

T. 0362 431 12 28

ULAŞIM

SAMSUN HAVALİMANI

Çarşamba Samsun

T. 0362 844 88 30-44 (15 HAT)

F. 0362 844 88 46

ATLAS JET

Loresima Travel Sarıcaali Mh. İstasyon cad. 13/A

Çarşamba Samsun

T. 0362 833 10 66

www.atlasjet.com

TÜRK HAVA YOLLARI

Çarşamba Havaalanı Samsun

T. 0362 844 82 00

F. 0362 844 88 25

www.thy.com

PEGASUS/İZ-AİR

Karadeniz Mh. Lise Cad. No: 18 Merkez-Samsun

T. 0362 234 90 64

www.flypgs.com

ONURAIR

19 Mayıs Bul. No: 35 Merkez-Samsun

T. 0362 435 72 60

www.onurair.com.tr

TREN GARI

Samsun

T. 0362 233 50 22

OTOGAR

Samsun

T. 0362 465 60 88

F. 0362 465 60 91

METRO TURİZM

Yusuf Ziya Yılmaz Şehirlerarası Otobüs Terminali

No: 21-22-23-24 Samsun

T. 0362 465 62 55

F. 0362 465 61 10

www.metroturizm.com

ULUSOY TURİZM

Merkez

Samsun

T. 0362 465 60 10

www.ulusoy.com.tr

VARAN TURİZM

Cumhuriyet Meydanı Mevlihane Cad. Özel İl İdare altı

No: 8 Merkez-Samsun

T. 0362 435 03 17

www.varan.com.tr

TOKAT SEYAHAT

Merkez

Samsun

T. 0362 231 34 34 (Çiftlik)

0362 431 63 63 (Meydan)

AYDOĞAN TURİZM

Merkez Samsun

T. 0362 465 61 41

0362 465 61 62

DAĞISTANLI TURİZM

13 ilçede ve merkezde

T. 0362 432 35 91

TOPÇAM

Merkez Samsun

T. 0362 233 11 34

FINDIKKALE TURİZM

Merkez

Samsun

T. 0362 435 70 24

ÖZKAYMAK

Otogar Samsun

T. 0362 238 18 55

DOĞU KARADENİZ EKSPRES

Merkez Samsun

T. 0362 465 60 53

ARAÇ KİRALAMA

EUROPCAR

Samsun Havaalanı
Samsun
T. 0362 231 32 25
www.europcar.com.tr

YETKİN RENT A CAR

Karadeniz Mah. Gazi Cad. No: 170 Samsun
T. 0362 234 00 01
F. 0362 234 05 06
www.yetkinrentacar.com

YAŞAR RENT A CAR

Lise Cad. No: 24/B Samsun
T. 0362 233 32 88
F. 0362 233 03 07

SEYAHAT ACENTELERİ (A GRUBU)

YAVUZZTUR SEYAHAT ACENTASI

Ulugazi Mah. Kaplanoğlu Sokak
Şuayip Sezer Apt. No:1
Samsun
T. 0362 431 13 24
0362 432 54 54
F. 0362 431 36 32

KAR-TUR SEYAHAT ACENTESİ

Cumhuriyet Cad. kat: 2
Samsun
T. 0362 431 33 10
F. 0362 431 30 60

LAMİRJEN SEYAHAT ACENTASI

Hacıabi Mh. No:3 Bafra
T. 0362 542 85 85
F. 0362 543 15 00

E. AKÇA TURİZM SEYAHAT ACENTASI

Fazıl Ahmet Paşa Mh. Fazıl Ahmet Paşa Cad. Vezirköprü
T. 0362 646 29 96

MİSTY TURİZM SEYAHAT ACENTASI

Hükümet Cad. No:65/E Bafra

DİLEM TRAVEL SEYAHAT ACENTASI

Kale Mah. Fatih Sultan Mehmet Cad. No:58 Samsun

YETKİLİ TRAVEL TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

19 Mayıs Mah. Gazi Cad. No:79 İlkadım-Samsun
T. 0362 432 18 19

FAZEMON TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

Kale Mah. 19 Mayıs Bul. Soleyhan 19/1 Samsun

ONDOKUZMAYIS SEYAHAT AÇENTASI

Karadeniz Mah. Lise Cad.

No: 22 Merkez / Samsun

T. 0362 234 90 64

F. 0362 231 39 07

METRO TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

Kale Mah. Cumhuriyet Cad. A Blok No: 5 Samsun

T. 0362 431 66 06

EFNAN TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

Atatürk Bul. No: 560 Samsun

T. 0362 432 29 96

F. 0362 432 43 38

AY-BİKE TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

Kale Mah. Kazım Paşa Cad. Samsun

T. 0362 435 69 42

LORESİMA TURİZM VE SEYAHAT AÇENTESİ

Kale Mah. 19 Mayıs Bulvarı No:31/C19 Samsun

T. 0362 432 68 84

PİRAY TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

Kadıköy Mah. Kadı Cad. No: 5/ A Samsun

T. 0362 433 00 29

STT İSTANBUL TRAVEL SEYAHAT AÇENTASI

Kale Mah. Mevlevihane Cad.

Özel İdare İş Hanı No: 8 Samsun

HİZMET TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

Kale Mah. Ferah Sok. No: 3 D. 14-15 Samsun

T. 0362 431 19 33

ŞAHMER TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

Kale Mah. Kazım Paşa Cad. No: 14/9 THK İşhanı Samsun

T. 0362 432 31 01

YILDIZOĞLU TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

Hançerli Mah. İskele Cad. No: 34 Samsun

T. 0362 435 83 84

59 CSC TURİZM SEYAHAT AÇENTASI

Emirefendi Mah. Emirefendi Bul. No:6 Bafra

TRİA SEYAHAT AÇENTASI

Bahçelievler Mah. İstiklal Cad. No:174/B Samsun
T.0362 233 59 56

VİÇE TRİZM SEYAHAT AÇENTASI

Karadeniz Mah. Aziziye Cad. No:41/1 Samsun
T.0362 230 69 96

OTELLER

KENT MERKEZİ

BÜYÜK SAMSUN OTEL

Kale Mah. Atatürk Bul. No: 629 Samsun

T. 0362 432 49 99

F. 0362 431 07 40

www.buyuksamsunoteli.com

ODA. 106 YATAK. 222

@ 📞

VIDİNLİ OTEL

Kazım paşa Cad. No. 4 Samsun

T. 0362 431 60 50

F. 0362 431 21 36

www.otelvidinli.com.tr

ODA. 45 YATAK. 80

AMİSOS HOTEL

Kale Mah. Cumhuriyet Cad. No: 18 Samsun

T. 0362 435 94 00

F. 0362 435 66 62

www.hotelamisos.com

ODA: 52 YATAK:108

📞 📧

NORTH POINT HOTEL

Atatürk Bulvarı No: 594

Samsun

T. 0362 435 95 95

F. 0362 435 70 35

www.northpointhotel.com

ODA:64 YATAK:128

@ 📞 📧

SAMSUN TUANA OTEL

Körfez Mah. Atatürk Bul. No: 7 Atakum Samsun
ODA:46 YATAK:92

YAFEYA OTEL

Kale Mah. Cumhuriyet Meydanı No: 2 Samsun
T. 0362 435 11 31
F. 0362 435 11 35
www.yafeyaotel.com
ODA: 93 YATAK:188
@

HAVZA

ANCERE THERMAL HOTEL

Atatürk Cad. No: 98 Havza / Samsun
T. 0362 714 77 00
F. 0362 714 77 05
www.ancerethermalhotel.com.tr
ODA: 81 YATAK:163

MAARİF OTEL

**

İmaret Mah. Kaplıcalar Bölgesi Havza Samsun
T. 0362 714 10 10
F. 0362 714 00 00
ODA: 24 YATAK: 48

TEKKEKÖY

SAMSUN AIRPORT RESORT HOTEL

Samsun-Ordu Karayolu 12. km Tekkeköy Samsun
T. 0362 256 33 65
F. 0362 256 33 68
www.samsunairportresorthotel.com
ODA: 56 YATAK: 118
@

YAKAKENT

MİS ÇAMGÖLÜ OTEL

**

Çamgözü Yakakent / Samsun
ODA: 25 YATAK:51
@

YATIRIM BELGELİ TESİSLER

EVİN OTEL

Beylerce Mevkii Tekfur Meydanı Çarşamba
ODA: 100 YATAK:200

ERÇAL OTEL

Cumhuriyet Mah. Cumhuriyet Sok. No:1 Tekkeköy
ODA: 99 YATAK:240

GRAND ATAKUM OTEL

Yeni Mah. Atatürk Bul. Cumhuriyet Sok. No:183 Atakum
ODA: 65 YATAK:130

GRAND SOĞANCI

Samsun Ordu Karayolu 53. km Samsun
T. 0362 876 58 86
ODA: 50 YATAK:100

TUĞRA PARK OTEL

Üniversite Mah. Soğuksu mevkii Havza
T. 0362 714 25 00
ODA: 49 YATAK:98

SAMSUN MARİN OTEL

Mimarsinan Mah. Atatürk Bul. No:202 Atakum
T. 0362 437 00 25
ODA: 19 YATAK:38

SAM MY HOUSE OTEL

Cumhureyit Cad. No: 50 Samsun
T. 0362 435 35 55
ODA: 53 YATAK:105

FOR YOU OTEL

Denizevleri Mah. Alaçam Cad. No: 36 Atakum
ODA: 36 YATAK:72

ARMONİA OTEL

19 Mayıs Mah. Cumhuriyet Cad. No: 70 İlkadım
ODA: 42 YATAK:72

YILDIZOĞLU OTEL

19 Mayıs Mah. Talimhane Cad. No: 11/C Samsun
ODA:47 YATAK:94

GRAND ASOS OTEL

Kale Mah. İlkadım
T. 0362 431 26 50
ODA:25 YATAK:40

RESTORANLAR & CAFELER

BAŞKALE RESTORAN

Körfez Mah. Atatürk Blv. No: 38 Kurupelit Samsun
T. 0362 438 30 86
F. 0362 438 29 24
www.samsunkalerestaurant.com

 Türk mutfağı
 07:00-23:00

KERİMBEY KONAĞI

Kutlukent-Keribey Mah.
Atatürk Blv. No: 328 Samsun
T. 0362 266 40 52

 Türk mutfağı
 07:00-23:00

GOLDEN KÖRFEZ RESTORAN

Körfez Mah. Atatürk Blv. Samsun
T. & F. 0362 457 53 29

 Türk Mutfağı
 07:00-23:00

MERCAN BALIK EVİ

Karadeniz Mah. Cumhuriyet Cad.
No: 100 Samsun
T. 0362 231 62 22
F. 0362 231 28 77

BAHAR RESTORAN

Atatürk Bul. No: 122 Kurupelit
Samsun

T. 0362 457 76 10
F. 0362 457 66 82
 Türk mutfağı

GÜLHAN LOKANTASI

Samsun-Sinop karayolu üzeri, Kurupelit
Samsun
T. 0362 457 68 81
F. 0362 457 59 87

OSKAR LOKANTASI

Pazar Mah. Belediye Mey. No: 5
Samsun
T. 0362 431 20 40
F. 0362 432 96 36
☪ Türk mutfağı
@, 📱

KARADENİZ SAHİL TESİSLERİ

Cumhuriyet Mah. Adnan Menderes
Bul. 269 Samsun
T. 0362 457 53 18
☪ Türk mutfağı
@, 📱

RAMA LOUNGE

İstiklal Cad. No: 102 Kat: 2
Samsun
T. 0362 230 62 19
F. 0362 233 18 32
☪ Türk mutfağı
📱

PAMUK KARDEŞLER BALIK RESTORANI

Bahçelievler Mah. 100. yıl Bul. No: 249
Samsun
T. 0362 233 33 15
F. 0362 233 63 55

İTİMAT BALIK LOKANTASI

Cumhuriyet Cad. No: 64/66 Samsun
T. 0362 420 05 24

RENK GAZİNOSU

İskasyon Mah. Atatürk Bul. No: 72 Samsun
T. 0362 233 01 73

ZALİ RESTAURANT

İstiklal Cad. Hürriyet Mah. No:62/2 Samsun
T. 0362 432 79 91

BARAN TURİSTİK DİNLENME TESİSLERİ

Ankara Karayolu 30. km. Kavak
T. 0362 749 00 55

SEMBOLLER

- ☪ Havuz
- ☪ Toplantı Salonu
- @ İnternet
- ☪ Mutfak
- 🕒 Açık Olduğu Saatler
- 🍷 Alkollü İçecekler
- 📱 Kredi Kartı
- ☪ Dışarıda Masa
- 🎵 Canlı Müzik
- ☎ Telefon

ŞEHİR KLÜBÜ RESTAURANT

Ulugazi Mah. İstiklal Cad. No:56 İlkadım-Samsun
T. 0362 431 37 36

KARADENİZ BALIK RESTAURANT

Karadeniz Mah. Cumhuriyet Cad. No:106 Samsun

SAĞLIK KURUMLARI

MEHMET AYDIN DEVLET HASTANESİ

Merkez Samsun
T. 0362 230 33 00
0362 230 31 74

SAMSUN GAZİ DEVLET HASTANESİ

Merkez Samsun
T. 0362 311 30 30 (5 hat)
F. 0362 230 79 60

19 MAYIS ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ SAĞLIK UYGULAMA ARAŞTIRMA HASTANESİ

Merkez Samsun
T. 0362 312 19 19

SAMSUN RUH SAĞLIĞI HASTALIKLARI HASTANESİ

Unkapanı Mah. Leventle Sok. No:1 Merkez Samsun
T. 0362 435 60 50
F. 0362 431 78 55

SAMSUN FİZİK TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

Reşadiye Mah. Cihan Sok. Dr. Mehmet Aydın Sağlık
Kompleksi Samsun
T. 0362 440 00 37
F. 0362 440 54 20

SAMSUN GÖĞÜS HASTALIKLARI VE GÖĞÜS CERRAHİ HASTANESİ

Osmaniye Cad. 100. Yıl Bul. Samsun
T. 0362 440 00 43
F. 0362 440 02 43

SAMSUN AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI MERKEZİ

Reşadiye Mah. Dr. Mehmet Aydın Sağlık Kompleksi Samsun
T. 0362 440 00 45
F. 0362 440 54 17

KADIN DOĞUM ÇOCUK BAKIMEVİ HASTANESİ

100. Yıl Bul. Samsun
T. 0362 230 91 00
F. 0362 230 03 96

GÜNLÜK YAŞAM

BANKALAR

AKBANK

2. Kısım Gazi Cad. No: 43 Samsun
T. 0362 435 85 65
www.akbank.com.tr

ANADOLUBANK

Cumhuriyet Meydanı Kefeli İş Hanı No: 10/A Samsun
T. 0362 435 99 73
www.anadolubank.com.tr

DENİZBANK

Gazi Cad. Göncü İşhanı No: 4 Samsun
T. 0362 431 36 96
www.denizbank.com.tr

İŞ BANKASI

Kale Mah. Kazımpaşa Cad. No: 24 Samsun
T. 0362 431 09 00
www.isbank.com.tr

VAKIFBANK

Kale Mah. Kazımpaşa Cad. No: 1 Samsun
T. 0362 311 03 30
www.vakifbank.com.tr

ZİRAAT BANKASI

Kale Mah. Kazımpaşa Cad. No: 2 Samsun
T. 0362 432 64 90
www.ziraat.com.tr

KARGO

ARAS KARGO

19 Mayıs San. Sit. Suoğlu Cad. No:82 Samsun
T. 0362 266 64 90
www.araskargo.com.tr

YURTIÇİ KARGO

Zafer Mah. Şevketiye Cad. No: 7 Samsun
T. 0362 233 74 64
www.yurtcikargo.com

MNG KARGO

Esenevler Mah. 20. Sok. No:12 Atakum-Samsun
T. 0362 438 97 99
www.mngkargo.com.tr

DÖVİZ BÜROLARI

ALAMAN DÖVİZ

Kale Mah. No: 16/A Merkez Samsun
T. 0362 432 71 20

ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ

YEŞİLYURT ALIŞVERİŞ MERKEZİ

Atatürk Blv. No: 154 Atakum Samsun
T. 0362 439 25 25
www.yesilyurtavm.com

BAUMAX

Samsun Mah. No:24 Canik Samsun
T. 0362 238 66 00

MAKRO ALIŞVERİŞ MERKEZİ

T. 0362 465 59 01
F. 0362 465 59 09

KÜLTÜR SANAT MERKEZLERİ

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

T. 0362 432 29 33

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR MERKEZİ

Samsun
T. 0362 435 11 15

TİYATROLAR

SAMSUN DEVLET TİYATROSU SAHNESİ AKM

Kale Mah. Atatürk Bul. Samsun
T. 0362 431 50 00

DÜŞEVİ OYUNCULARI

Karadeniz Mah. Mescizade Sok. Seçkin Ap. No:28/1 Samsun
T. 0362 231 78 01

SAMSUN SANAT TİYATROSU

Karadeniz Mah. Mescizade Sok. Yavuz Ap. No:30/8 Samsun
T. 0362 230 98 70

SİNEMALAR

AFM YEŞİLYURT

Atatürk Bulvarı Yeşilyurt AVM No: 154 Atakum Samsun
T. 0362 439 20 70

MAKRO AVM (OSCAR SİNEMASI)

Kıran Mah. Kırgız Sok. No 172 Samsun
T. 0362 465 63 33

GALAXY

Karadeniz Mah. Aziziye Cad. No: 6 Merkez Samsun
T. 0362 230 68 30

KONAK

Gazi Cad. No: 66 Merkez
Samsun
T. 0362 431 24 71

SAMSUN YEREL BASIN

GAZETELER

EKİP GAZETESİ

T. 0362 431 68 00
F. 0362 431 67 00
www.ekipgazetesi.com

HABER GAZETESİ

T. 0362 431 30 00
F. 0362 431 99 44
www.habergazetesi.com.tr

ARENA GAZETESİ

T. 0362 234 52 00
F. 0362 234 70 70
www.gazetearena.com.tr

HALK GAZETESİ

T. 0362 230 20 40
F. 0362 230 20 44
www.halkgazetesi.com.tr

MANŞET GAZETESİ

T. 0362 431 36 04
F. 0362 435 09 07

DENGE GAZETESİ

T. 0362 420 04 28
F. 0362 431 55 53
www.dengegazetesi.com.tr

OLAY GAZETESİ

T. 0362 230 46 59
F. 0362 431 33 47
www.karadenizpostasi.com.tr

HEDEF GAZETESİ

T. 0362 435 13 22
F. 0362 435 13 52

DEMOKRASİNİN MÜDAFİ GAZETESİ

T. 0362 435 22 95
F. 0362 431 08 13

TELEVİZYON KANALLARI

KLAS TV

T. 0362 432 23 84
0362 431 80 13
F. 0362 431 06 66
www.klastv.com.tr

KANAL S-AKS TV

T. 0362 230 46 59
0362 230 48 98
F. 0362 230 95 90
www.aksktv.net

RADYO KANALLARI

KLAS FM

T. 0362 432 49 23
www.klasfmnet.com

SAM FM

T. 0362 233 03 50
F. 0362 233 03 54
www.samfm.com

RADYO İLKADIM

T. 0362 431 58 00
www.radyoilkadim.com.tr

RADYO ALFA

T. 0362 331 80 13
0362 432 23 84
www.alfafmnet.com

FESTİVALLER

ULUSLARARASI HALK DANSLARI FESTİVALİ

Yer: Samsun Tarih: 23-29 Temmuz

HIDIRELLEZ

Yer: Samsun Tarih: 6 Mayıs

KARPUZ FESTİVALİ

Yer: Bafra Tarih: Ağustos ayının son haftasında, iki gün süreli.

LADİK AKDAĞ YAYLA ŞENLİKLERİ

Yer: Akdağ Yaylası Tarih: Temmuz Ayının İlk Haftası

YAŞAR DOĞU ŞENLİKLERİ

Yer: Kavak Tarih: Eylül Ayı

GELENEKSEL KARAKUCAK GÜREŞLERİ VE AT YARIŞLARI

Yer: Asarcık Tarih: Eylül Ayı

YEŞİLİRMAK KÜLTÜR VE SANAT ŞENLİĞİ

Yer: Çarşamba Tarih: 20-23 Mayıs

GÖLLER BÖLGESİ GÜREŞLERİ

Yer: Ayvacık Tarih: Yaz ayları

HÜSEYİN DEDE ŞENLİKLERİ

Yer: Alaçam Tarih: 7 Mayıs

NEYZEN TEVFİK KÜLTÜR ŞENLİĞİ

Yer: Kolay Tarih: Ekim ayı.

KÖPRÜLÜ MEHMET PAŞA KÜLTÜR SANAT VE SPOR FESTİVALİ

Yer: Vezirköprü Tarih: Eylül ayının ilk Haftası

ALTIN PİRİNÇ FESTİVALİ

Yer: Terme Tarih: 3-4 Haziran

KARADENİZ KISA FİLM FESTİVALİ

Yer: Samsun Merkez Tarih: 23-31 Mart

TURİZM ETKİNLİKLERİ

MÜZELER

SAMSUN ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ

Fuar Alanı Samsun

T. 0362 431 28 68

☉ Pazartesi günü hariç her gün 08:30-17:30

www.samsunmuzesi.org.tr

GAZİ MÜZESİ

Kale Mah. Mecidiye Cad. Samsun

T. 0362 435 75 35

☺ Ziyaret: Pazartesi günü hariç her gün 08:30-17:30

BANDIRMA VAPURU GEMİ- MÜZE

Bandırma Vapuru

Doğu Park Sahili Samsun

T. 0362 238 00 23

www.bandirmavapuru.org

KAPLICALAR

HAMAMAYAĞI KAPLICA TESİSLERİ

Ladik Samsun

T. 0362 782 00 01

0362 782 00 02

HAVZA KAPLICALARI

ASLANAĞZI KIZGÖZÜ KAPLICASI

Havza ilçesindedir.

MAARİF OTEL

İmaret Mah. Kaplıcalar Bölgesi

Havza Samsun

T. 0362 714 10 10

LOKMAN HEKİM MOTELLERİ

İmaret Mah. Atatürk Cad.
Havza Samsun
T. 0362 714 40 82-83

JEOTERMAL KAYNAKLAR

Kaynak	Sıcaklık oC	Debi (l/s)	Kullanım
Havza	56	17	Kaplıca
Ladik	37	18	Kaplıca

EKO TURİZM

Samsun, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin organize ettiği Ekolojik Tarım Turizmi ve Gönüllü Değişim Projesi (TaTuTa Projesi)'ne katılan kentler arasındadır.
www.bugday.org

MUHTARIN ÇİFTLİĞİ

Çamlıca Köyü - Terme - Samsun

Kalabalık bir aile olan Özmen Ailesi misafirlerini, evlerinin yakınındaki misafirhane ve lojmanda ağırlıyorlar. Mehmet Bey, 1993 yılından beri ekolojik fındık yetiştiriciliği yapıyor. Terme Organik Fındık Üreticileri Birliği'nin başkanı olan Özmen, aynı zamanda Çamlıca köyü muhtarı. 40 dönümlük bir alanda ekolojik sertifikalı fındık yetiştiren Özmen ailesi kendi ihtiyacı için meyve ve sebze de üretiyor.

Bilgi & Rezervasyon

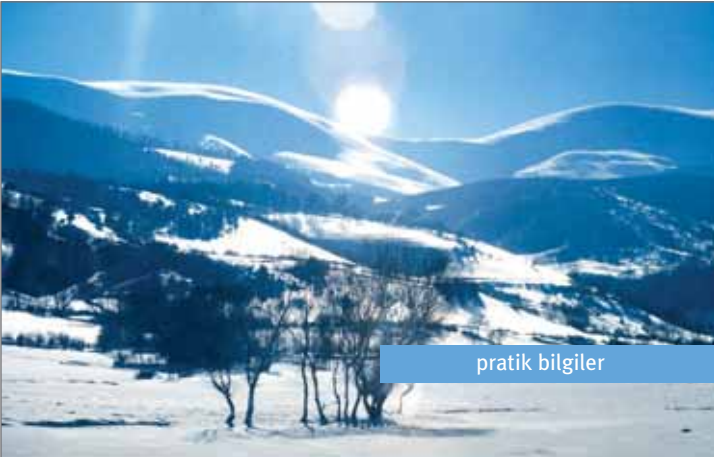
www.genctur.com

T. 0212 244 62 30

KIŞ TURİZMİ

AKDAĞ KAYAK MERKEZİ

Ladik ilçesindedir. Kış sporları için tercih edilen bir merkezdir. Ayrıca yaz aylarında çim kayağı da yapılabilir.

pratik bilgiler

KUŞ GÖZLEMCİLİĞİ

KIZILIRMAK, GALERİÇ, LADİK, SİMENİT

Barındırdığı kuş sayısı bakımından Türkiye ve Dünya ekolojisi açısından büyük önem taşıyan Kızılırmakta kuş gözlemciliği yapıldığı gibi Galerîç, Ladik ve Siment Gölü'nde de çeşitli kuş türlerine rastlanılmaktadır.

YAMAÇ PARAŞÜTÜ

AKDAĞ, KOCADAĞ

Samsun'un önemli yamaç paraşütü merkezleri Akdağ ve Kocadağ'dır. Araçla ulaşım kolaylığı olan bu merkezlerde profesyonel hocalar yardımıyla yamaç paraşütü yapılmaktadır.

SU SPORLARI

YAKAKENT KUMSALLARI

Yakakent el değmemiş doğasıyla olduğu kadar tertemiz kumsallarıyla yaz turizminin önemli yerlerindedir. 14 km'lik sahil şeridi bulunan Yakakent'te her yerden denize girilebilmektedir. İlçe merkezinde ise 2,5 km'lik sahil şeridi bulunmaktadır. Çok temiz denize sahip olan Yakakent'te özel sektöre ait olan Kumluk Aile Plajı da bulunmaktadır.

ALTINKAYA, DERBENT, SUAT UĞURLU, HASAN UĞURLU BARAJLARI VE ATAKUM PLAHLARI

Su sporları bakımından zengin coğrafi yapısına sahip olan samsun'da atakum plajı, Derbent Barajı ve ayvacık Barajlarında çeşitli su sporları aktiviteleri yapılabilmektedir.

DAĞCILIK VE DOĞA YÜRÜYÜŞÜ

KABACEVİZ ŞELELELERİ

Samsun'a uzaklığı 32 km, Tekkeköy ilçe merkezine uzaklığı 22 km olan Kabaceviz Şelaleleri bölgenin görülmeye değer turizm alanlarındandır. Üç aşamalı şelaleler birleşiminden oluşan alan, gezi, trekking, dağcılık, piknik ve foto safari imkanları sunmaktadır.

AKALAN ŞELELELERİ

Samsun'a uzaklığı yaklaşık 80 km, Bafra ilçe merkezine uzaklığı 30 km olan Akalan Şelaleleri bölgenin görülmeye değer önemli alanlarıdır. Birbiri ardınca ondan fazla şelale bulunmaktadır. Ayrıca; macera turizmi, trekking, dağcılık ve foto safari imkanları sunmaktadır.

NEBİYAN DAĞI

Ondokuz Mayıs ilçesinin en yüksek yeri Nebiyan Ormanları'nın da bulunduğu güneyindeki tepedir. Nebiyan Dağı, ilçe merkezine 30 km uzaktadır ve tipik Karadeniz yayla görünümüne sahiptir. Nebiyan Yaylası olarak da anılan alanda, dağcılık, trekking, yayla turizmi, foto safariler ve kuş gözlemciliği yapılmaktadır.

Salıpazarı Çağlayan Köyü Şelaleleri, Karacaören Şelalesi ve Karacaören Köyü ahşap evleri görülmeye gereken yerlendendir. Tarekking, foto safari için idealdir. Ayrıca, ilçe merkezine 3 km mesafedeki fındık bahçeleri içindeki kaya mezarları mutlaka görülmeye gereken yerlendendir.

SPORTİF OLTA BALIKÇILIĞI

Altınkaya, Derbent, Hasan/Suat Uğurlu baraj gölleri, 19 Mayıs, Bafra balık gölleri, Ladik Gölü, Simenit Gölü, Yeşilirmak ve Kızılırmak sportif olta balıkçılığı açısından çok önemli mekanlardır.

ATLI DOĞA YÜRÜŞÜ

Bafra, Kolay, Bafra Kızılırmak Kuş Cenneti, Ladik, Terme, Gölyazı, Vezirköprü ilçelerinde yapılabilmektedir.

